

НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА СІЛЫ І МУДРАСЦІ НАРОДА

Удзельнікам і гасцям
урачыстасцей з нагоды
Дня беларускага
пісьменства

Паважаньня сябры!

Сардэчна віншую вас
з Днём беларускага пісь-
менства — святам культуры,
асветы і духоўнасці!

Шырокія ўрачыстасці,
прысвечаныя гэтай падзеі,
год ад году набываюць усё
больш глыбокі сэнс, бо яны
вяртаюць нас да сваіх выто-
каў, выклікаюць пачуццё на-
цыянальнай годнасці. Свята
стала сведчаннем адраджэн-
ня нашых лепшых традыцый,
сапраўдным сімвалам неза-
лежнасці Беларусі.

Углядаючыся ў яе шмат-
вяковую гісторыю, мы пера-
конваемся ў тым, наколькі
значны ўклад зрабілі нашы
славаўты землякі — асвет-
нікі, навукоўцы, літаратары,
музыканты, мастакі —
у сусветную духоўна-культур-
ную скарбніцу.

На гэты раз сталіцай свят-
кавання Дня пісьменства стаў
старажытны Полацк — калыс-
ка нашай дзяржаўнасці. Сёле-
та горад адзначае 1155-год-
дзе. Менавіта тут нарадзіўся
вялікі Франціск Скарына, які
500 гадоў таму надрукаваў
першую беларускую кнігу.

Друкаванае слова, веды,
любові да роднай зямлі бы-
лі і застаюцца невычэрпнай
крыніцай сілы і мудрасці на-
рода, яго нястрымнага імк-
нення да свабоднага і спра-
ведлівага жыцця.

Упэўнены, што цяперашнія
ўрачыстасці надоўга заста-
нуцца ў памяці і будуць нат-
хняць нас на плённую працу
дзеля росквіту Радзімы.

Шчыра жадаю ўсім удзель-
нікам і гасцям свята моцна-
га здароўя, дабрабыту, міру
і шчасця!

Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА.

ЦЫТАТА ДНЯ

**Анатолий КАЛИНИН,
намеснік прэм'ер-міністра:**

«Падрыхтоўку да ацяпляльнага
сезона ў краіне ўрад у цэлым
ацэньвае здавальняюча.

Застаецца яшчэ месяц
для завяршэння ўсіх работ
у сістэме ЖКГ і энергетыкі.
Да 20 верасня павінны быць
падрыхтаваны і прадстаўлены
нашарты самоўнасці
ўсіх аб'ектаў, якія будуць
удзельнічаць у ацяпляльным
сезоне 2017—2018 гадоў.
Пастяхова вырашаюцца
многія пытанні, але кантроль
за працэсам не перашкоджаць.

Я ўпэўнены, што мы
паспеем падрыхтавацца
да прызначанага тэрміну
і выканаць пастаўленыя
задачы».

ЭКАНОМІЦЫ ПАТРЭБНЫ ПРАФЕСІЯНАЛЫ

Прэзідэнт наведаў Мінскі дзяржаўны аўтамеханічны каледж

Наша краіна — адна з нямногіх і на постсавецкай прасторы,
і нават у свеце, што змагла захаваць і ўдасканаліць сістэму
прафесійна-тэхнічнай адукацыі. І сёння ў айчынных ліцэяў,
каледжаў — зусім іншы імідж. Гэта — прэстыжна. Гэта —
конкурсны адбор. Многія адразу пасля дзвятага класа
вызначаюцца з будучай прафесіяй, каб потым, калі надыйдзе
час, ісці ва ўніверсітэт з пэўным узроўнем прыкладных ведаў.

НЕ ТОЛЬКІ ХЛОПЧЫКІ

Пра важнасць прафесійнай адукацыі для краіны Прэзідэнт Беларусі
Аляксандр Лукашэнка казаў ужо не раз. Гэта тэма абмяркоўвалася і пад-
час Рэспубліканскага педагагічнага савета. Тады ж, дарэчы, Прэзідэнта
запрасілі ў Дзень ведаў наведаць Мінскі дзяржаўны аўтамеханічны ка-
ледж. Учора ён пабываў у названай навучальнай установе.

А паглядзець там сапраўды ёсць на што — нават кіраўніку краіны.
Класы з цікавым абсталяваннем, сучасныя лабараторыі, дзе стаіць ма-
шыны ў самым розным выглядзе. Навучэнцы з дапамогай спецыяльных
праграм вучацца знаходзіць паломку ў механізме аўтамабіля і максімаль-
на хутка яе выпраўляць. Не менш важна — навучыцца самім вырабляць
неабходныя дэталі для аўта.

На ўрачыстую лінейку навучэнцы прыйшлі прыгожыя, вясёлыя —
і вельмі юныя. У асноўным хлопчыкі, але сёлета на першы курс паступіла
і некалькі дзяўчатак-аўтааматарак. Першакурсніца Алена Радчук —
родам з Кобрына — паступіла ў каледж, бо, як яна прызнаецца, «ён
адпавядаў яе інтарэсам». Яна прывыкла дапамагаць бацьку раман-
таваць машыны і вырашыла звязаць з гэтым жыццё. Марыць стаць

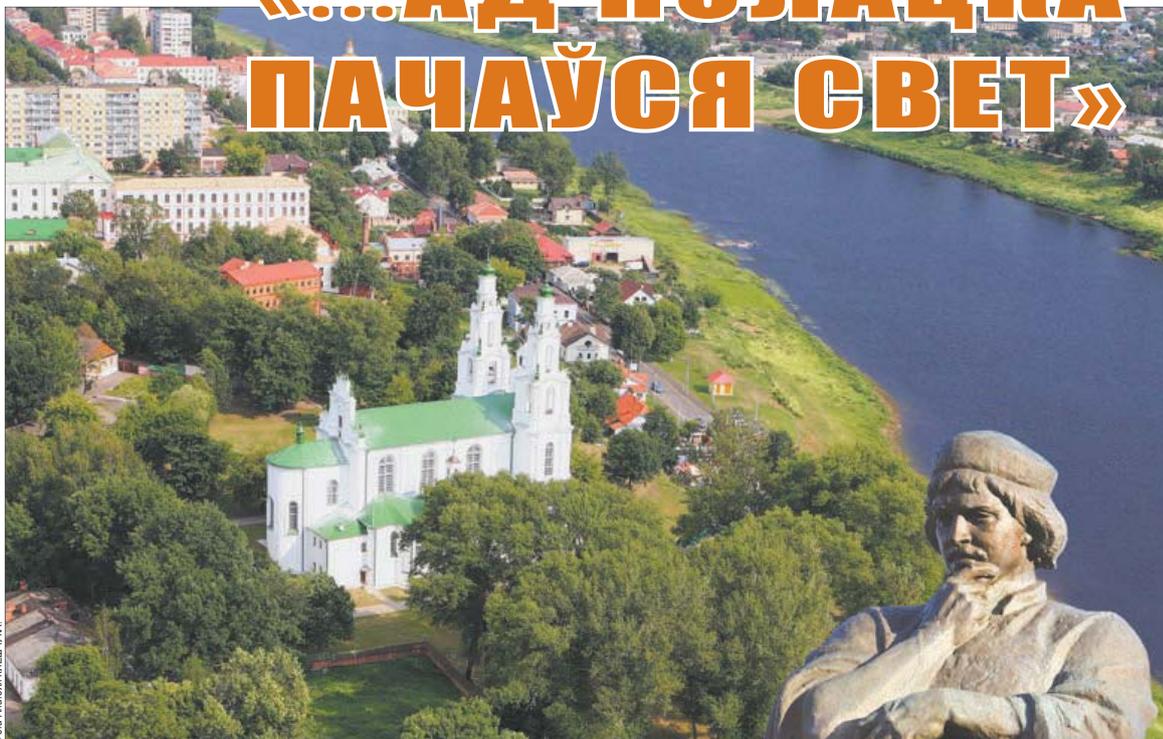

ФОТА БЕЛТА

аўтамеханікам, потым атрымаць вышэйшую адукацыю, а ў будучыні ад-
крыць уласны бізнес. Яе аднакурсніца Ганна Дзебяляк родам з Украіны.
Некалькі гадоў таму яе сям'я вырашыла пераехаць на Міншчыну,
у Пухавіцкі раён. Ганне падабаюцца аўтамабілі, а таксама
ездзіць за рулём.

СТАР. 2

«...АД ПОЛАЦКА ПАЧАЎСЯ СВЕТА»

ФОТА АНATOLY КЛІШЧУКА

Прынамсі, наш, беларускі свет пачаўся ў гэтым дзівосным горадзе дакладна.
Прычым пачатак быў пакладзены тройчы. З утварэння самога найстаражытней-
шага горада і Полацкага княства пачалася наша дзяржаўнасць. З таго часу як
князьёна Прадслава прыйшла ў Сяльцо пад Полацкам і заснавала там манастыр,
пачалася наша духоўнасць. З нараджэння палачаніна Франціска Скарыны, які
даў беларусам першую друкаваную кнігу, пачалася наша асвета. І гэта зусім не су-
пазненне, што Свет, Святы і Асвета ў нашай мове — словы роднасныя. І зусім не
супадзенне, што юбілейны год скарынаўскай кнігі заўсёды юбілейны і для Полацка.
І зусім не супадзенне, што Дзень беларускага пісьменства, прымеркаваны да
500-годдзя беларускага кнігадрукавання, мы сустракаем у 1155-гадовым Полацку.

А сваіх пастаянных і, спадзяемся, будучых чытачоў мы вырашылі павіншаваць
з Днём нацыянальнага пісьменства гэтым нумарам, у якім сабралі своеасаблівы
дайджэст усіх праектаў і рубрык. Чытайце і атрымлівайце асалоду ад цікавых тэм
і родных слоў. Пакуль мы будзем чытаць і разумець па-беларуску — мы будзем за-
ставацца тымі, хто мы ёсць.

Фота: Валя ЧУЖКО

Наталля КАЧАНОВА:

«У ПОЛАЦКУ Я ДОМА»

Напярэдадні святкавання 500-годдзя беларускага кнігадрукавання і 1155-годдзя Полацка часопіс «Алеся», які выходзіць у Выдавецкім доме «Звязда», узаяў інтэрв'ю ў вядомай палачанкі, кіраўніца Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Наталлі Качанавы. Значная частка інтэрв'ю была прысвечана роднаму гораду Наталлі Іванаўны. Гэтыя фрагменты — аб Полацку і палачанах, мы і публікуем сёння, калі найстарарэчынейшы горад краіны прымае Дзень беларускага пісьменства.

— Наталля Іванаўна, яшчэ гадоў 25 таму Полацк быў звычайным, нічым не прыкметным беларускім горадам. І якраз у той час, калі Вы працавалі ў мясцовай уладзе, пачало змяняцца стаўленне да яго...

— Сапраўды, яшчэ нядаўна да Полацка ставіліся як да глыбока правінцыйнага горада. Я памятаю ў паўразбураным стане Крыжаўзвіжанскі сабор, размешчаны на тэрыторыі жаночага манастыра, непрыкметныя карпусы былога езуіцкага калегіума. Свята-Багаўленскі кафедральны сабор, закрыты ў савецкія гады, які не дзейнічаў доўгі час. А між тым гэта ўсе духоўныя сьвятыні Полацкай зямлі! І толькі калі мы сталі незалежнай дзяржавай, з прыходам да кіраўніцтва краінай Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі, нашай культурнай спадчыне стала ўдзяляцца увага. Кіраўнік дзяржавы падтрымаў таксама і развіццё старажытнага Полацка — як гісторык і як неабябавяч чалавек, які тра-

пятліва ставіцца да сваёй роднай зямлі: былі накіраваны сродкі на рэканструкцыю карпусоў езуіцкага калегіума, дзе зараз размешчаны найбуйнейшая ў Беларусі мастацкая галерэя і факультэты Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта, зацверджана праграма развіцця Полацка.

У 2002-м Полацк быў вызначаны месцам правядзення Рэспубліканскага фестывалю «Дажынкi». Гэта дало моцны імпульс развіццю горада. У наступным годзе ў Полацку праводзілі Дзень беларускага пісьменства, затым быў Рэспубліканскі экалагічны форум. Усе гэтыя мерапрыемствы суправаджаліся актыўным добраапапрадкаваннем гарадскіх тэрыторый. У парадак прывялі набыражную, аднавілі будынкі кадэцкага корпуса (раней — Полацкая езуіцкая акадэмія, першая вышэйшая навуковая ўстанова ў нашай краіне). Там цяпер размешчаецца гісторыка-філалагічны факультэт Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. У адрозненні ад выдатнага будынку XVIII стагоддзя створаны выдатныя

мультымедыйныя аўдыторыі, шырока выкарыстоўваюцца сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі.

У сабе на радзіме я прайшла ўсе ступені ў органах мясцовай улады, ад спецыяліста аддзела да старшынні гарвыканкама. Але асабліва адказным быў перыяд падрыхтоўкі да «Дажынак-2002»: апынулася ў самым цэнтры падзей, выконваючы абавязкі намесніцы старшынні гарвыканкама па капітальным будаўніцтве.

— Рэспубліканскае свята прайшло ўдала, і Вы, пазбавіўшыся прыстайкі в. а., сталі намеснікам старшынні па ЖКГ і будаўніцтве. Адзіная жанчына ў вобласці на такой пасадзе...

— Сем гадоў прапрацавала на ёй. Мне вельмі хацелася, каб наш горад быў іншым. Калі я вучылася ў школе, не раз чула, калі гаворка заходзіла пра Полацк, што гэта, маўляў, правінцыя. Наваполацк — гэта так, там былі НРПЗ, камсамольская будоўля, сучасны горад, куды з'ехалася моладзь з усяго Саюза.

Але ж Францыск Скарына — палачанін, Ефрасіня Полацкая, Сімяон Полацкі — гэта асобы еўрапейскага маштабу, яны ўславілі нашу зямлю, зрабіўшы яе месцам прыцягнення для інтэлектуалаў і духоўных людзей з розных краін...

У Полацку наогул людзі асабліва. Гэта праўда. Горад накладае адбітак на людзей, і людзі — на горад. Я бязмерна люблю Полацк. І гэта маё абсалютнае. Для тысяч іншых людзей гэты горад — калыска беларускай дзяржаўнасці, культуры, гісторыі. Але для мяне гэта месца, якое падсілкоўвае энергію. Разумею, што я дома, не калі перастаю па рогу кватэры, а як толькі зязджаю ў горад. Полацк — гэта маё дзяцінства, юнацтва, станаўленне, гэта мая любоў, мая сям'я.

Я, увогуле, усё жыццё пражыла тут, за выключэннем некалькіх апошніх гадоў, калі працавала ў Наваполацку. Мне прыемна, што часцінка маёй працы ёсць у тым, якім стаў мой родны горад.

Я сёлета два тыдні была ў адпачынку ў Полацку і з задавальненнем выходзіла ў горад, гуляла з унучкай, хадзіла ў крамы і на рынак. Вядома, мяне пазнавалі, падыходзілі. Бывала, нават прасілі проста перадаць прывітанне Прэзідэнту! Мяне гэтыя размовы аб ахове здароўя, працы мясцовых прадпрыемстваў, пра ўсё, што хвалюе гараджан, не напружвалі. Бо, самае галоўнае, у гэтых размовах не было агрэсіі, усе былі з добрым пасылам.

— Што б Вы пажадалі Полацку і палачанам?

Гораду — захаваць тую духоўнасць і маральнасць, якія пануюць у Полацку спрадвек. Каб гэта давала падсілкоўванне кожнаму чалавеку. Каб усе, хто прыязджае сюды, маглі адчуць энергію горада — гэтую эмацыйную сувязь з духоўнай гісторыяй нашага горада.

Трэба, каб Полацк і далей не губляў свайго гістарычнага аблічча, ён зусім асаблівы, нельга загубіць тое, што створана стагоддзямі. Бо тут што ні крок — то гісторыя.

Але захоўваць тое, што стваралася пакаленнямі да нас, не азначае кансервацыю, застой. Жадаю Полацку расці і развівацца для таго, каб людзі мелі добрую працу, каб сам горад квітнеў і мяняўся. Каб, прырастаючы ў гадах, застаючыся калыскай нашай духоўнасці, горад, з аднаго боку, становіўся мудрэйшым і старэйшым, а з другога — заставаўся вечна маладым.

Ну, а кожнаму палачаніну — цэгла ў душы і дабрабыту.

Гутарыла Ларыса РАКОЎСКАЯ.

■ Сугучча

ЗНАКІ АДЗІНСТВА І ДРУЖБЫ

У Полацку сёння праходзіць міжнародны круглы стол пісьменнікаў «Дыпламатыя слова: Францыск Скарына ў сусветнай гуманітарнай прасторы». Арганізатары — Міністэрства інфармацыі, Саюз пісьменнікаў Беларусі, Выдавецкі дом «Звязда», выдавецтва «Мастацкая літаратура». У пасяджанні круглага стала ўдзельнічаюць літаратары Беларусі, Расіі, Азербайджана, Казахстана, Кітая, Латвіі, Літвы, Малдовы, Украіны, Францыі. Да некаторых з іх мы звярнуліся з просьбай падзяліцца сваімі ўражаннямі і меркаваннямі аб сустрэчы з Беларуссю, аб знаёмстве з беларускай культурай, літаратурай.

Камран НАЗІРЛІ, празаік, перакладчык, публіцыст (Азербайджан):

— Не ўпершыню прыязджаю ў Беларусь. Рады паспехах вашай краіны ў сацыяльным, эканамічным развіцці. Уважліва сачу праз сацыяльныя сеткі за ўсімі падзеямі ў Беларусі. У Баку мне удалося заснаваць кніжную серыю «Сучасная беларуская літаратура». Ужо пабачылі свет чатыры кнігі. Сярод іх — і апавяданні Алеся Бадака. Толькі што мы выдалі раман Мікалая Чаргінца «Сыны». Спадзяюся, што следам за мною перакладамі беларускай літаратуры на азербайджанскую мову зоймуцца і іншыя мае калегі. Такім чынам наш чытач з першых, лічы, вуснаў будзе спасцігаць Беларусь, беларускае жыццё. Мастацкія сродкі ў яго адлюстраванні з'яўляюцца самым пераконаўчым інструментам.

ці». Я прывезла свежы нумар нашага навукова-публіцыстычнага часопіса «Керуен». І сярод іншых у гэтым нумары — дзве публікацыі пра Беларусь.

Хутка мы будзем святкаваць 120-годдзе Мухтара Аўэзава. Запрашаем да сябе і гэтых з Беларусі. Ведаю — ўжо была раней у гэтай школе, — што адна з мінскіх агульнаадукацыйных школ носіць імя нашага класіка. Ведаю, які рэзананс выклікаў у Мінску праведзены некалькі гадоў назад творчы вечар Алжаса Сулейманова. Рада, што загалугі ў новых беларускіх перакладах вершы Абая. А іх перакладчык Мікола Мятліцкі атрымаў прэстыжную казахскую міжнародную прэмію «Алаш».

Яронімас ЛАУЦЮС, дзіцячы пісьменнік (Літва):

— Дзве падзеі ў год прыцягваюць як ні што іншае — лютаскі міжнародны сімпозіум «Пісьменнік і час» і штогадовы вераснёўскі круглы стол беларускіх і замежных пісьменнікаў у пяраддзень Дня беларускага пісьменства. Я пакаіду ўсе справы і лічу за гонар у гэтыя дні прысутнічаць у Мінску. Менавіта тут адбываюцца мае знаёмствы з калегамі з розных краін свету. Гэта вельмі ўражае і натхняе на новыя здзяйсненні, вядзе да новых дзялягядаў. Зараз я прывёз у Мінск падарунак — літоўскі дзіцячы часопіс «Зорачка», які цалкам прысвечаны беларускай літаратуры. Вам ёсць чым ганарыцца. А нам ёсць што перакладаць і прэзентаваць юным чытачам Літвы. Дзякуй, дарэгія мае беларускія сябры!

Адам АХМАТУКАЕЎ, перакладчык, паэт, публіцыст (Расійская Федэрацыя, Чачэнская Рэспубліка):

— Сёлета я працаваў над перакладамі на чачэнскую мову беларускіх класікаў — Скарыны, Купалы, Коласа. Усе гэтыя перастварэнні з беларускай мовы надрукаваны ў адной з нашых газет. А яшчэ выйшаў нумар часопіса «Вайнах», у якім змешчаны вершы сучасных паэтаў — тых, хто цяпер працуе ў літаратуры, ці тых, хто зусім нядаўна пайшоў з жыцця. У мяне ёсць і шмат якіх задумак. Мне імпануе падтрымка беларускіх калег, якія дапамагаюць парадамі, дасылаюць падраджоўнікі, рупяцца пра тое, каб мой народ пачуў галасы Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Міхаса Стральцова, Уладзіміра Караткевіча, Пімена Панчанкі, Максіма Танка.

Уладзімір ЛІПСКІ, празаік, публіцыст, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, галоўны рэдактар часопісаў «Вясёлка» і «Буся»:

— Мне імпануе, што пачынаючы з 2007 года ў Беларусі, дзякуючы першанапершым намаганням Міністэрства інфармацыі, сфарміравалася такая трывалая пляцоўка для арганізацыі літаратурнай дружбы, як міжнародны пісьменніцкі круглы стол. Мы можам адкрываць адзін аднаго, мы можам зазіраць у клопаты нашых краін і нашых народаў. Сучасныя тэхналогіі дазваляюць пашыраць межы сяброўства. Веру, што заўтра Беларусь створыць і міжнародную часопісную залу, і будзем мы мець адмысловую электронную бібліятэку мастацкай літаратуры народаў Садружнасці Незалежных Дзяржаў, і шмат што яшчэ... Між іншым, чаму б і не назваць такую электронную бібліятэку «Дружба народаў» ці яшчэ больш ясна і лаканічна — «Сяброўства»?..

Запісаў Сяргей ШЫЧКО. Фота Канстанціна ДРОБАВА.

■ Гульні-2019

КАНТРАКТ ПАДПІСАНЫ

Учора ў НАК Беларусі Мінск і выканкам Еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў (ЕАК) падпісалі кантракт на правядзенне II Еўрапейскіх гульняў у 2019 годзе, перадае БЕЛТА.

Падпіс пад дакументам, які змяшчае асноўныя прыкметы і аспекты арганізацыі і правядзення маштабнага спартыўнага форуму, наставілі старшыня Мінгарвыканкама Андрэй Шора і выконваючы абавязкі прэзідэнта Еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў Янэз Качыянчыч, а таксама міністр спорту і турызму Беларусі Аляксандр Шамко, першы віцэ-прэзідэнт НАК Беларусі Андрэй Асташэвіч, дырэктар фонду «Дырэкцыя II Еўрапейскіх гульняў 2019 года» Георгій Катупілі, генеральны сакратар Еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў Рафаэле Паньёці.

У праграму спорбніцтваў увайшлі 15 відаў спорту, атлеты разыграюць у Мінску 189 камплектаў узнагарод у 23 спартыўных дысцыплінах. У ходзе II Еўрапейскіх гульняў некалькі відаў спорту стануць кваліфікацыйнымі да XXXII летніх Алімпійскіх гульняў 2020 года ў Токіа. Ліцэнзіі плануюцца разыграць у бадмінтоне, боксе, веласіпедным спорце, веславанні на байдарках і каное, дзюдо, каратэ, лёгкай атлетыцы, стральбе з лука, кулявой і стондавай стральбе, настольным тэнісе.

Права правядзення II Еўрапейскіх гульняў у 2019 годзе Беларусі атрымала на 45-м пасяджэнні Генеральнай асамблеі ЕАК, якое адбылося ў кастрычніку 2016-га ў Мінску

МЯСЦОВАЕ САМАКІРАВАННЕ

ДЛЯ ІНШЫХ — ЯК ДЛЯ СЯБЕ

Такі дэвіз у старасты вёскі Бабовікі

Па пяць жыхароў у кожнай хаце, вискат дзяцей на школьным двары, мычанне кароў у полі... Такой была вёска Бабовікі амаль паўстагоддзя таму. Цяпер — моладзь з'яжджае ў Полацк, а бацькі застаюцца адны, разам з імі старэе і населены пункт. Але апускаць рукі нельга ні ў якім разе — з такім дэвізам жыве Фядора БЕЗ'ЯЗЫЧНАЯ, стараста вёскі.

Калі Фядора Раманаўна заняла гэту пасаду, пачынаць давалася з нуля. У вёсцы ўжо пазачыліся і школа, і крама. Каб нешта набыць, прыходзілася ездзіць у горад... За мінулы час для жыхароў арганізавалі «мясную лаўку» раз на тыдзень, і два разы — аўталаўку. Раз на паўгода прыязджае мабільная медыцынская служба і запрашае жыхароў на агляд. У асноўным у вёсцы засталіся пенсіянеры, таму для іх такое пільнае стаўленне з боку дактароў вельмі важнае. Калі адмянілі ранішні рэйс на Полацк з-за нерэнтабельнасці, прыйшлося шу-

каць выйсце, каб у Палаце, якая бліжэй, адкрылі лабораторыю, інакш жыхары не паспявалі да спецыялістаў, каб здаць аналізы. За гэта рашэнне чатыры гады змагаліся мясцовыя ўрачы, але дабіцца пэўнага выніку атрымалася толькі ў Фядоры Раманаўны. Відца, нездарма яе працу сёлета адзначылі нават на ўзроўні вобласці.

Такой мэтанакіраванай і стойкай яе зрабіла жыццё. Муж Фядоры Раманаўны даслужыўся да падпалкоўніка. З ім яна

У наступным годзе ў Фядоры Раманаўны будзе невялікі юбілей — 10 гадоў як яна стала старастай.

аб'ездзіла амаль увесь Савецкі Саюз. Нарадзілася ў Адэскай вобласці, а потым ужо з мужам жыла аж на мяжы з Кітаем. Испытам для сямейных стасункаў сталі і ўмовы: многія жонкі з'язджалі ад сваіх мужоў-афіцэраў, калі тыя прывозілі іх на месца службы. Там акрамя двух шматпавярховікаў нічога не было. У кватэры плюс 4, за «бортам» — мінус 45 градусаў.

Свой аптымістычны настрой і працавітасць яна перадала і сыну. Мікалай Без'язычны з Летніх Параалімпійскіх гульняў у Пекіне прывёз у скарбонку нашай зборнай серабро ў фехтаванні на шпагах у катэгорыі інвалід-калясачнік. Зараз яны з жонкай жывуць асобна пад Полацкам.

Надзея Бакунова, якая нарадзілася ў Бабовіках і ўсё жыццё правяла там, раскавае, што раней сем'і былі вялікія, жылі дружна. Наконт працы старасты лічыць, што ўсё залежыць ад чалавека. Раней нават у краме нічога не было акрамя хлеба, таму што не маглі нармальна арганізаваць

прывоз. Зараз прыязджае аўталаўка, але там усяго хапае. Праз Фядору Раманаўну можна нешта нават спецыяльна заказаць у таваравада.

Усяго ў Бабовіках на 26 двароў налічваецца 39 чалавек. Але разам з Нінай Зюзелевай, мясцовай жыхаркай, мы налічылі толькі 20, якія жывуць пастаянна. Астатнія — дачнікі ці дзеці, якія прапісаны ў бацькоў, але жывуць у Полацку.

Пад кіраўніцтвам старасты знаходзяцца яшчэ дзве вёскі: Конны Бор, дзе 8 хат і 9 чалавек, і Копыль, дзе 2 хаты, ды і то адна з іх дачніка. У Конным Бары заўсёды праблемы з дарогамі: ён знаходзіцца ў глыбіні лесу, і лесавозы разбіваюць пакрыццё так, што ўзімку туды амаль не дабрацца. Гэта пытанне патрабуе пастаяннай увагі.

Падчас нашага візиту да старасты да яе прыйшоў Валодзя, які жы-

ве ў Палаце, але ягады ды грыбы прыносіць на пункт прыёму Фядоры Раманаўны. У той дзень ён назбіраў амаль 3 кг лісчак і 23 кг брусніц. Гэта яго сезонны падзаробак, узімку ён працуе качагарам. Бабовіцкая стараста ўсё ўзаважае дакладна, таму і ходзяць да яе з усёй акругі.

«Чаго я буду тэлефанаваць старшнін сельвыканкама, калі магу вырашыць пытанне на месцы?» — лічыць Фядора Раманаўна. Яна можа і каля поўначы пайсці на дарогу сустракаць машыну аддзела МНС, каб яны разабралі завал пасля шторму... На жанчыне адказнасць за жыццядзейнасць вёскі, і гэта надае ёй сілы. Лёс, як яна прызнаецца, навучыў адказваць добром на дабро і трываць разам.

Надзея АНІСОВІЧ.
anisovich@zviazda.by

Надзея Якаўлеўна памятае часы, калі ў вёсцы жылі вялікія сем'і.

фота: Сяргей НІКАНОВІЧ

Рэцэпты фірменных страў сабраны амаль з усяго былога Савецкага Саюза.

СОЮЗ ЕВРАЗИЯ

ВРЕМЯ ДЕЛАТЬ ДЕНЬГИ,

или Какой бизнес можно открыть прямо сейчас?

Шесть лет назад Трофим ЕРЕМЕНКО не побоялся уйти с работы и открыть свое дело. Сегодня он директор консалтинговой фирмы «ВИНТ Консалт». Он рассказал нашему корреспонденту, с чего начать бизнес, не имея собственного капитала, и как Беларусь может стать центром криптовалюты.

— В какой сфере стоит открывать свое дело?

— У каждого человека, прежде всего, есть какой-то бэкграунд, опыт. Он или занимался, или интересовался какой-то сферой деятельности. Легче всего начать тот бизнес, в котором ты понимаешь, как происходит процесс, хотя бы поверхностно. Когда определили направление, можно уже выбрать варианты в зависимости от материальной базы. Это тоже играет большую роль.

— А если нет денег даже для старта?

— Если с нуля, можно выбрать электронную коммерцию — открыть интернет-магазин. Это практически ничего не стоит. Схема очень простая. Свой сайт можно сделать самостоятельно. Сейчас в интернете огромное количество роликов, которые помогут этому обучиться. Есть конструктор сайтов, платформы, на которых можно для начала бесплатно размещать свои объявления. С другой стороны, есть поставщики-оптовики, которые привозят товары. И начинающий бизнесмен будет заниматься всем процессом: от продвижения до развоза конечным потребителям. Большой простор, который можно использовать, предоставляют социальные сети. Там люди размещают свои продукты, рекламу создают сами. Если нет первоначального капитала, это самое простое и самое дешевое. Окупится с первых денег, которые человек зарабатывает. По большому счету вкладываешь свои время и интеллект.

— Сколько времени потребуется, чтобы потом вырасти из малого до среднего бизнеса?

— Все зависит от вложенных усилий. Если человек безостановочно будет работать без выходных, займет какую-то долю рынка, получит своих первоначальных клиентов, откроется несколько путей. Во-первых, он может найти частного инвестора, который в него поверит, видя его трудоспособность, возможности и идею. Банки могут не поверить, а частный инвестор — вполне. И он перерастет из мелкого в средний. На самом деле здесь тонкая грань. Что такое средний бизнес? Заработок не зависит от количества подчиненных. Бывает, и три человека работают, а оборот компании исчисляется семизначными суммами. Компания может состоять из директора и главного бухгалтера за счет того, что какие-то услуги они отдают на аутсорсинг: отдел продаж, бухгалтерия, логистика... у них огромное количество людей, которые на них работают, но фирма состоит только из двух.

— Какие есть преимущества в открытии бизнеса в странах ЕАЭС?

— В Беларуси — за счет того, что страна небольшая, какие-то законодательные инициативы могут пройти быстрее, чем в России. Процесс законотворчества кажется более мобильным, если на то есть воля. В России это сделать быстро не получилось бы, потому что бюрократическая машина более серьезная. Рынок капитала, конечно,

в России более емкий за счет сырьевых отраслей, как и в Казахстане. Люди, которые на сырье заработали деньги, как инвесторы теперь входят в другие бизнесы, например вкладывают в развитие нанотехнологий. Там есть большие денежные ресурсы, которых в Беларуси просто нет. Нет у нас отраслей, которые могут спонсировать в таких огромных масштабах, как в России. Это основной минус. У нас зарождаются крупные ИТ-компании, но их головные офисы все равно находятся за границами страны.

— Куда проще всего экспортировать свой продукт?

— Россия — это основной рынок сбыта наших экспортеров. И после создания ЕАЭС скачка не произошло. Бизнесмены общаются с теми, с кем чувствуют безопасность и привычный круг, — это страны СНГ. Развивать взаимосвязь с не так хорошо знакомыми зарубежными государствами — траты, неизвестность, изучение контрагентов. А это всегда сложно в плане рисков, которые за собой влекут.

— Говорят, лучшее время для открытия бизнеса было 20 лет назад. Так ли это?

— Тогда было проще за счет отсутствия конкуренции и простоты вхождения в бизнес. Сейчас с 2014 по 2017 год тоже произошел достаточно серьезный отсев игроков в разных сегментах рынка. Те, кто не планировал свой бизнес, у кого не было структуры в бюджете, управленческого контроля за финансами, или уже потеряли свой бизнес, или он находится в стадии распада. Если 20 лет назад люди входили элементарно в торговлю, и рынок был огромной емкости: все продашь с маржинальностью 500—1000%, то сейчас такого нет. В торговлю пришли сетевые игроки, которые могут работать с очень маленькой маржой. За счет этого индивидуальные предприниматели просто разоряются, потому что они не привыкли так работать. В такой простой бизнес войти уже невозможно. А в какой-то новый высокотех-

нологичный — сейчас самое время. Развитие ИТ-проектов, биткойна, краудинвестинг... Краудфандинг зародился 5—7 лет назад, сейчас — просто кипит, и туда будут вкладываться огромные финансы. Если проекты ПВТ 2.0 осуществляются, это будет огромный шаг для нашей страны.

— Какая из идей, озвученных в проекте декрета о развитии ИТ-сферы, наиболее перспективна для бизнеса?

— Регламентация работы с электронными деньгами. Есть ICO (Initial coin offering) — первичное размещение койнов (монет). Это одно из перспективных направлений по привлечению инвестиций. Первоначально 1 биткойн (виртуальная валюта. — Ред.) стоил 20 центов, сейчас — более \$4000. Некоторые люди накопили их достаточное количество. Человек, который потратил на биткойны \$100 в 2009, сейчас долларовой миллионер. И ему проще дать на какой-то проект несколько койнов. Выпускается какая-то новая валюта — ее покупают и можно собрать очень большие деньги. Если 1000 человек проинвестирует по 1 биткойну, то это \$4 млн. Если это легализовать на территории Беларуси, было бы очень интересно. Если Швейцария — столица банковской сферы, то Беларусь вполне могла стать столицей ICO. И на этом продвигаться. У нас, по большому счету, для этого все есть: ПВТ, высококвалифицированные кадры — программисты, экономисты, аналитики, хорошее знание иностранного языка у молодежи. «Мозги» есть, надо подтянуть законодательство. Можно в оперативном порядке создать нормативно-правовую базу. Тогда мы сделаем шаг на опережение. Это будет очень полезно для нашей страны. Догонять, повторять — это путь вникуда: от нас убегают гораздо большими шагами. Мы изучаем опыт и пытаемся его внедрить, но сделать шаг вперед было бы куда более перспективно.

Надежда АНІСОВІЧ. anisovich@zviazda.by

■ Аматыры

ЯЕ ВЯЛІКАСЦЬ МІНІАЦЮРА

Экзэмпляры з калекцыі Зарыфы Салахавай з Азербайджана занесены ў Кнігу рэкордаў Гінеса

У Баку абавязкова варта наведаць Музей мініяцюрнай кнігі. Каб пабачыць больш як 8,5 тысячы ўнікальных мініяцюр, выданых у 79 краінах свету, прынцэса Тайланда, напрыклад, наняла прыватны самалёт...

Мне пашчасціла больш: некаторыя экзэмпляры са сваёй калекцыі стваральніца і заснавальніца музея Зарыфа Салахава сама прывезла ў Мінск. У чым перавага мініяцюрнай кнігі, у жаночую сумачку можа змясціцца цэлая кніжная шафа! Мы гартаем мініяцюрныя старонкі ў даволі сімвалічным месцы — Нацыянальнай бібліятэцы, дзе, дарэчы, задоўгаюцца кніжныя падарункі азербайджанскага калекцыянера, — і паглыбляем у дзіўны свет кнігі.

— **Зарыфа Цеймураўна, пэўна, не памылкова, калі скажы, што ў вас самая вялікая калекцыя мініяцюрнай кнігі ў свеце. Ці памятаеце, з чаго пачалася ваша любоў да мініяцюр?**

— 19 гадоў я была на партыйнай рабоце. Апошняя 11 працавала ў Цэнтральным камітэце Кампартыі Азербайджана. Аднойчы майму сектары было даручана сабраць вакансіі, якія ўваходзілі ў наменклатуру ўсіх аддзелаў ЦК. Калі гэты спіс быў падрыхтаваны, я чытаю: «Добраахвотнае таварыства аматараў кнігі Азербайджанскай Рэспублікі. Заробак 320 рублёў». А я на той час атрымлівала 250. Я нават не стала цікавіцца, чым займаецца гэтая арганізацыя, пайшла да свайго кіраўніка і сказала, што хачу там працаваць. Ён узрадаваўся: усе ведалі, што мой брат Таір Салахаў (ён тады быў першым сакратаром Саюза мастакоў СССР, а цяпер віцэ-прэзідэнт Расійскай акадэміі мастацтваў) сябруе з Гейдарам Аліевым, першым сакратаром ЦК Кампартыі Азербайджанскай ССР, і, вядома, думалі, што я шмат аб чым расказваю брату (смяецца). Так я трапіла ў Добраахвотнае таварыства аматараў кнігі намеснікам старшын. Падчас адной з працоўных паездак у Маскву мне прапанавалі набыць поўны збор баяк Крылова 1835 года ў мініяцюрным фармаце. Калі я пайшла на склад па гэтую кнігу, убачыла мініяцюрны і «захварэла».

— **Як за дастаткова непрацягла час удалося назбіраць такую вялікую калекцыю?**

— У 1985 годзе мяне адправілі ў Чэхаславакію для знаёмства з выдавецкай дзейнасцю. У вольны час мы выходзілі ў горад. А што звычайна набывалі людзі ў савецкай Празе? Хрусталь, лютэры і сервізы. Я ж пайшла ў букністичную краму і ў антыкварны аддзел купіла два малітоўнікі: каталіцкі малітоўнік на нямецкай мове 1878 года і на чэшскай мове 1887 года. Усе здзіўляліся, навошта яны мне, мусульманцы. Тройчы была ў Парыжы, а духоў так ніколі і не прывезла. Затое набыла «Прыгоды маладога лавеласа ў Грэцыі», выданая ў 1815 годзе. Я аб'ездзіла ўвесь свет, адсюль прывозіла кнігі. Абменьвалася мініяцюрнымі з іншымі калекцыянерамі. Пералісвалася з усім Савецкім Саюзам, з Польшчай і нават з замежжам. А аднойчы пры таварыстве кнігалюбаў я стварыла клуб цікавых сустрэч, у які з усяго Савецкага Саюза запрашала вядомых пісьменнікаў і артыстаў. Яны прыязджалі ў Баку, выступалі ў маіх арганізацыях, у клубе. Усе камандзіровачныя расходы брала на сябе. Акрамя таго, з'яжджалі з ганарарам і падарункамі. Як вы думаеце, што яны маглі для мяне зрабіць?

— **Падарыць мініяцюрную кнігу...**

— Народны артыст СССР Зіновій Герт прывёў мне 45 міні-кніг. Савецкая пэўна Рымма Казакова аддала мне ўсе такія выданні, што ў яе былі

дома. Помню падарунак ад вядомага ленінградскага барда Аляксандра Дольскага. Гэта Евангелле ў 4 тамах, у скуравым пераліце з залатым абрэзам...

— **А якую кніжку мініяцюрна са сваёй калекцыі лічыце найбольш каштоўнай?**

— Каран. Па нашым летазлічэнні 1672 года выпуску. Яго мне падарыла адна пахлылая жанчына. Мініяцюрна яна насліла ў скуравым мяшчэчку на вярвочачы, якую вешала на сваю шыю. Каран настолькі быў

старадаўнім, што вугалкі мяшчэчка прадзіравіліся. Вельмі шаную Новы Завет, выпушчаны ў 1915 годзе з каларовымі ілюстрацыямі...

— **Як вамым мініяцюрнам удалося трапіць у Кнігу рэкордаў Гінеса?**

— Апошні рэкорд мініяцюрнай кнігі быў зарэгістраваны ў 1982 годзе. Гэта была калекцыя аднаго індуса, якая налічвала 286 міні-кніг. З маёй жа калекцыі ў Кнігу рэкордаў Гінеса трапіла 2913 кніг. І каб не патрабаванне да стандарту мініяцюры ў 75 на 75 міліметраў, рэкордаў было б значна больш.

— **Самая маленькая кніга ў вашай калекцыі?**

— Гэта, я б сказала, мікракніга (0,75 на 0,75 міліметраў), выдадзеная ў Токіа. У ёй расказваецца пра чатыры пары года, яны ілюструюцца. Яшчэ ёсць кнігі гэтага выдавецтва, толькі крыху большыя: 2 на 2 міліметры.

— **Наўжо ў іх магчыма нешта прачытаць?**

— Кожная з іх мае прызначаную для гэтых мэт лупу. І каб вы ведалі: чым меншы фармат кнігі, тым вышэйшая культура дзяржавы.

Вераніка КАНЮТА.
kanyuta@vziasda.by

Фота Сяргея ІІКІНОВА

«АЛМАЗНАЯ СУТРА» ПРЫХОДЗІЦЬ У БЕЛАРУСЬ

Адна з падзей у Дзень беларускага пісьменства ў Полацку — прэзентацыя ўзноўленага самага старога друкаванага дакумента Кітая.

І адбудзецца гэтая прэзентацыя 3 верасня аб 11-й гадзіне на полацкай пляцоўцы фестываля кнігі і кніжарства — на «Друкарскім двары XVI стагоддзя», дзе будзе гаспадарыць сучасны друкар, лаўрат прэміі «За духоўнае адраджэнне» Уладзімір Ліхадзедаў.

Вядомы ў краіне і за яе межамі філарктыст, гісторык, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, ён вылучыў многія ініцыятывы, рэалізаваў у падарунак да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання многія добрыя справы. Узнавіўшы «Алмазную сутру» па старых тэхналогіях, беларускі рулівец нагадаў пра тое, што ў Паднябеснай вытокі кнігадрукавання адносяцца да 868 года. Хто ведае, магчыма, вопыт кітайскіх першадрукароў быў вядомы і нашаму Францыску Скарыну.

— Другая з вядомых друкаваных у свеце кніг — «Алмазная сутра» — не можа не прывабліваць, — дзеліцца сваімі развагамі Уладзімір Ліхадзедаў. — А ў агульным самім зваротам да ўзнаўлення гэтага помніка кніжнай культуры я хачу падкрэсліць важкасць стасункаў паміж народамі і культурамі. Ва ўсе часіны такія зносіны былі асновай міралюбства і гуманізму. Дык чаму зараз нам не шукаць аднасць у памкненнях да асэнсавання розных культур, да развіцця і ўмацавання паважлівага стаўлення да чужых здобыткаў? Якраз да станаўчага адказу на гэтыя пытанні і скіраваны мой шматгадовы праект «У пошуках страчаных».

Поруч з узноўленай «Алмазнай сутрай» на «Друкарскім двары...» можа будзе пазнаміцца са скарынаўскай спадчына.

Мікола БЕРЛЕЖ.

АЛЕСЮ АДАМОВІЧУ — 90

Газета працягвае публікацыю матэрыялаў у падтрымку адкрыцця ў пасёлку Глуша Бабруйскага раёна музея Алеся Адамовіча

Трэцяга верасня ў Глушы будзе зноў успамінаць свайго знакамітага земляка. На самай справе Алесь Адамовіч нарадзіўся 3 жніўня 1926 года — на цэлы год і месяц раней. Але падчас вайны маці крыху «падмаладзіла» сына, каб яго не пагналі ў Германію. Гэта дата так і засталася для пісьменніка пашпартнай.

Выстава, творчы вечар у Доме культуры, прагляд кінастужак па творах пісьменніка дапамогуць яшчэ раз ацаніць той уклад у беларускую культуру, якую зрабуў гэты чалавек. Пра свайго бацьку будзе успамінаць дачка літаратара Наталля Адамовіч. Яна часта бывае ў Глушы, асабіста знаёма з тутэйшымі жыхарамі. Сярод іх многія ведалі яе бацьку і нават сябравалі з ім. Пісьменнікі, прыхільнікі творчасці Алеся Адамовіча,

госці сустрэчы наведваюць мясцовыя могілкі, дзе пахаваны пісьменнік, і ўскладуць кветкі да велізарнага каменя-помніка.

На сустрэчу запрошаны госці з Дзямідаўскага раёна Смаленскай вобласці. Там вельмі моцныя партызанскія традыцыі, у пасёлку Пржэвальскае кожны год 16 ліпеня адбываецца ваенна-гістарычны фестываль «Слабада партызанская», прысвечаны першаму бою партызан на Смаленшчыне. У гады вайны Алесь Адамовіч, нягледзячы на падлеткавы ўзрост, таксама быў партызанам. І вучні Пржэвальскай школы вывучаюць яго творчасць на пазакласных гадзінах.

Мы ўжо ведаем пра тое, што наядуна пры Бабруйскім райвыканкаме створаны назіральны са-

вет, які будзе каардынаваць дзейнасць па адкрыцці музея. Нядаўна быў зацверджаны яго асноўны саства, туды ўвайшла дачка пісьменніка Наталля Адамовіч, намеснік старшын Бабруйскага райвыканкама Таццяна Варанко, начальнік галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Магілёўскага аблвыканкама Кацярына Музычэнка, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага райвыканкама Галіна Чарнова, начальнік фінансавага аддзела Бабруйскага райвыканкама Ірына Грэсь, старшыня Глушанскага сельсавета Марыя Сушчанка, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Зміцер Яцкевіч, кіраўнік абласнога гісторыка-патрыятычнага пошукавага клуба «Віктру» Мі-

калай Барысенка, старшыня Магілёўскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь Казека, старшыня Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры Антон Астаповіч, спецыяльны карэспандэнт газеты «Звязда» Нэллі Зігуля. І першае пасяджэнне гэтага савета прымеркавана менавіта да юбілея пісьменніка. У наступным нумары мы падрабязна паведаем пра тое рашэнне, якое будзе прынята.

Летас пры адзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага райвыканкама быў створаны добраахвотны рахунак, і кожны ахвотны мог унесці сваю лепту ў стварэнне музея. Самы адчувальны ўнёсак зрабіла беларуская пісьменніца Святлана Алексіевіч,

якая ахвяравала 5 тысяч долараў. Сярод тых, хто пераверы грошы на добраахвотны рахунак, Магілёўскія аблвыканкам, Бабруйскі райвыканкам, культурныя ўстановы Бабруйска, абласная бібліятэка імя Леніна, абласное Таварыства беларускай мовы, калектыў газеты «Звязда» і шмат іншых. Яшчэ на пачатак года агульная сума складала 11 800 рублёў. З таго часу яна, па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага райвыканкама Галіны Чарновай, амаль не мянялася. Таму адным з пытанняў будзе прыцягненне увагі да агульнай справы і пошук спонсараў, бо музей ствараецца выключна на добраахвотны ахвяраванні і сродкаў патрэбна шмат.

Нэллі ЗІГУЛЯ.
zigulya@vziasda.by

Нагадаем, што **добраахвотны рахунак для збору сродкаў на рэканструкцыю будынка пад музей Алеся Адамовіча адкрыты пры адзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага райвыканкама:**
р/р 3642129272326
у філіяле 703 ААТ АБ «Беларусбанк», код 760 г. Бабруйск, УНП 701226324. Прызначэнне плацяжы «Для выбару праектна-каштарыснай дакументацыі і рэканструкцыі будынка ў пасёлку Глуша пад музей А. Адамовіча». Увага! Указанне прызначэння плацяжы прызначаецца! Гэты сказ абавязкова павінен быць цалкам пазначаны на банкаўскім дакуменце.

■ Майстры з народа

ЗДЗЕЙСНЕНАЯ МАРА
ІВАНА БУЙКО

Шаркаўшчынская глыбінка, вёска Дзікева. Другі раз еду ў гэты ціхі лясны куточак, які месціцца недалёка ад знакамітага заказніка «Балота Ельня». У гэтай вёсцы працуе сацыяльна прытулак — аддзяленне кругласутачнага знаходжання людзей пажылога ўзросту і інвалідаў (кацісьці такія ўстановы называлі дамамі-інтэрнатамі). Сярод трыццаці пяці насельнікаў Дзікеўскага дома жыве і сямідзесяцігадовы Іван Буйко — майстар разьбы па дрэве.

Гэтым разам я вязу для майстра наборы раздоў, якія перадалі сябры з Фэйсбуку. Справа ў тым, што ў Івана Іосіфавіча няма належнага разьбярскага рыштуку, і пра гэта я ў свой час паведамляў у газэце «Звязда» і на старонках у сьцебе. Без раздоў, як вядома, майстар як без рук. Але свет не без добрых

людзей, і на зклік дапамагчы Івану адгукнуліся адразу некалькі чалавек — яны прапанавалі неабходны дрэва працоўчы інструмент, каб пенсіянер мог спакойна займацца сваёй любімай справай.

Калі я нарэшце дабраўся да вёскі, найперш трапіў на азнаямленчую экскурсію па тэрыторыі аддзялення. Іван паказаў сваю скульптурную інсталляцыю, якая падобна на своеасаблівы «ялечны тэатр». Мы пакрыклі па дарожках, завіталі на гаспадарчых падворак, любаваліся акуртанай

зялёнай зонай, глядзелі на дзіўных чалавечкаў, жывёл і птушак, якія гарманічна дапаўняюць дызайн афармлення тэрыторыі. У мінулы раз — зімою — гэтых скульптур я не ўбачыў, бо ў халодны час усе работы знаходзіліся ў складскім памышканні. Іван не хаваў задавальнення, што вынайшоў такую форму падачы сваіх персанажаў і што ягонае захапленне стала запатрабаванае — і персаналу, і жыхарам прытулку, і вясцоўцам, якія кожны дзень праходзяць каля інтэрната, падабаецца ўсё, што робіць гэты няўрымслівы майстар.

На лужку, паміж корпусам і лесам, выстаўлены некалькі чырванадзюбых буслоў, тут жа «пасуца» і пярсцатка кароўка з цяляткам. З правага боку будынка «гарманісты» акамануюць прыпевачніцы, а побач «вядуць бяседу» «тры парсочкі», героі вядомай казкі. З левага боку — «фурман», які паганяе коніка, «лесавік» з саваю

і ваўком. А ўвесь гэты нерухомы тэатр адкрывае вобраз «рыбака» — аматар пасядзець з вудай прымацоўся на драўнянай калодзе амаль насупраць фасада будынка.

З «рыбака» і пачалося поўнае захапленне Івана драўлянай скульптурай. Пенсіянер кажа: «Прыехаўшы ў дом-інтэрнат, а гэта было шэсць гадоў таму, убачыў цэлы двор бярвенняў для дроў, падумаў, што з гэтага матэрыялу можна рабіць усё што заўгодна». Іван адразу пацягнуўся да разьбярства і свае першыя крокі ў асваенні разьбярскай тэхналогіі пачаў пры дапамозе самаробных нажоў-раздоў. Жыццёвы вопыт падказаў навічку выразаць простыя рэчы, якія заўсёды выклікаюць станоўчыя эмоцыі ў людзей старэйшага ўзросту.

У майстра працнчалася дзіцячая прага да самавыяўлення. Дагэтуль Іван ніколі не займаўся разьбою па дрэве, але ў душы, як кажа ўмелец, жыло патаемнае жаданне ствараць рукамі нешта прыгожае, радаснае. Ён не ведае, што талое скульптурнае пластыка, залатое сцяжэнне, ніколі не трымаў у руках сапраўдны разец. Таму разьбярскі рыштунак, прывезены яму са сталіцы, успрыняў не інакш, як асаблівы бонус, аванс, а не як узнарагоду. Новымі разцамі ён будзе асвойваць малыя скульптурныя формы. Яму падабаецца выразаць конікаў,

мядзведзяў, птушак, якіх можна падтрымаць у руках, памацаць — гэта своеасаблівыя лялькі з дрэва, якія любяць жыхары прытулку. Іван робіць і «анёлка» — для бабуль, якія і ў свае дзевяноста з гакам чытаюць малітвы.

На развітанне Іван перадаў невялікі аўтэнтчны сувенір — некалькі драўляных лыжак, зробленых самімі старажытнымі метадам — з дапамогаю самаробнага нажа, папарсы, каб я перадаў іх добразачліўцам, якія наблізілі яго да паветнай мары.

У Дзікеве мне дазволілі падымаць Івана Буйко ў яго звыклым асяроддзі, а галоўнае — у творчым працесе. За гэта я вельмі ўдзячны адміністрацыі аддзялення.

Анатоль КЛЯШЧУК,
фота аўтара.

Больш здымкаў з гэтага рапартажу змешчана на нашым сайце www.zviazda.by

«Хочацца, каб іншыя
натхніліся нашай талакой»Сямейная
газетаЯК У ЭНЕРГІІ
З'ЯВІЛАСЯ
ДЗІЦЯЧАЯ ПЛЯЦОЎКА

Днямі ў вёсцы Энергія Пухавіцкага раёна адбылося свята! Пакуль малыя тэсціравалі горкі і арэлі новай дзіцячай пляцоўкі, дарослыя натхніліся народнымі песнямі гурта «Рада»!

А пачыналася ўсё са звычайнага калектыўнага звароту маладых бацькоў да мясцовай улады.

— У нашай Энергіі тры вуліцы, прычым усе асфальтаваныя і з даволі актыўнымі рукамі, — расказвае мама ў дэкрэце, педагога па адукацыі, Настасся Кухаранка. (Яе многія ведаюць як адну з арганізатарак танцавальнага фесту «Пятровіца». Нарадзілася ў Любані, там жывуць яе бацькі. А ў Энергію выйшла замуж. І зараз там гадуе сына Дзяміда, якому два гады.) — Пры гэтым няма ні школі, ні садка, ні хоць бы дзіцячай пляцоўкі. Надакучыла нам, мамкам, дзяцей па асфальце даганяць ды галавой круціць штохвілінкі ад страху «не дай божа — машына пранясецца»... І звярнуліся мы ў сельвыканкам з просьбай дапамагчы з дзіцячай пляцоўкай. Дзеці ж растуць, патрэбна нейкае месца, дзе яны могуць гуляць разам.

З мясцовай улады Энергіі пашанцавала. Спецыялісты, паводле слоў Настасі, у Дукорскім сельсавета працуюць добрыя.

— Менавіта яны паспрыялі рэгістрацыі нашага з мужам шлюбу па-беларуску. І на гэты раз пайшлі насустрач, тым больш што, як аказалася, будаўніцтва дзіцячай пляцоўкі ў Энергіі значылася ў планах.

Калектыўны зварот жыхары Энергіі і ўсёдняк вёсак склалі ў канцы вясны — і ўжо 29 ліпеня ў мясцовым парку з'явіўся дзіцячы гульнявы комплекс. Прыгожы, драўляны, з домікамі, горкамі, арэліямі.

...І тут бацькі пачалі крэатыўнічаць, думаць: «А што мы можам яшчэ дарабіць?»

— Спярыша спыталі ў старшыні сельвыканкама дазволу, ці можам мы тут крыху

пагаспадарыць. Таццяна Мікалаеўна Савік, вядома, падтрымала нашу ініцыятыву.

Талака была прызначана на 12 жніўня. Маладыя бацькі так натхніліся, што шчыравалі на дзіцячы пляцоўцы ажно тры дні. Нават спёка ў 32 градусы не спужала іх. Навялі там такі парадак! І ў выніку павялічылі тэрыторыю пляцоўкі ў тры разы!

— Зрабілі дзве пячочніцы, арэлі-балансір. Сям'я Кобавых пабаяцала змайстраваць каруселі — гэтая ідэя ўзнікла якраз падчас талакі. Акрамя таго, мы з мамамі вырашылі, што трэба агарадзіць пляцоўку з усіх бакоў. Таццяна Мікалаеўна Савік пабаяцала, што ад дарогі прыгожую агароджу зробіць сельсавет. З усіх астатніх бакоў пляцоўкі мы самі нацягнулі сетку ды ўкапалі ў зямлю шыны, якія пафарбавалі ў яркія колеры. Актыўна ўдзельнічалі ў талаце семі Пятроўскіх, Догель, Казакевіч, Савіч, Голубавых... І з суседніх вёсак таксама прыходзілі мамы з дзеткамі, дапамагалі. Нават мясцовыя бабулі да нас далучыліся. Хтосьці прынес з дому фарбу, хтосьці збіраў грошы з людзей, хтосьці шукаў шыны. Назбіралі сродкаў не толькі на сетку, але і на яшчэ адзін невялікі спартыўны комплекс са скаладрамом, канатам, рукаходам... Яго ўсталююць пасля 10 верасня. Ужо пачаліся жарты пра мясцовы аквапарк і Дыснейлэнд.

Цікава назіраць за людзьмі. Яны трохі здзіўленыя тым, што атрымалася. Што сельсавет пачуў, што сабраліся разам, што ў дзяцей будзе добрае месца для гульні. Дарэчы, талака хоць і скончылася, але ідэя працягваецца нараджацца. «Трэба прыбыральна паставіць для дзяцей, аздобіць пляцоўку кветнікамі...»

— Вырашылі, што ўвесну зробім яшчэ адну талаку, — усміхаецца Настасся. — Будзем нешта дарабіць, добраўпарадкаваць. Тое, што з'явілася дзіцячая пляцоўка, — гэта такая радасць для ўсёй вёскі! Але, мне здаецца, галоўнае, што мы аб'ядналіся. Такое

адчуванне: разам горы звярнуць. Цяпер такі час, што паўсюль пануе індывідуалізм. Трэба нашых людзей вяртаць да вытокаў, прывучаць рабіць нешта разам. Мы ж хочам, каб дзеці нашы сябравалі, гулялі... А часта і дарослых трэба гэтаму вучыць. Асабіста для мяне талака абсалютна натуральная з'ява. Паколькі я сама з вялікай сям'і, у мяне шмат дзядзькаў, цятак, стрыечных братоў. Калі трэба рабіць нейкую справу — камусьці дах накрыць на лецішчы, напрыклад, альбо выкапаць бульбу, — заўсёды прызначаюся дзень, з'язджаліся ўсе сваякі, рабілі гэтую працу разам. Я гадавалася ў такой атмасферы. І мне не зразумела, калі адзін чалавек цэлы тыдзень выбірае бульбу.

...Агульная мэта вельмі зблізіла жыхароў Энергіі. Хацелася некалькі адзначыць гэтую

дзёно. І Настасся вырашыла зладзіць свята. Аднавяскоўцы зноў яе падтрымалі.

— Хочацца, каб людзі даведзіліся пра нас. Можа, хто з іншай вёскі натхніцца, — усміхаецца Настасся. — Мой муж, калі яшчэ быў майм жаніхом, казаў: «Горад — не месца для жыцця». І я з ім цалкам згодная. У вёсцы шмат чыстага паветра, зялёнай травы, душэўнасці... Не хапае бадай што толькі насычанага культурнага жыцця ды развіваючага асяроддзя для дзяцей. Але і гэта, лічу, не праблема. Было б жаданне.

У верасні і кастрычніку жыхары Энергіі хочучь зрабіць яшчэ некалькі цікавых мерапрыемстваў, а налета зладзіць паўнавартаснае свята вёскі. Яго ўжо чакаюць з нецярпеннем.

Надзея ДРЫНДРОЖЫК,
nadmieja@zviazda.by

Талака вельмі зблізіла вясцоўцаў.

БАРАНАВІЦКІ ДЗЯРЖАЎНЫ УНІВЕРСІТЭТ ЗАПРАШАЕ!

225404, Брэсцкая вобл.,
г. Баранавічы,
вул. Войкава, 21
тэл./факс
(0163) 45 78 31
e-mail: barsu@brest.by

Класныя навіны

НА СУМЛЕННІ Ў ПЕДАГОГАЎ

Выкананне дамашніх заданняў не павінна займаць у старшакласнікаў больш як 3 гадзіны, у вучняў сярэдніх класаў — 2—2,5 гадзіны, у трэцім і чацвёртым класах — 1,5 гадзіны, а ў другім класе — 1,2 гадзіны. Гэта максімальная дапушчальная нагрузка, устаноўленыя санітарнай службай. Менш — можна, а вось больш (без шкоды для здароўя) нельга.

Міністэрства адукацыі вырашыла яшчэ раз нагадаць настаўнікам пра гэтыя патрабаванні ў сваім інструкцыйна-метадычным лісце да новага навучальнага года, таму што ні для каго не сакрэт, што настаўніку, які лічаць менавіта свой прадмет самым галоўным і задаюць заданне на дом без уліку заданняў па іншых дысцыплінах, хапае. Адзін настаўнік можа даць заданне — падрыхтаваць прэзентацыю, другі — прачытаць вялікі тэкст па літаратуры ці вывучыць верш, трэці — самастойна прагудзіраваць матэрыял, які не паспелі разам прайсці на ўроку. І ўсё гэта падае на галаву аднаго дзіцяці. А калі наперадзе выхадныя, то і аб'ёмы заданняў таксама павялічваюцца. І гэта пры тым, што ў многіх еўрапейскіх краінах дамашнія заданні на суботу-нядзелю ніколі не задаюць.

Можна заняцца проста арыфметыкай: у старшых класах у вучню не менш як шэсць урокаў штодня. І калі па кожным прадмеце настаўнік задае дамашняе заданне, то **тэарэтычна на кожную дысцыпліну падлетак павінен выдаткаваць не больш як 30 хвілін, каб падрыхтавацца да наступнага ўрока. Але ж ці такое магчыма?**

У інструкцыйна-метадычным лісце падкрэсліваецца, што асноўная функцыя дамашняга задання — замацаванне ведаў і ўменняў, а асноўны вучэбны матэрыял павінен быць засвоены вучнямі на ўроку. Для папярэджання перагружкі вучэнцаў настаўніку трэба сачыць за дазіраваннем дамашняга задання, тлумачыць на ўроку змест, парадак і прыёмы яго выканання. Заданні павышанага ўзроўню складанасці могуць прапаноўвацца для самастойнага выканання вучням толькі па іх жаданні. Аб'ём дамашняга задання павінен адпавядаць санітарным нормам з улікам яго аб'ёму па іншых вучэбных прадметах і магчымасці выканання дамашняга задання па ўсіх прадметах.

Тыповым дамашнім заданнем па матэматыцы для вучня 2-га класа можа стаць задача ці два слупкі прыкладу. Па рускай (беларускай) мове заданне можа складацца з 15—17 слоў, пры гэтым практыкаванне не можа ўтрымліваць больш за адно дадатковае граматычнае заданне. Па літаратурным чытанні і прадмеце «Чалавек і свет» другакласнік павінен прачытаць не больш за 1—1,5 старонкі тэксту. Затое вучань 4-га класа па матэматыцы цалкам

можа падрыхтаваць расшэнёе заданне і двух выразаў (або дзвюх задач, або задач і чатырох прыкладаў). Па рускай (беларускай) мове ён можа выканаць практыкаванне з 35—37 слоў, а да літаратурнага чытання падрыхтаваць матэрыял, які ахоплівае не больш за 3—3,5 старонкі.

Першакласнікі вучацца увогуле без дамашніх заданняў. Нікому не павінна таксама задавацца заданне на дом па вучэбным прадмеце «Асновы бяспечнай жыццядзейнасці». Як не павінны задавацца школьнікам дамашнія заданні і на канікулы.

Яшчэ адзін важны аспект — аптымальна складзены школьны расклад. Як тэатр пачынаецца з вешалкі, так арганізацыя адукацыйнага працэсу ў школе пачынаецца з раскладу вучэбных заняткаў. Згодна з санітарнымі патрабаваннямі, **кантрольныя работы павінны праводзіцца ў адпаведнасці з графікам, зацверджаным кіраўніком устаноў агульнай сярэдняй адукацыі, не больш чым па адным вучэбным прадмеце ў дзень у адным класе.** Правядзенне кантрольных работ у панядзелак, пятніцу і на апошніх вучэбных занятках забараняецца.

Між іншым, падчас рэспубліканскага маніторынгу, праведзенага На-

цыянальным інстытутам адукацыі ў 2016/2017 навучальным годзе, 17% навучэнцаў паведамілі што складаныя прадметы (матэматыка, фізіка, хімія і іншыя) заўсёды ідуць першым і (або) апошнім урокам, яшчэ 70% адзначылі, што такое адбываецца час ад часу. У 10% выпадкаў кантрольныя работы праводзяцца на першым

уроку і амаль у 7% — на апошнім уроку. Больш як 45% васьмікласнікаў канстатавалі, што час ад часу ў адзін дзень у іх праводзяцца кантрольныя работы адразу па некалькіх вучэбных прадметах.

Надзея НІКАЛАЕВА.
nikaleva@zviazda.by

РУКЗАК ШКОЛЬНІКА

Вучэўніцкі партфель **вырабляецца з матэрыялаў кантрасных колераў.** На гідрадні, бакавых паверхнях і верхнім кілапане **павінны быць размешчаны святловартальныя элементы.** У ранцах для дзяцей малодшага школьнага ўзросту **павінна быць формаўстойлівая спінка.** Маркіроўка ранцаў, сумак, партфеляў і рукавоў для школьнай павінна змяшчаць інфармацыю аб узросце карыстальніка.

Маса руказак школьніка:
пачатковыя класы - да 700 г,
сярэдняй і старшых класы - да 1 кг.

Маса штодзённага комплекта падручнікаў з пісьмовымі прыладамі для вучняў*:
I-II класы - да 1,5 кг,
III-IV класы - да 2 кг,
V-VI класы - да 2,5 кг,
VII-VIII класы - да 3 кг,
IX-XI класы - да 3,5 кг.

Кантраляваць вагу школьнага партфеля павінны: БАЦЬКІ, НАСТАЎНІКІ.

* Без масы ранца або руказак.
Крыніца: ТР МС 007/2011, санітарныя нормы і правылі "Патрабаванні для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі". © Інфаграфіка БЕЛТА

Што нам перашкаджае жыць даўжэй?

У абсалютнай большасці выпадкаў беларусы гінуць ад захворванняў сістэмы кровазвароту, злаякасных новаўтварэнняў, захворванняў органаў дышання і цукровага дыябету. Неінфекцыйныя захворванні застаюцца ў нашай краіне і самай частай прычынай смерці, і асноўнай прычынай інваліднасці працаздольных. Як і працяглае жыццё вымушаюць жадаць лепшага, прычым мы пакуль слаба ўсведамляем, наколькі ўсё ў нашых руках.

Краіны, якія ўваходзяць у Сусветную арганізацыю аховы здароўя, цяпер імкнучыся да таго, каб да 2025 года заўчасная гібель ад вышэйпералічаных захворванняў знізілася на чвэрць. Наша краіна таксама плануе атрымаць станочы вынік.

Каб зразумець, якім чынам дасягнуць такой амбіцыйнай мэты, пачынаючы з мінулага года на нацыянальным узроўні праводзілася даследаванне фактараў рызыкі ўзнікнення неінфекцыйнай паталогіі — STEPS/КРОКІ. Яго ўдзельнікамі сталі каля 6 тысяч беларусаў ад 18 да 69 гадоў з усіх рэгіёнаў краіны. Дома было наведана каля 5 тысяч прадстаўнікоў выпадкова выбраных дамашніх гаспадарак.

Фактары рызыкі неінфекцыйнай паталогіі добра вядомы, а таму ў полі зроку даследчыкаў было не штосці сакрэтнае, а ўсім вядомыя рэчы — ужыванне тытуню і алкаголю, гіпадынамія, асаблівасці харчавання, лішняя вага і атлусценне, артэрыяльны ціск, узровень глюкозы і ліпіды крыві, сярэдні папуляцыйны узровень спажывання солі. Удзельнікам даследавання не толькі задавалі пытанні адносна іх паводзінаў, але і праводзілі вымя-

рэнні росту, вагі, таліі, артэрыяльнага ціску, частаты сардэчных скарачэнняў, біяхімічных параметраў крыві (узровень глюкозы і ліпіды) з выкарыстаннем метадаў «сухой хіміі», ацэньваліся ўзровень натрыю і крэацініну ў мачы для ўстанаўлення колькасці солі ў рацыёне.

Вынікі даследавання пацвердзілі, што беларусы ўжываюць шмат алкаголю, шмат кураць, нерацыянальна харчуюцца, любяць салёнае.

Паводле слоў міністра аховы здароўя Рэспублікі Беларусь Валерыя Малашкі, цяпер неабходна не толькі скараціваць пытанні прапаганды здаровага ладу жыцця, але і працаваць з вытворцамі, якія сёння выкарыстоўваюць павышаную колькасць солі. Больш за тое, карэкцыйкі патрабуе і наша харчаванне. Нам усім патрэбна больш расліннага, а не жывёльнага тлушчу, больш той жа капустаў, морквы, кабачкоў ды буракоў, а не бульбы, больш фруктаў, а не цукерак, хлеба грубага памолу, а не здобы. Пры гэтым фрукты, гародніна, алей павінны быць свежымі і даступнымі па кошце, а гатовыя прадукты — тыя ж малочныя, мясныя, хлебнабулачныя — змяшчаць менш цукру і жывёльнага тлушчу. І займацца такім неверагодным аб'ёмам работы павінна не толькі Міністэрства аховы здароўя.

Што да курэння, то тут, на думку Валерыя Малашкі, разам з Саветам Міністраў трэба працаваць над змяненнем акцэнтнай палітыкі, зонамі гандлю тытунём, што даўно не сакрэт. Дарэчы, пра зоны гандлю. Літаральна днём назірала карціну з жыцця сталіцы, абсалютна тыповую. Каля кіёска «Белсаюздрука», што на прыпынку акурат насупраць магазіна «Мацярык» (станцыя метро «Каменная

Горка»), сідваюцца дзве малалеткі. Адно дзяўчо, якое зусім з выгляду дзіця, імкнецца схавалася, а тая, што выглядае старэйшай, смела падыходзіць да кіёскера і просіць пакач цыгарэт з запальнічай. І прадавец... тут жа адпускае тавар! Што самае цікавае, прадавец той з выгляду — не нашмат старэйшая за дзяўчо.

Між тым, самыя важныя складнікі любой прафілактыкі — не дапусціць распаўсюджвання шкодных звычак сярод моладзі. Як паказваюць іншыя апытанні і ўласны вопыт, нашы дарослыя робяць выгляд, што не здагадваюцца аб курэнні сваіх дзяцей дый яшчэ дадмуваюцца ўласнаручна наліваць ім першую чарку! Многія падлеткі так і кажуць: быў Новы год, заканчэнне школы, дзень нараджэння, мы ўсе селі за стол... Словам, нагода выпіць была, і нехта са сваякоў сам, сваёй уласнай рукой наліў: маўляў, пакаштуй. Як быццам, дома выпіваць лепей, чым... Дома лепей? Вы сябе, спадары бацькі, чуюце? Алкаголь, нагадаю вам, — хімічны растваральнік, які забівае жывыя клеткі арганізма. Па сутнасці, гэта атрута, якая не наносіць велізарнай шкоды толькі ў вельмі сціплай дазроўцы. Алкаголь — не прыкорм, які трэба ўводзіць у пэўны час, па меры таго, як дзіця падрасло. Словам, сапраўды ёсць яшчэ над чым працаваць, і не аднаму міністэрству. І не толькі з вясковым насельніцтвам, якое традыцыйна лічылася ў нас больш літучым — з гарадскім, як паказала STEPS, працаваць трэба не менш, калі не больш.

Даследаванне, дарэчы, плануецца паўтарыць у 2019—2020 гадах, калі будзе завяршана рэспубліканская праграма «Здароўе народа і дэмаграфічная бяспека Рэспублікі Беларусь». Тады можна будзе і ацаніць эфек-

Фота: Антоніа ПІЧІНКА

тыўнасць выпрацаванай стратэгіі па змяншэнні ўплыву фактараў рызыкі на здароўе чалавека.

Праблема неінфекцыйных захворванняў вельмі актуальная для ўсіх краін, адзначае кіраўнік Краінавага офіса Сусветнай арганізацыі аховы здароўя ў Беларусі Батыр БЕРДЫКЛЫЧАЎ. Беларусь жа сапраўды дасягнула значных поспехаў у арганізацыі высокаспецыялізаванай дапамогі, але ўсе імкненні ў пэўнай ступені нівеліруюцца фактарамі рызыкі. Палепшыць сітуацыю можна толькі агупнымі намаганнямі цэлага шэрагу ведамстваў, новымі, больш якаснымі прафілактычнымі праграмамі.

Святлана БАРЫСЕНКА. protas@zviazda.by

Смукны прывет газеты «Звязда», Нацыянальна-алімпійскага камітэта і Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь

Зубр, Бульбачка, Бусел ці Васілёк

Хто стане талісманам Еўрапейскіх гульняў — 2019?

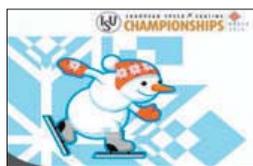
Конкурс, абвешчаны ў ліпені, працягваецца, для удзелу патрэбна ідэя, малюнак і імя меркаванага талісмана. У ахвотных перамагчы ёсць яшчэ два месцы.

Беларусь прымала ўжо дзясяткі буйных міжнародных спартыўных турніраў, каб патэнцыйным удзельнікам конкурсу было лягчэй сфарміраваць свае ідэі, успомнім, якія талісманы суправаджалі спарторніцтвы ў нашай краіне.

1. Чэмпіят свету па хакеі 2014 года. Гэта падзея стала адной з самых маштабных сярод спартыўных мерапрыемстваў, якія калісьці праводзіліся ў краіне. Свята разгарнулася не толькі на дзвюх лядовых арэнах, якія прымалі непасрэдна спарторніцкую частку, але і па ўсім Мінску. А натхняльнікам і галоўным завадатарам стаў талісман — зубр па імені Волат.

2. Чэмпіят Еўропы па бялуне 2004 года. Спарторніцтвы прымалі Раўбічы, у іх удзельнічалі, як дарослыя спартсмены,

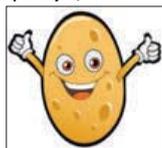
3. Чэмпіят Еўропы па канькабежным спорце 2016 года. Гэты турнір стаў 110-м па ліку, яго прыняў каток спарткомплексу «Мінск-Арэна».

Сваё лідэрства ў Еўропе пацвердзілі галандцы Свен Крамер і Ірэн Вюст, якія сталі чэмпіёнамі і гэтым разам. Беларуская каманда выступіла на гэтым турніры не так паспяхова, а талісманам тады быў Снегавік.

4. «Гонка легендаў». Бяллонны фестываль пад кіраўніцтвам Дарт Домрачавай, які на працягу некалькіх гадоў радаваў не толькі беларускіх аматараў бялтона, але і сусветных. У Раўбічах заўсёды збіраліся зоркі гэтага віду спорту, а талісманам свята быў усмешлівы Зяць. Дарэчы, сёлетня бялтоннага фестываль не будзе, бо сезон алімпійскі і спартсмены, у тым ліку і Дар'я, узмацнена рыхтуюцца да галоўнага старту чатырохгоддзя.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ. lobazhevich@zviazda.by

Вось які, напрыклад, маглі б выглядаць талісманы да «Еўрапейскіх гульняў — 2019». Вар'янтаў многа. Прапануйце свае.

Жніво пад кантролем

Наколькі «гарчай» аказалася ўборачная?

Стан харчовай бяспекі краіны непарыўна звязаны з тым, каб максімальна выключыць верагоднасць страты ўраджажа. Вырасціць збожжа цяжка, а вось пазбавіцца яго можна літаральна за некалькі хвілін. На жаль, узгаранні на аб'ектах, звязаных са жнівом, сёлета здараліся. Добра яшчэ, што абшлось без пярцпелен.

Першы пажар падчас сёлённай уборачнай кампаніі адбыўся яшчэ 22 ліпеня. У 10.50 на пульт дзяжурнага Баранавіцкага РАНС паступіў званок пра тое, што ў вёсцы Перхавічы гарыць зернесушыльны комплекс. Польшыма знішчыла 250 кілаграмаў сабранага рапсу, а два верхнія карпусы сушыльнай шахты былі істотна пашкоджаны.

Днём 1 жніўня загарэўся склад у вёсцы Малыя Якавічы Пружанскага раёна. Там захоўвалася сабраная збожжа. 3-за агню былі пашкоджаны 200 кілаграмаў зерня і 18 квадратных метраў даху. Позна увечары 5 жніўня паступіла паведамленне аб тым, што ў вёсцы Зазер'е Пухавіцкага раёна гарыць збожжавая блочна-модульная сушылка. Папсаванымі аказаліся ажно тры тоны трышкіале. Яшчэ адна такая сушылка палала ў ноч на 18 жніўня ў вёсцы Чаланец Салігорскага раёна. 1 тона зерня страчана незваротна. Ратавальнікі і супрацоўнікі гаспадаркі паспелі ўратаваць 44 тоны насення жыта.

Гарэла і збожжаўборачная тэхніка. У Любанскім раёне 1 жніўня давалася тушыць камбайн, які працаваў у полі каля вёскі Забалася. Агонь пашкодзіў маторны адсек. А вось 18 жніўня ратавальнікам давялося тушыць камбайн-ветэран. Машына маркі «Дон», зробленая

яшчэ ў 1978 годзе, загарэлася падчас нарыхтоўкі насення льну ў полі каля вёскі Кіевічы Капыльскага раёна. Старой тэхніцы і далася болей — знішчаны два колы, маторны адсек, бункер і кабіна камбайна.

Буйны пажар адбыўся 16 жніўня ў зернесушыльным комплексе ў вёсцы Рагозна, што на Дзятлаўшчыне. Агонь папсаваў будынак і знішчыў каля 700 кілаграмаў насення травы цімафеўкі. А напрыканцы ўборачнай ратавальнікам давялося тушыць грузавы аўтамабіль, які працаваў у полі каля вёскі Адзьні Чэрвеньскага раёна і загарэўся. Усё абшлось толькі пашкоджанай кабінай вадзіцеля.

— Прыкладна такая ж колькасць пажараў падчас уборачнай кампаніі фіксуецца штогод, — кажа афіцыйны прадстаўнік Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Віталь НАВІЦКІ. — Іншая справа, што не ўсе супрацоўнікі сельскагаспадарчых прадпрыемстваў на сто працэнтаў сочаць за станам тэхнікі і аграўтаў, бо іншага спосабу папярэдзіць падобныя ўзгаранні не існуе.

Але яшчэ перад масавым жнівом ратавальнікі правярылі больш за 10 тысяч аб'ектаў ўборкі. Якія ж найбольш распаўсюджаныя недахопы рэгістраваліся ў частцы пажарнай бяспекі? Часцей за ўсё — няспраўнасць прылад маланкахоавы. На шчасце, гэты жнівень выдаўся з не вельмі вялікай колькасцю навальніц. У 43 зернесушыльных комплексах няспраўнымі аказаліся аўтаматычныя сістэмы бяспекі. Таксама ў 21 аўтамабілі, задзейнічаных на ўборцы, не працавалі іскрагасільнікі.

Валар'ян ШКЛЕННИК. schklennik@zviazda.by

так і юніёры. Талісманам турніру выступіла ваверчаня Пулька.

ПАД БЛАКІТНЫМ БЕРЭТАМ,

або «Крылатая пяхота» на абцасах

Фота Сяргея НіКОЎЧЫ

Як прызнаюцца дзяўчаты, нягледзячы на агульную прафесію, яны вельмі розныя.

Цырка ўявіць, што гэтыя дзве доўгавалосыя прыгажуні, калі адзязваюць ваенную форму, становяцца сапраўднымі байцамі. Яны без хвалявання скачучы з парашутам, дасканала валодаюць стралковай зброяй і, калі спатрэбіцца, дадуць урок баявога майстэрства. Аня і Таня — дэсантніцы. Яны — сёстры-блізняты.

— У ніякай іншай сферы, акрамя як у сілавых структурах, я сябе не ўяўляла, — прызнаецца Ганна Кавалеўская. — Паколькі мы нарадзіліся і выраслі ў Віцебску, які славіцца сваімі дэсантнікамі, вядома, у прырытцэ былі Узброеныя Сілы. Мая мара збылася. Аб гэтым ніколі не пашкадавала.

Тое, што служба ў войску для яе — ідэальны варыянт, пацверджае і Таццяна. «Перакладваць паперкі — не маё, — пераканана яфрэйтар кантрактнай службы. — Мне патрэбна больш актыўная сфера дзейнасці. Тая, дзе спорт, зносіны з людзьмі. Усё гэта ёсць у арміі, якая стала не проста работай, а любімай справай».

«З АЎТАМАТАМ СПАКАЙНЕЙ»

Сёстры Кавалеўскія прызнаюцца, што яны вельмі розныя. Акрамя прафесіі іх мала што аб'ядноўвае. Нават тут, у брыгадзе, па-за сваімі службовымі абавязкамі (дзяў-

чаты — сувязісткі) Таня большасць свайго часу прысвячае парашутнаму спорту. Ано ж у беларускай арміі, а таксама ўжо і па-за яе межамі, ведаюць аднаго з найлепшых стралкоў. Сваімі снайперскімі здольнасцямі яна яшчэ раз здзівіла падчас IX Міжнароднага конкурсу ваенна-прафесійнага майстэрства «Воін Садружнасці», абышоўшы прадстаўніц трох армій свету.

— З аўтаматам «пасябралава», калі рыхтавалася на свой першы конкурс, — расказвае яфрэйтар кантрактнай службы. — Дагэтуль страляла ў цыры, але гэта іншае. Паступова асвойваю розную агнястрэльную зброю, нават гранатамёт. Але ўсё ж з аўтаматам спакойней: мы ўжо як родныя.

Яго, дарэчы, дзяўчына разбірае і збірае вельмі хутка. Ганнін рэкорд — 24 секунды. Ваенную форму дома замяняе спартыўная. Вячэрняя прабежка ўжо як рытуал. «Моцна не шчырую: хвілін 30 у дзень, — кажа яна. — Проста, каб падтрымліваць сябе ў форме. Але калі трэба, то адолею і 20 кіламетраў».

НЕБА — НА ДВАІХ

Таня старэйшая за сваю сястру-снайпера ўсяго на 10 хвілін. Але гэта не значыць, што яна бяспрэчны лідар. Дзяўчаты прыслухоўваюцца адна да адной, разам спраўляюцца з усімі цяжкасцямі. Удзвоіх ім было значна лягчэй адаптавацца і да вайскавай службы.

— У мужчынскім калектыве не зусім проста, — прызнаецца Ганна Кавалеўская. — Некаторыя лічаць, што дзяўчатам у арміі не месца. Маўляў, раз сюды прыйшла, то і спраўляйся з усім самастойна. Іншыя, наадварот, падтрымліваюць.

— На першым часе не было дыскамфорту? — цікалюся ў дзяўчат.

— Нічога падобнага! Мы даказалі, на што здольныя, — кажа, усміхаючыся, Таццяна. Спраўды, сёння няма такіх задач, з якімі не справіліся б сёстры Кавалеўскія. Адзінае паслабленне — пры здачы нарматываў. У астатнім жа — нароўні з мужчынамі. За чацвёрты год службы Ганна ўжо 24 разы скакала з парашутам. На Таццяніным рахунку — больш як 30 скачкоў. Дзяўчаты прызнаюцца, што, калі пакідаюць у небе борт самалёта, ніколі не хвалююцца.

— На зямлі не зусім лёгка змагацца з эмоцыямі, — пераканана Ганна. — Але калі ты заходзіш у самалёт, разумеш, што ад таго, як павядзеш сябе ў небе, залежыць тваё жыццё. Таму збіраешся з думкамі і дзейнічаеш так, як цябе вучылі.

— Ці адчуваеце ў паветры вага парашута? — пытаюся.

— Адрэналін адчуваецца, — у адзін голас адказваюць сёстры.

НЕЛЬГА БЫЦЬ СЛАБАЙ

Як прызнаюцца дзяўчаты, яны ніколі не карысталіся тым, што па-

добныя адна на адну. Калі нешта не атрымлівалася ў вучобе або ў спорце, ніхто ні за кога іспыты не здаваў. Усяго дабівацца самастойна — такі характар. Не карыстаюцца сёстры сваёй перавагай, хоць і ў якасці жарту, і ў асабістым жыцці. «У нас густы розныя», — аргументуюць яны.

Дзень дэсантнікаў для дзяўчат, як і для ўсёй крылатай пяхоты, — вельмі важнае свята. Як і многіх, у гэты дзень іх можна сустрэць на адной з цэнтральных плошчаў горада. Толькі не ўсе пазнаюць дэсантніц без цяльняшак і блакітных берэтаў.

— Мы заўважылі такую тэндэнцыю, што ў форму адзязваюцца тыя, хто ўжо адслужыў, выканаў свой вайсковы абавязак, — кажа Таццяна Кавалеўская. — Дзеючыя дэсантнікі не заўсёды лічаць патрэбным вылучацца з натоўпу.

Дарэчы, не ўсім прыхільнікам дзяўчаты адкрываюць сваю прафесію. Аказваецца, некаторыя маладыя людзі, мякка кажучы, пазбягаюць моцных духам дам. А часам увогле... уцякаюць. Але нават самай моцнай жанчыне часам хочацца быць крыху слабай. Аднак, здаецца, гэта не пра іх. Нават у суценці, з прыгожай прычоскай і пры макіяжы яны застаюцца адважнымі і стойкімі — нездарма ж дэсантніцы!

Вераніка КАНЮТА.

kanyuta@zviazda.by

г. Віцебск

ПАГОНЫ

ЯК СЭНС ЖЫЦЦЯ

Служыць у 103-й асобнай гвардзейскай паветрана-дэсантнай брыгадзе па сілах не кожнаму мужчыну. Толькі Аня і Таня Кавалеўскія ніколі не шукалі лёгкіх шляхоў. У старэйшай школе вучыліся ў ваенна-патрыятычным класе, а калі не атрымалася паступіць у Ваенную акадэмію (у той год якраз адмянілі набор для дзяўчат), пайшлі ў каледж сувязі — ведалі, што з такой адукацыяй шанцы трапіць у армію павышаюцца.

У іх сям'і ніколі не было вайскоўцаў. Тым не менш прыклад браць з каго ёсць дагэтуль. Бабуля дзяўчат, Вера Барысайна, у гады Вялікай Айчыннай вайны разам з іншымі мірны-

З аўтаматам Калашнікава Ганна Кавалеўская на «ты».

Таццяна Кавалеўская адчувае сябе ў небе як у роднай стыхіі.

«Звязда» заўсёды плённа супрацоўнічала з праваахоўнікамі. Дзякуючы іх дапамозе, у газэце з'яўляліся цікавыя рэпартажы, карэспанданцыі, інфармацыя, якія для кагосьці былі проста зямельным чытаннем, а камусьці сталі важнай перацярогай... У 2014-м з'явіўся вынік нашага супрацоўніцтва — сумесны з Міністэрствам унутраных спраў праект «Фарпост спакою». А без малаго дваццаць два гады да гэтага наш карэспандант разам з чэрвеньскімі міліцыянерамі накіроўваўся ў начны рэйд...

...Восем гадзін вечара. Аператыўны дзяржурны Чэрвеньскага РАУС паведамляе аб звар'ястаных выкліках: труп, сямейны скандал, зноў скандал. Начальны райаддзела удакладняе састаў груп, іх маршруты. Хто з кім паедзе? «На труп — я!» Гэта першая падае голас мая будучая жонка, з якой мы разам знаходзімся ў камандзіроўцы. Не, кажу, даражэнькая, толькі не ты...

...Вёска сустракае цемрай: замяняюць электрасуплы. Паблукваюшы крыху па вуліцах, трапіўшы не ў тую хату («гэта ў вас няможчык?») і распытаўшы дарогу, нарэшце спыняемся. «Што ў вас здарылася?», — пытанне, што прагучала, хутчэй проста пачатак размовы. Больш стала жанчына на крэсле каля аўта, загаласіла і ўзняўшы рукі да твару, тлумачыць: «Малодшы сын павесіўся, нас не было дома...» — «Дзе ён?» — «У калодцы, мы не чапалі...» У сенах, якія мы толькі што прайшлі, адгароджаны вузкі, нібы пенал, пакойчык, які завалены рыззём, старымі рочамі, сталярнымі інструментамі.

Успамінаючы пройдзенае

САМАЗАБОЙЦА, СПІРТ НА ДАРОЗЕ, ДЭБАШЫР, ПАГОНЯ...

У цэнтры, ледзь не кранаючы нагамі падлогу, няможчык. Калі б не складзены ў некалькі разоў белы шпатаг, які цягнуцца ад шыбы да жэрды на столі, ды не адкінуты цурбан побач з нагамі, поўнае уражанне, што чалавек проста стаіць на дыбачках. «Журналіст, дапамаж, падсыяці!» Падымаю над галавой запаленую запальнічку, двое міліцыянераў здымаюць няможчыка і кладуць на каналу ў хаце...

...У іншай вёсцы спыняемся каля фермы. Нечакана для мяне група «рэв» дзверы міліцэйскага легкавіка і праз цэмуру з розных бакоў кідаецца да будынка. У глыбіні кароўніка мільганула постаць чалавека. Ён адначасова і вартуаўнік, і віноўнік здарэння. Гэта становіцца зразумелым, калі падарожнікі бліжэй: у нагах мужчыны стаіць паўмякха дробнай бульбы. «Драпелнік», — гаворыць нехта ціха. Так на міліцэйскім жаргоне завуць тых, хто квапіцца на калгаснае і людское дабро, у большасці — па дробязі. Калі афармляюць пратакол, вартуаўнік кажа, што хацеў узяць крыху бульбы для сябе, маўляў, заробак зусім малы. У гэты момант капітан выцягвае з сейфа ў куце пакая некалькі звязаных у тугі скрутках пустых мяжоў і пытанне, што такое «трохі», павісае ў паветры. Вартуаўнік пачынае гаварыць: «Ат, не сцярапей, не пакачуй крыху, бачыш, і папаўся», «пішы начальніку, злавіў ты мяне, што зробіш», «мог жа бульбы і пазней узяць...»

...Каля апоўначы. На трасе ў святло фар трапляюць «Жыгулі» без дзяржнумароў і святла ў салоне на ўбочыне. Мы спыняемся, як потым высветліцца, на дзве гадзіны. У машыне два хлопцы, старэйшы тлумачыць, што «пала-

цела» задняе кола. Едуць са Смалевіч у адну з вёсак Чэрвеньскага раёна. Куды — не ведае, бо «рулявы» — кіроўца-сваек з ключамі ад машыны — пайшоў па дапамогу. Што ў багажніку? «Дзве каністры бензін». Хлопцу даюць запаску з міліцэйскай машыны, але ламаць замок на рулявой калонцы не спяшаюцца: чакаюць кіроўцу. Тут міліцыянеры вясцяваюць, што ў каністрах не паліва, а спірт. І сваяка ніякага няма, ключы ўвесь час былі ў кішэні старэйшага з хлопцаў, які і кіраваў «Жыгулямі». І нумары адшукваюцца ў багажніку — літоўскія, што было падобна на зноч аўтамабіля. Добру частку спірту потым яна паліва, а спірт. І сваяка ніякага няма, ключы ўвесь час былі ў кішэні старэйшага з хлопцаў, які і кіраваў «Жыгулямі». І нумары адшукваюцца ў багажніку — літоўскія, што было падобна на зноч аўтамабіля. Добру частку спірту потым яна паліва, а спірт. І сваяка ніякага няма, ключы ўвесь час былі ў кішэні старэйшага з хлопцаў, які і кіраваў «Жыгулямі».

...Машына спыняецца ў двары шматсямейнага барака ў райцэнтры. Прыехалі на сямейны скандал. Днём у аддзяленне некалькі разоў тэлефанавала жанчына і скардзілася, што муж падывае на яе руку. «Я яго даўно ведаю, ён можа, мужык здаровы», — кажа адзін з міліцыянераў... Маёр адкідае ў аўтамата прыклад і ўглядаецца ў вокны, потым грукае ў дзверы. Нікога. Наш старшы дастае з акна веранды невялікі кавалак шкла і знутры адчыняе дзверы. Па адным заходзім у веранду, потым у калідор. У цэмуры здаецца, што ў любы момант можа з'явіцца раз'юшаны гаспадар. Намацаўшы ў цэмуры выключальнік, запальваю святло... На дыване ў зале вольна пляма цёмна-ружовай крыві... З ложка на нас зусім няўцямным позіркам глядзіць гаспадар, чый твар гаворыць, што піў ён доўга і добра. «Дзе

жонка?» — «Не ведаю, да сястры, напэўна, пайшла». — «Чыя кроў?» — «Мая, вуха нажнічкі параніў». — «Аправайся»...

...Калі хто думае, што гонка ўначы з міліцэйскім ліхтаром на даху машыны па нейкіх завулках — рэч зямельная, мушу заўважыць, што гэта не так. Едуць на шалёнай хуткасці ледзь не на «карку» «масквіча», мы безліч разоў ледзь не апынуліся ў плоце, пад дрэвам, у якой-небудзь канаве толькі дзякуючы майстэрству нашага кіроўцы. Пагоня працягваецца нядоўга: «масквіч» улятае з дарогі ў двор і спыняецца, з яго высокаюцца мужчына і жанчына, абодва выпіўшыя. Жанчына плача і лямантуе, кіроўца то нясе нейкую бягзлудзіцу, то «качае правы». Едзем у аддзяленне. Палова трэцяй ночы. Там «выступленне аратара» працягваецца з новай сілай. Усё закончана медвыцвярэннем. Развітваемся з дзяржнумам і лямант застаецца за дзяржым «акварыума» — палаты сярэдніх памераў, дзе ў адзін рад стаіць пад змрочным святлом пяць ложкаў. Адзін і займае наш «кліент».

...Другая група правяла надзіва спакойную ноч. Правяралі вартуаўнікоў на фермах, сігналазчыю на крамах, спынілі аўтамабілі для правэркі — ішла будзённая работа, не азмрочаная здарэннямі. Безвынікова (даруіце, за журналістыц падыход) прайшла і засада каля сажалак рыбгаса. Чатыры гадзіны раніцы. Рэйд скончаны.

...Усё гэта адбывалася ў адну з начэй позняй восенню 1995 года...

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

Як «Звезда» пісала гісторыю (1987—1997)

Напрыканцы ХХ стагоддзя Беларусь перажывае вялікія змены. Галоўным узрушэннем для ўсяго савецкага народа з'яўляецца развал СССР. У адзін дзень не стала краіны, якая асвоіла Арктыку і пакарыла космас, а самае галоўнае — перамагла фашызм.

Менавіта ў канцы эпохі Беларусь набыла сваю незалежнасць. З таго часу яе ведоўню ў свеце не проста як частінку вялікай краіны, а самастойную, суверэнную дзяржаву. Беларусь развіваецца, на яе тэрыторыі заключаюцца лёсавызначальныя дагаворы, краіна дыхае напоўніцу.

Моўнае пытанне

Толькі перш чым быў абвешчаны суверэннітэт, у пачатку 1990-х актыўна абмяркоўваецца моўнае пытанне. Неабябкая да яго і «Звезда». У газету паступае шмат прашаньняў і заўваг, разгортваюцца цэлыя дыскусіі наконнт надання беларускай мове новага статусу. «Чытаю палеміку вакол беларускай мовы, і велімі балюча за непавагу да яе, — выказваецца ў газэце шматтадоў чытач. — Ну, хто б адважыўся спытаць, напрыклад, у француза, ці патрэбна яму французская мова?»

Пасля больш як чатырох месяцаў абмеркавання і працы 26 студзеня 1990 года на 14-й сесіі Вярхоўнага Савета БССР 11-га склікання быў прыняты Закон «Аб мовах у Беларускай ССР». Па рашэнні спецыяльнай камісіі на чале з дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, пісьменнікам Нілам Глывічам, беларуская мова была абвешчана адзінай дзяржаўнай на тэрыторыі нашай краіны. Яна стала мовай органаў улады, справаводства, арміі, з'ездаў і іншых форумаў, судаводства, міжнародных дагавораў і пагадненняў, навучання і выхавання, мовай назваў і найменняў.

Гэты вялікі крок у адраджэнні беларускай нацыі прадстаўнікі іншых народаў, якія на той час жылі ў Беларусі, прынялі з разуменнем. «Я не беларус, але заўсёды з вялікай павагай і пашанай ставіўся да беларускай мовы, — сведчыць грамадзянін М. — На мяю думку, кожны, хто жыве ў рэспубліцы, павінен свабодна размаўляць на мове карэннай нацыі, хоць бы дзеля таго, каб лічыць сябе паўнапраўным грамадзянінам гэтай рэспублікі, каб ведаць яе гісторыю і культуру, не адчуваць тут сябе чужым».

Краіна ў шоку

Разам з усім савецкім народам журналісты «Звядзі» з трыовага сачылі за жывёніскімі падзеямі 1991 года ў Маскве. Але карэспандэнты, у адрозненне ад многіх іншых, маўчаць проста не мелі права. У гэтай сітуацыі нашы папярэднікі былі не на баку пучыстаў. Страшна ўявіць, што было б са «звядоўцамі» пачатку 1990-х, калі б да ўлады прыйшлі менавіта арганізатары руху...

І журналісты гэта добра ўсведамлялі: «Двое з лішнім сутак, калі на вуліцах Масквы стаялі танкі, калі самазваны камітэт выдаваў антыправавыя пастановы, кожны з нас стаў перад выбарам — падтрымаць неканстытуцыйную васьмёрку ці адмежавацца ад яе. Першае ў выніку перамогі хунты неслася з сабой спайкойнае жыццё, ад другога павявала Салаўкамі».

Гэта быў няпроста час для ўсяго савецкага народа, які з трыовай і напружаннем чакаў, да каго прыйдзе ўлада.

У выніку першым прэзідэнтам новай краіны — Расійскай Федэрацыі — стаў Барыс Ельцын. Крыху раней адбыліся выбары першага старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі, ім стаў Станіслаў Шушкевіч. 27 ліпеня 1990 года была прынята дэкларацыя аб дзяржаўным суверэннітэце БССР. Пасля распаду СССР і з набыццём незалежнасці наша краіна стала парламенцкай рэспублікай. З 19 верасня 1991 года яна афіцыйна завецца Рэспубліка Беларусь.

валодання ядзернай зброяй. У верасні 1991 года на базе Беларускай ваеннай акругі Узброеных Сіл СССР пачало фарміравацца беларускае войска. Але і па гэтым пытанні быў плуралізм меркаванняў: «Цывільныя людзі — за нацыянальныя войскі, за тое, каб маладыя грамадзяне той ці іншай суверэннай рэспублікі праходзілі службу на сваёй радзіме. Вайскоўцы — і гэта натуральна — за захаванне адзіных непадзелных Узброеных Сіл».

Белавежскія імгненні, якія ўзрушылі свет

8 снежня 1991 года падчас сустрэчы кіраўнікоў Беларусі, Расіі і Украіны ў Віскулях, што ў Белавежскай пушчы, вялікая краіна пад назвай Савецкі Саюз знікла з геаграфічнай карты свету. 15 былых саюзных рэспублік набылі дзяржаўную самастойнасць. У той жа дзень лідарамі трох краін — Станіславам Шушкевічам, Барысам Ельцыным і Леанідам Краўчэкам — было падпісана «Пагадненне аб стварэнні Садружнасці Незалежных Дзяржаў».

Узнікненне новага дзяржаўнага ўтварэння выклікала неадназначную рэакцыю ў краіне. Адно лічылі, што Саюз Суверэнных Дзяржаў неабходны. Другія былі ўпэўнены, што можна абыйсці і без яго: дастаткова двухбаковых пагадненняў паміж дзяржавамі. «Неяк непрыкметна мы самі сябе прывучылі да думкі, што Беларусь, яе кіраўніцтва пастаянна адстаюць ад іншых рэспублік, у законатворчасці і ў дзелавой ініцыятыве, — пісала газета. — Нават да прымаўкі «цішыя едзе» — далей будзе» пачалі адносіцца, як да сваёй, блізкай нам. Але пасля 36 белавежскіх гадзін, якія ўзрушылі свет, ці не пастаўлены перад сумненнем аўтарытэт народнай мудрасці?»

Нацыянальная армія і ўласная валюта

Абвясчэнне незалежнасці Беларусі прадугледжвала існаванне нацыянальнай арміі. Адразу пасля набыцця новага дзяржаўнага статусу Беларусь заявіла аб адмове ад

Пакуль адны вайскоўцы сумавалі з нагоды блізкага скарачэння, іншыя бачылі ў расфарміраванні Беларускай ваеннай акругі магчымасць быць бліжэй да родных. У прыватнасці, газета сведчыла, што «больш за 10 тысяч генералаў, афіцэраў і прапаршчыкаў — выходцаў з Беларусі, што праходзяць цяпер службу за яе межамі, накіравалі ва ўпраўленне кадраў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь рапарты з просьбай прадаставіць ім магчымасць вярнуцца на Радзіму і знайсці пасады ва Узброеных Сілах рэспублікі».

З распадам Савецкага Саюза адбыўся і крах агульнасавецкай грашовай сістэмы. У пачатку 1992 года ў Беларусі дзейнічала купонная сістэма, затым ажыццявіць аплату можна было разліковымі білетамі Нацыянальнага банка. Пачынаючы з 1 ліпеня 1992 года, сталі праводзіцца аперацыі ў безнараўных беларускіх рублях. А ў канцы ліпеня 1993-га савецкі рубль пачалі выходзіць з дзяржаўнага абарачэння. Такім чынам, беларускі рубль стаў адзінай нацыянальнай валютай, якой ажыццяўляліся ўсе разлікі на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Першыя беларускія грошы ў народзе ахрысцілі «зайчыкамі», «Зайчыкамі», «ваўкамі», «мядзведзямі» і г. д. Беларусь забяспечыла ў дастатковай колькасці, — запэўнівалі насельніцтва карэспандэнты газеты.

Асноўны закон краіны

Некаторы час незалежная Беларусь не мела ўласнага Асноўнага закона. Канстытуцыя, прынятая ў красавіку 1978 года, ужо была не актуальна. Маладая краіна мела патрэбу ў прыняцці новага закона. Праект новай Канстытуцыі распрацоўваўся некалькі гадоў. У Канстытуцыйную камісію, якая вырашала, якім быць Асноўнаму закону Беларусі, уваходзіў 61 дэпутат Вярхоўнага Савета, важныя палітычныя дзеячы краіны, вядучыя навукоўцы ў галіне права. Найбольшы пытанні дзяржаўнай мовы і сцяга, а таксама захаванне абласцей у якасці адзінак адміністрацыйнага падзелу.

Нарэшце 15 сакавіка 1994 года Вярхоўным Саветам была прынятая новая Канстытуцыя — першая ў гісторыі суверэннай Беларусі і шостая за гады існавання нашай краіны. Згодна з дакументам, Беларусь упершыню ў гісторыі была абвешчана як унітарная дэмакратычная сацыяльная прававая дзяржава. Ніколі дагэту ў краіне не існавала інстытута прэзідэнцтва, для ажыццяўлення кантролю нарматыўных актаў упершыню ў Беларусі быў створаны і Канстытуцыйны суд. З таго часу 15 сакавіка ў нашай краіне адзначаецца як Дзень Канстытуцыі. Традыцыйна ў гэты дзень юным беларусам уручаецца галоўны дакумент краіны — пашпарт.

Першапачаткова 15 сакавіка аб'яўляўся нерабочым днём: «У палітычным календары краіны з'явілася новае свята — Дзень Канстытуцыі, які аб'яўлены нерабочым днём. Факт гэты наўрад ці выкліча

пярэчанні ў грамадстве. Вось толькі ці не зашмат іх, нерабочых святочных дзён?»

Выбар народа

У адпаведнасці з Канстытуцыяй, Беларусь была аб'яўлена прэзідэнцкай рэспублікай. А ўжо 23 чэрвеня 1994 года адбыліся першыя ў суверэннай дзяржаве выбары Прэзідэнта. «Па вялікаму рахунку, мы галасуем не столькі за канкрэтных асоб, колькі «за» ці «супраць» незалежнага існавання дзяржавы, «за» ці «супраць» таго, каб заставацца гаспадарамі сваёй зямлі і сваёй лёсу», — пісала ў гэты час «Звезда».

У другім туры выбараў, які адбыўся 10 ліпеня 1994 года, большасцю галасоў (амаль 80% грамадзян) быў абраны першы Прэзідэнт незалежнай Беларусі — Аляксандр Лукашэнка. Дарэчы, падчас перадавыбарнай кампаніі Аляксандр Рыгоравіч неаднойчы б'ваў у рэдакцыі нашай газеты. Адказаў на пытанні журналістаў, гутарыў з насельніцтвам падчас прамых ліній.

Па ініцыятыве першага Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнка 14 мая 1995 года быў праведзены першы ў гісторыі незалежнай Беларусі рэфэрэндум. Па выніках галасавання, была зацверджана новая дзяржаўная сімволіка, руская мова нароўні з беларускай атрымала статус дзяржаўнай. Таксама Прэзідэнт атрымаў падтрымку народа, накіраваную на эканамічную інтэграцыю з Расіяй, права на датэрміновы роспуск парламента.

Другі ў гісторыі незалежнай Беларусі рэфэрэндум адбыўся 24 лістапада 1996 года. Большасць людзей прагаласавала за перанос Дня Незалежнасці з 27 ліпеня (у гэты дзень у 1990 годзе была прынята дэкларацыя аб дзяржаўным суверэннітэце БССР) на 3 ліпеня, калі ў 1944-м Мінск быў вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Але народ не адобрыў свабодную, без абмежаванняў, куплю-продаж зямлі і адмену смертнага пакарання.

«Дык будзе ж сапраўды мудрым народам, — заклікаюць карэспандэнты «Звядзі» ў лістападзе 1996 года. — Не дадзім сябе ашуканам. Выйдзем на рэфэрэндум і зноў падтрымаем Прэзідэнта, бо мы ў ім не памыліліся. Прыем такую Канстытуцыю, якая нам патрэбна, змяніць якую без нашай згоды нікому і ніколі не дазволім, бо

мы, народ Беларусі, як вырашым, так і будзе».

Народы-браты

Напэўна, няма бліжэйшых народаў у свеце, чым беларусы і расіяне. І ў першую чаргу мы даказалі гэта падчас Вялікай Айчыннай вайны. Яшчэ больш зблізіла абодва народы Дамова аб стварэнні Саюза Беларусі і Расіі, падпісаная прэзідэнтамі дзвюх краін 2 красавіка 1997 года. З таго часу 2 красавіка адзначаецца як Дзень аднаўлення народнасці Беларусі і Расіі. Яшчэ больш блізкімі адносіны паміж двума брацкімі народамі сталі пасля таго, як 8 снежня 1999 года ў Маскве была створана Саюзная дзяржава.

«Расія і Беларусь... Не палічы, чытач, за гучныя словы, але скажу: няма больш у свеце двух народаў, узаемаадносіны паміж якімі былі б такімі цеснымі, шчырымі і залежнымі адзін ад аднаго, — сведчыць тагачасная «Звезда». — Лёсы рэспублік, а цяпер — суверэнных дзяржаў — такія падобныя! І, разам з тым, — своеасаблівія і непаўторныя. Цяпер жа, дабўшыся, ў рэшце рэшт, свабоды і незалежнасці, нам тым больш нельга аднаму без другога».

Няўдалы тэркт і водгулле Чарнобыля

«Такога Мінск не памятае: у цэнтры сталіцы заложылі тэрастыя сталі дзеці», — з такіх слоў пачынаецца нумар «Звядзі» за 12 чэрвеня 1996 года. Нагадаем, за дзень да гэтага была здзейснена першая спроба тэркта ў Беларусі. Мужчына ўварваўся ў адзін з мінскіх садкоў і захапіў у якасці заложнікаў дзяцей, прагражаючы выбуховым устройствам. На шчасце, праваахоўныя органы апэратыўна адрагавалі, таму абышлося без ахвяр.

Не знікае з газетных публікацый Чарнобыльскія трагедыі. Выбух на ЧАЭС 26 красавіка 1986 года, які стаў найбуйнейшай катастрафіяй у гісторыі атамнай энергетыкі, будзе нагадваць пра сябе яшчэ многія дзесяцігоддзі, пакуль не адбудзецца распад апошніх радыяактыўных рэчываў.

«Нельга без болю ў сэрцы перадаць уражанні, якія вярэдзяць душу, калі наведаеш мясціны, пакаленчыя на доўгія-доўгія гады злавесным Чарнобылем, — пішуць карэспандэнты «Звядзі» ў жніўні 1991 года. — Сумная, страшная цішыня на дзясцікі кіламетраў, ніводнага чалавека ні ў полі, ні ў лесе, выбітыя шыбыны ў пакінутых хатах, што нібыта раптам згорбіліся, пастарэлі без клапатлівых людскіх рук».

Чарнобыльскай тэме «Звядзі» ўдзяляе асабліваю ўвагу. Створана рубрыка «Чарнобыльскі дзёнік», у свой час выходзіў нават спецыяльны газеткі і Дзяржкамчарнобыль Беларусі, які так і называўся «Чарнобыль». Мэтр беларускай фотажурналістыкі, які дагэту працуе ў «Звядзе», Анатолий Кляшчук, стварыў не адну серыю фотарэпартажаў.

Вераніка КАНЮТА.
kanyuta@zviazda.by

Трывожны жнівень 1991-га.

■ Нотны радок

КАЛІ ПРАЧЫНАЮЦА СТРУНЫ ДУШЫ

■ Не абмінце

«Марафон быў складаны»

Заўтра будучы узнагароджаныя пераможцы III Нацыянальнай літаратурнай прэміі

Вынікі падведзеныя, подпісы на дыпламах пастаўлены. Імёны пераможцаў Нацыянальнай літаратурнай прэміі вядомыя ўжо некалькі дзён, але члены журы не спяшаюцца раскрываць таямніцы, хто ж атрымае запаветныя шклянкі статуткі і грашовыя ўзнагароды. Заснавальнікамі прэміі выступаюць міністэрствы інфармацыі, культуры, адукацыі, Мінгарвыканкам і Саюз пісьменнікаў Беларусі. Сустаршыня журы, доктар філалагічных навук, дырэктар Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі Іван САВЕРЧАНКА падзяліўся з карэспандэнтам «Звязды» сваімі ўражаннямі ад праведзенага конкурсу:

Марына ВЕСЯЛУХА.
vsesialuha@vziasda.by

— У цэлым узровень твораў, кніг, падзеных сёлета на конкурс, быў добры. І ў параўнанні з мінулымі гадамі якасць твораў павысілася. Таксама як і павялічылася іх колькасць. Але і дыскусіі вакол выбару пераможцаў сталі больш актыўнымі і гучнымі, прычымовымі і глыбокімі. Марафон быў складаны. Самі аўтары — удзельнікі конкурсу хваліліся, перажывалі, стараліся зрабіць правільны выбар і члены журы, экспертнай камісіі. Тут абыхавіх не было. І мне падаецца, гэта правільна: літаратура, духоўнасць, культура патрабуюць чалавечага ўдзелу, гэта справа не толькі рацыянальная. Хацелася, каб былі адзначаныя найлепшыя творы. Здаецца, так і здарылася. Дыскусіі былі па ўсіх намінацыях, некаторыя аўтары нават здымалі свае кнігі з конкурсу. Але мы кіраваліся найперш крытэрыямі ацэнкі якасці твораў, наватарства, мастацкімі адкрыццямі,

а не асобамі аўтараў. Несумненна, прыемна, што ў нас ёсць людзі, якія працуюць у літаратуры так самааддана, творча і вынікова. Можна лічыць, што Нацыянальная літаратурная прэмія сёлета мае добры плён. У наступным годзе хацелася б пабачыць на конкурсе добрую публіцыстыку, чыстую, філасофска-аналітычную. У грамадстве адбываецца мноства цікавых з'яў, пра якія можна пагаварыць, у тым ліку праблемы творчай, духоўна-культурнай сфер. У прозе хацелася б заўважыць большае майстэрства, не проста ахоп матэрыялу, але і адшліфаванасць тэкстаў у мастацкім плане, з густам.

Кожная мясцовасць славіцца не толькі сваімі ўрадженцамі, што сталі вядомыя дзесьці далёка, але найперш тымі, хто і сёння, кожны дзень, уключае родны край, жывучы ў ім. Так і Аляксандр Лях, лаўрэат усаесаюзных, рэспубліканскіх і абласных конкурсаў, ганаровы грамадзянін Сморгоні. Нядаўна ён прэзентаваў уласны нотны зборнік «Мелодыі майго сэрца», прысвечаны, натуральна ж, Сморгоншчыне. Ну і месца для прэзентацыі было абрана невыпадковае — сядзіба Міхала Клеафаса Агінскага ў Залесці.

У зборнік увайшлі лепшыя песні аўтара, як ён сам кажа, пра Сморгоншчыну, пра каханне і пра жыццё.

— Мяне натхняюць вершы тых паэтаў, якія мне іх прапаноўваюць, пэўныя жыццёвыя сітуацыі, — адзначае Аляксандр Лях, на хвіліну адарваўшыся ад фартэпіяна, каб пагутарыць з карэспандэнтам «Звязды». — Напрыклад, у рэдакцыі мясцовай газеты «Светлы шлях» працаваў Аркадзь Падгол. Прыйшоў ён да мяне з вершам «Квітней, Сморгоншчына», запытаўся, ці не хачу я штосьці напісаць?.. У выніку атрымалася песня. Плённа супрацоўнічаю я і з Мар'янам Дуксам — мясцовай легендай — паэтам, якому прапаноўвалі пераехаць у Мінск, але ён застаўся жыць на малой радзіме. Ён прывёз мне твор «Сморгонская ўрачыстая». Калі мы выканалі новую кампазіцыю на свяце, кіраўніцтва Сморгоні вырашыла зрабіць яе гімнам, да 500-годдзя горада. Песню «Жанчына ля акна» я напісаў, убацьшыў, які моцна смуткуе жонка колішняга дырыжора Вялікага тэатра пасля яго

смерці... Кожная жанчына чакае, што муж будзе жыць вечно, кахаць яе вечно, аднак часам адбываецца іначай.

У адной жанчыны памёр сын у 19 гадоў. Калі маці разбірала яго архівы, то знайшла 300 вершаў. Яна звярнулася да Аляксандра Ляха з прапановай напісаць музыку на некаторыя сынывы творы. У выніку нарадзіліся «Моц каханя» і «Мая вясна». Маці загінула юнака засталася ўсцешанай, што памяць пра сына ўвасобілася ў таленавітых песнях.

Аляксандр Лях з'яўляецца таксама кіраўніком народнага ансамбля песні і танца імя Агінскага, ужо 38 гадоў. Заснавалі ансамбль у 1965 годзе Канстанцін Паплаўскі і Генадзь Хвораст. З таго часу змянілася шмат кіраўнікоў. Але сёння гэта папулярны, важны для Сморгоншчыны калектыў.

— Натуральна, сама атмасфера сядзібы Агінскага, дзе я ладжу прэзентацыю, закрэае душэўныя струны, дадае адказнасці за тое, што

ты робіш, — разважае кампазітар. — Я быў знаёмы з Ежы Залускім — нашчадкамі Міхала Клеафаса — ён выкладчык каралеўскай акадэміі музыкі ў Лондане. Неяк Ежы прыязджаў сюды на міжнародны конкурс імя Агінскага, дзе быў старшынёй журы. Калі на завяршэнне праграмы наш ансамбль станцаваў і спеў, ён сказаў, што аб'ехаў увесь свет, чуў рознае выкананне Агінскага, але пабачыць такое — зробленае і ў танцах, і ў музыцы — дагтуль не даводзілася. Нашчадак слаўнага земляка падзякаваў за высокую ўзровень нашай творчасці і за тое, што не забываем яго прадка.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.
nina@vziasda.by

Сморгонскі раён.

■ Майстэрня

ПАКАЗАЦЬ НЕ СЯБЕ — А АЎТАРА

Так гучыць крэда рэстаўратораў з мастацкага музея

Выстаўка, прысвечаная 500-годдзю беларускага кнігадрукавання, адкрыецца 20 верасня ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Галоўным экспанатам стане «Евангелле напастольнае» 1600 года — самае старое выданне кніжнай калекцыі музея. Яно выдадзена ў друкарнай братаў Мамонічаў у Вільні. Час неміласэрны да кніг. Таму для ўдзелу ў выстаўцы яе рыхтуюць музейныя майстры-рэстаўратары. Пра дэталі гэтай працы і падрыхтоўку экспазіцыі «Звяздзе» расказаў намеснік дырэктара па рэстаўрацыі і фондавай рабоце Нацыянальнага мастацкага музея Сяргей ВЕЧАР.

— Гэта каштоўная кніга набыта музеем у 1982 годзе ў прыватнай асобы. Нельга сказаць, што Евангелле трапіла да нас у вельмі кепскім стане, але гэта быў не экспазіцыйны экспанат. Хоць кніга захавалася поўнацю, ні адзін аркуш не быў страчаны, але пералёт выдання меў пашкоджанні, а вокладка была ў два разы большая за саму кнігу. Кніга выйшла ў XVI стагоддзі, а яго вокладку зрабілі пазней — у XIX стагоддзі. Да «Евангелля напастольнага», якое ілюстравана гравюрам, далучылі асобныя аркушы, і мы даведаліся, што абклалі яго ў час Вялікай Айчыннай вай-

ны, у 1942 годзе, на Браслаўшчыне ў абшчыне старавераў.

Звычайна старонкі старадрукаваных кніг забруджаныя, маюць бялагліччыя насленні, грыбок, а адвады, якая на іх трапляе, з'яўляюцца разводзі. Калі фаліянт выкарыстоўваўся ў літургіі, то часта на яго старонкі капалі воск са свечак. Гэта ўсё неабходна ачышчаць.

— Як ідзе працэс рэстаўрацыі Евангелля?

— У нашым музеі раней не было рэстаўратора, які змог бы даць кнізе другое жыццё, але сёлета ў студзені ён з'явіўся. Андрэй Крапіўка займаецца рэстаўрацыяй ужо больш як

сорок гадоў, большую частку гэтага часу ён прысвяціў адраджэнню графікі і старадрукаваных выданняў. Гэта вельмі вопытны майстар. Ён працаваў з кнігамі Францыска Скарыны для Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Раней выконваў заказы і для Нацыянальнага мастацкага музея. І першай яго работай як нашага супрацоўніка стала рэстаўрацыя «Евангелля напастольнага» 1600 года.

За восем месяцаў рэстаўрацыі Андрэй Крапіўка ачысіў усе аркушы ад забруджванняў, навося сшыў іх, зрабіў пералёт, таксама вырабіў вокладку. Наш майстар па метале ўжо зрабіў металічныя зашпількі, якія можна ўбачыць на вокладах шматвекавых фаліянтаў. Магу завершыць, што адраджэнне «Евангелля напастольнага» ідзе выдатна, і да завяршэння рэстаўрацыі засталася літаральна некалькі дзён. Я ўпэўнены, што выданне будзе выглядаць вельмі добра.

— З чым яшчэ, акрамя старадрукаваных кніг, працуюць рэстаўратары Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі?

— 22 майстры аднаўляюць прадметы ў рэстаўрацыйных майстэрнях музея. Таксама ў нас ёсць сектар фізіка-хімічных даследаванняў, які складаецца з трох чалавек. Яны займаюцца вывучэннем прадметаў перад рэстаўрацыяй. У кожнага мастака-рэстаўратора свая спе-

цыялізацыя: хтосьці працуе з дрэвам, хтосьці — з металам, паперай, тканінай, абразамі, жывалісам на палатне, графікай і старадрукаванымі кнігамі.

Галоўная задача рэстаўратора — паказаць не сябе, а аўтара той работы, якую ён рэстаўруе. І гэтаму мастацтву безумоўна трэба вучыцца. Быў час, калі ў нашай краіне такіх спецыялістаў не рыхтавалі, і ў музеях працавалі людзі, якіх можна назваць сапраўднымі самаходкамі. Цяпер справе можна навучыцца ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў. Напрыклад, сёлета ў наш навукова-рэстаўрацыйны аддзел прыйшлі працаваць два маладыя спецыялісты, якія скончылі ўніверсітэт культуры і мастацтваў.

— Але ж, відаць, добрых спецыялістаў пакуль не стае?

— Вострай застаецца праблема недахопу рэстаўратораў у краіне. У кожнай вобласці, дзе знаходзіцца ад 15 да 20 музеяў, працуюць толькі адзін—два майстры. У такой сітуацыі можна выкарыстоўваць вопыт суседзяў. Напрыклад, калі мы былі на выстаўцы ў літоўскім горадзе Біржай, то даведаліся, што ў іх у музеях вельмі мала рэстаўратораў, але ёсць рэстаўрацыйны цэнтр у Вільнюсе, які і прымае заказы з музеяў. Нам таксама патрэбен такі рэстаўрацыйны цэнтр у Мінску і

невялікія — у абласных гарадах, дзе можна было б і рэстаўраваць рэчы, і вучыцца справе, перадачы вопыт найлепшых беларускіх спецыялістаў маладым майстрам. І канкрэтныя крокі ў гэтым кірунку ўжо робяцца: у бліжэйшай будучыні плануем адкрыць адзін з такіх цэнтраў пры нашым музеі. Ён будзе абсталяваны высакаякаснай тэхнікай. Музеі павінны не толькі экспанваць свае здабыткі, але і захоўваць іх. Мы працуем на вечнасць, як бы патэтычна гэта ні гучала.

— Падзяліцца планами на будучыню. Якія яшчэ выставачныя праекты рыхтуе музей?

— Хутка адкрыецца выстаўка «Скарбы Старажытнага Егіпта». Крыху пазней, з 16 верасня, тут будзе экспанавана гравюра Напалеона Орды, якія прыбудуць да нас з Нацыянальнага музея Кракава. Праз два гады Нацыянальны мастацкі музей Беларусі будзе адзначаць 80-гадовы юбілей, да якога мы ўжо пачынаем рыхтавацца. І адной з фішак выставачнай дзейнасці стане паказ работ нашых рэстаўратораў. На ёй будзе экспанавана рэчы, адноўленыя на працягу апошняга пяцігоддзя. Таму кожны з рэстаўратораў атрымаў заданне, над чым ён будзе працаваць. Напрыклад, Андрэй Крапіўка адновіць некалькі кніг.

Анастасія ПЕЦЬКО

■ Знаходка

АРХІТЭКТАР ХІІ СТАГОДДЗЯ?

У Спаса-Ефрасінеўскім манастыры выяўлены ўнікальны будаўнічы чарчэж

мазаікай з драгой рознакаляровай смальты. У шурфах былі знойдзены пакінутыя часткі сцен паўночнай і паўднёвай галерэй. Аднак археолагам пакуль так і не ўдалося выявіць алтарную частку храма.
Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ
nina@zviazda.by

У Полацку зроблена знаходка, якую навукоўцы называюць сенсацыйнай. Пры археалагічна-рэстаўрацыйных работах на тэрыторыі Спаса-Ефрасінеўскага манастыра выяўлены фрагмент будаўнічага чарчэжа, меркавана мяжа XI—XII стагоддзяў.

— Раней лічылася, што чарчэж з'явіўся на тэрыторыі Беларусі толькі ў XVI стагоддзі, дык вось гэтая знаходка такі падыход абвяргае! — захоплена адзначае **вядучы навуковы супрацоўнік навукова-рэстаўрацыйнага аддзела Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка Аляксандр САЛАУЕУ**.

Знаходка была зроблена на месцы раскопак старажытнага храма-усыпальніцы. На плінфе канца XI — пачатку XII стагоддзя, якая была часткай колішняй будовы, намаляваны фрагмент чарчэжа, які мяркуецца, самога

храма-усыпальніцы. Навукоўцаў захапляе, што малюнак мае правільныя прапорцыі памеру будынка, адлюстроўвае таўшчыню сцен і іншыя выразна прамальваныя дэталі. План выкананы так, быццам гэта чарчэж сучаснага архітэктара. На думку навукоўцаў, малюнак зроблены высокакваліфікаваным майстрам, які, магчыма, і кіраваў будаўніцтвам храма-усыпальніцы. Мяркуецца, што плінфа з поўным малюнкам плана была не менш за 30 см. Верогадна, чарчэж быў зроблены пісалом (тоненькай палачкай) на сырой гліне, пасля чаго яна была абпалена.

Гэта знаходка адкрывае зусім не вядомы раней бок дзейнасці і творчасці будаўніцкай канца XI — пачатку XII стагоддзя. Бо да гэтага часу не захавалася ні аднаго чарчэжа XII стагоддзя. Археалагі сунняваліся, ці карысталіся наогул чарчэжам будаўнікі? Таму знаходку можна лічыць сенсацыйнай: упершыню за ўсю гісторыю вывучэння архітэктуры Старажытнай Русі ў руках навукоўцаў, па ўсім відаць, апынуўся сапраўдны прафесійны архітэктурны чарчэж. Ранейшыя знойдзеныя малюнкі мелі схематычны характар.

Артэфакт выявіла студэнтка 3-га курса гісторыка-філа-

лагічнага факультэта Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта Алена Шарыпа падчас археалагічнай практыкі пад кіраўніцтвам Аляксея Коца, магістра гістарычных навук, выкладчыка кафедры гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Адметна, што ўчастак манастыра, на якім быў знойдзены ўнікальны артэфакт, раней шматразова даследавалі археалагічныя экспедыцыі ў 50-я — 60-я гады XX стагоддзя. «Цэляя брыгада капалі на гэтым месцы, але выявілі чарчэж толькі зараз!» — здзіўляюцца спецыялісты.

Раскопкі старажытнага помніка архітэктуры праводзіліся ўжо шмат разоў. Раней тут былі выяўленыя рэшткі вялікага трохнефавага сабора, да якога з захаду, поўдня і поўначы ішлі галерэй. На месцы раскопу храма-усыпальніцы былі знойдзеныя ў вялікай колькасці смальта і маёлікавыя пліткі розных колераў. На думку навукоўцаў, храм-усыпальніца ў Сяльцы па багаці дэкору інтэр'ера не саступаў ўсім вядомым цэрквам Полацка і нават Сафійскаму сабору.

На невялікім участку заходняй галерэй захаваўся першапачатковая падлога, дэкараваная маёлікавымі пліткамі і

■ Полацкі сшытак

ЗАГАДКІ СТАРАЖЫТНАГА «СЛОВА...»

Ізяслаў і Усевалад Васількавічы: сапраўдныя постаці ці выдумка?

Адзін Ізяслаў толькі, сын Васільковы, Сам пазваніў мячамі сваімі Аб ішлемаў літоўскіх стальняныя аквы, Ускалыхнуўшы днямі былымі.

Свайму пераняў славу

дзеду Усяславу, Сам пад чырвоным шчытам пабыты Мячамі літоўскімі, лёг на крывавай З Хоццем траве. А кажа тады той:

«Дружыну тваю апранулі, князь, крыллема Птахі, а зверы кроў палізлі!»

Не быў тут брат Брачыслаў,

над кавыллем, А ні другі — Усяволод. У жалі

Адзін ён жамучжуню з храбрага цела Выпусціў душу праз ажарэлле, Заняла гамонка, вясёласць знямела, Трубці ў Гародні смутна зашклі...

Многім з нас яшчэ са школьных часоў памятна гэтае пранікнёнае, поўнае смутку і жалю радкі з немяротага «Слова пра паход Ігара» ў перакладзе Янкі Купалы.

А між тым ні пра самога князя Ізяслава Васількавіча з дынастыі полацкіх Рагвалодавічаў, ні пра якую-небудзь бітву з літоўскімі плямёнамі калі часу, калі адбыліся галоўныя падзеі, апісаныя ў старажытнай паэме, не вядома нічога. Таксама няма сярод сыноў Васількавіча чалавека з імем Усевалад.

Абапіраючыся на вельмі сціслыя звесткі, пададзеныя ў «Слове...», гісторык Георгій Штыхаў мяркуе: Ізяслаў бо быў князем годзенскім і даводзіў Усяславу Чарадзею праўнікам. Мабыць, ён быў родным братам Марыі Васількаўны — жонкі аднаго з галоўных герояў «Слова...», Святаслава Вялікага Кіеўскага, які прамаяўляе ў творы славаўтае «залатое слова».

Пакалькі ні пра Усевалада, ні пра Ізяслава, ні пра невядомую бітву з літоўскімі плямёнамі паведманню ў летапісах і іншых аўтэнтычных крыніцах не змяшчаецца, то адзінай асобай, адносна якой можна весці адлік, застаецца Брачыслаў Васількавіч.

10 дзён аблогі

Гэты князь згадваецца ў 1158—1159 гг., калі ў Полацкай зямлі адбылася цяжкая міжусобная вайна. Пакрыўджаны менскімі князямі Глебавічамі, полацкі князь Рагвалод Барысавіч, сабраўшы вялікае войска, рушыў супраць свайго галоўнага ворага — стрыечнага брата Расці-

слава на Менск. Аднак спачатку Рагвалод абклаў Ізяслаў, дзе князь Усевалад Глебавіч. Усевалад, які быў у някспліч адносінах з Рагвалодам, здаўся яму. Тады Рагвалод аддаў горад Ізяслаў Брачыславу Васількавічу (бо гэта была яго спадчына па дзедзе), а Усеваладу Глебавічу даў ва ўладанне горад Стражаў.

Далей Рагвалод з хаўруснікамі абклаў Менск. Пасля 10 дзён аблогі Рагвалод Барысавіч і Расціслаў Глебавіч памірыліся і чацвёртае крыж, абцягаючы адзін аднаму мір. Трэці ж з братаў Глебавічаў, Валадар, крыжа не чацвёртае, бо «ходзяне подь Литвою в лесех». У падобных сэнсавых кантэктах слова «ходзяне» абазначала, як правіла, мэтанакіраваную ўзброеную акцыю. Аднак ні пра вынікі паходу, ні пра яго сапраўдныя мэты летапісчыні не паведманне, і застаецца незразумелым, чаму ў самыя напружаныя час вайны пад Менскам Валадар пакінуў братаў сам-насам з Рагвалодам.

Навёўшы такім чынам парадок і справядлівасць на поўдні, Рагвалод Барысавіч вярнуўся ў Полацк. Але тады Валадар і Расціслаў напалі на Ізяслаў і захапілі ў палон пачынаўшага Рагвалодам Брачыслава і Валодшу Васількавічаў. Першага закавалі ў кайданы, а другога кінулі ў вязніцу. Форма імя Валод(ь)-ша уяўляецца вытворнай ад імя з асновай на -алод/волод з дапамогай суфікса -ш-, па аналогіі з Маль(м) фрыд — Мал-у-ша; Святаслаў — Святоша, (Саша, Грыша, Маша і да т. п.). Падчас нарадзэння Валодшы, не пазней за 1144 г., жыл старшыня, ужо згаданы намі князі — Усевалад Глебавіч і Рагвалод Барысавіч, якія даводзілі яму стрыечнікі дзядзькамі, і таму дапушчальна, што імя Валодша азначала ў вялікай сям'і нашчадкаў Усяслава або «малодшы Рагвалод», або «малодшы Усевалад». Аднак таксама форма імя ў далейшым не прыжылася (зараз выкарыстоўваецца форма Валод-

дзя/Волода). З XII ст. яна перастала выкарыстоўвацца і таму ў ходзе перапісвання «Слова...» была асэнсавана як скажэнне імя Усевалад, найбольш распаўсюджанага ў паўднёвых землях усходнеславянскага рэгіёна, дзе стваралася «Слова...»

Зноў паміраецца?

Пасля здарання ў Ізяслаўлі полацкі князь зноў абклаў Менск, прыгнучышы з поўдня на дапамогу торкаў-паганцаў. Аднавядна, пошук саюзнікаў сярэд бліжніх язычнікаў стаў і для Глебавічаў цалкам дарэчным. Абарону Менска ўзначальваў адзін Расціслаў. Дзе быў у гэты час Валадар Глебавіч, зноў невядома. Прастаўшы пад Менскам на гэты раз шэсць тыдняў, Рагвалод зноў памірыўся з Расціславам. Зразумела, што Брачыслаў і Валодша былі выпушчаны з палону і вярнулі ў Ізяслаў.

Зацвердзіўшы з Расціславам канчатковы мір у 1160 г., Рагвалод на наступнае лета рушыў супраць Валадара, які нейкім чынам уваруўся ў Гародку. Што гэта за населены пункт, летапіс не тлумачыць. На думку Вячаслава Чамрыцкага, маецца на ўвазе горад — папярэднік сучаснага Наваградка (Новагародка, Наваградка), які вырас на церапершай гарадской плошчы — побач са «старым» Гарадком на Малым замку, спаленным у другой палове XII ст. Уночы Валадар з саюзнікамі-літоўцамі, дапушчанымі ім унутр гарадскіх умацаванняў, раптоўна напалі на Рагвалода і разграмілі яго. Рагвалод, служачыся незадаволенасцю полацкага веча, уцёк у Друцк, а палачане паклікалі да сябе князем Усяслава Васількавіча Віцебскага. Але ў 1166 г. Валадар здолеў выгнаць яго са сталіцы і сам стаў полацкім князем. Такім чынам, ні плямённікі Васількавічы, ні іх стрыечнікі дзядзька і апячун Рагвалод Барысавіч ніколі не заключалі з Валадаром Глебаві-

чам ніякага міру, і міжусобныя войны паміж нашчадкамі маладых князёў Васількавічаў і Рагвалода, з аднаго боку, і Валадара — з другога, працягваліся аж да самога 1186 г., разваліваючы полацкае княства на мноства ўдзельных земляў, якія варагавалі паміж сабой і трапілі ў залежнасць ад больш моцных суседзяў з усходу і поўдня. Але сярэд многіх іменнаў нашчадкаў Рагнеды імя Ізяслава Васількавіча няма...

Зусім маладзён

Няма і князёў Ізяславічаў сярэд наступных пакаленняў полацкага княжацкага дома, якія жылі ў 80-х гадах XII ст. І ўжо зусім немагчыма атаясамляць аднаіменнага плямённіка Андрэя, сына Валодшы, згаданага ў 1180 (1181 г.), з Ізяславам Васількавічам, бо тады трэба не толькі дапусціць атаясамленне іменнаў Валодша і Валадар, што немагчыма, бо гэта этымалагічна розныя іменны (першае паходзіць ад Усевалад ці Рагвалод, а другое ад скандынаўскага Valad або Valadarr, ням. Walter), але і дапусціць, што ў Васількі было яшчэ некалькі сыноў, невядомых па летапісах. Значыць, Ізяслаў Васількавіч загінуў зусім маладым і не пакінуў спадчынінікаў.

Калі апісаньне ў «Слове пра паход Ігара» падзеі сапраўды адбыліся ў 1159 г., то значыць, што Ізяслаў быў яшчэ маладзён і толькі нядуна атрымаў ва ўладанне аддзелены ад галоўных цэнтраў Полацкага княства ўскраіны Гародок. Магчыма, ён быў другім або нават трэцім сынам Васількі Святаславіча пасля старэйшых Брачыслава Ізяслаўскага (які нарадзіўся пасля 1140 г.) і апекаваў чвэрцітага брата, зусім малага (Валодшу) і Усяслава Віцебскага, а таксама даводзіўся родным плямённікам Ефрасініні Полацкай. Калі браты Васількавічы трапілі ў палон да Расціслава, і Рагвалод абклаў Менск з мэтай іх вызвалення, Ізяслаў ад'ехаў ад горада з нейкай прычыны. Магчыма, ён ішоў на дапамогу Рагвалоду вызваляць братаў. На беразе нейкай рачулки яго падпілывалі літоўцы, не выключана, што па падказцы Валадара Глебавіча. Юнак мужна змагаўся з язычнікамі і загінуў у баі без дапамогі ў той час, калі сваёй-хрысціянне вырашалі збройным шляхам свае палітычныя і маёмасныя пытанні. Аднавядна, і напрок аўтара «Слова...» адрасавана не Брачыславу і Валодшу-Усеваладу, а пачынальнікам усёй усобіцы — менскім Глебавічам.

Нашчадак Усяслава гіне

Нязначны эпизод са складаных міжкняжацкіх адносін XII ст., які нават не трапіў у летапісы, аднак, не быў забыты. Па-першае, як мы ўжо адзначылі ў самым пачатку, Ізяслаў даводзіўся родным братам Марыі Васількаўне — вялікай княгіні Кіеўскай. Праз яе і яе мужа Святаслава Вялікага Кіеўскага Ізяслаў быў сваяком галоўнага героя «Слова...» — Ігара Святаславіча Ноўгарад-Северскага, прымчы чарнігаўскае князю Ольгавічы, уступіў ў другую палову XII ст. ва ўсё больш ценныя дынастычныя сувязі з полацкімі Рагвалодавічамі. Значыць, пра здарэнне з Ізяславам памяталі ў звязаных кроўнымі вузамі княжацкіх сям'ях.

Па-другое, у 1181 г., якраз напярэдадні падзей, апісаных у «Слове пра паход Ігара», ў Полацкай зямлі выбухнуў новы міжусобны канфлікт, удзел у якім прынялі і Брачыслаў Васількавіч з сынам, і Усяслаў Васількавіч з палачанамі, і сын Валодшы Андрэй з плямённікамі, і галоўныя героі «Слова...» — князі Ігар і Святаслаў з роду Ольгавічаў, і яшчэ шэраг згаданых у «Слове...» вельмі знатных асоб: Давыд Смаленскі, Яраслаў Чарнігаўскі і інш. Усё гэта не магло не асвятляць у памяці ўдзельнікаў міжусобіцы падзеі амаль трыццацігадовай даўніны, сведкамі якіх былі стальныя князі, іх баяры, заступаныя дружыннікі, сярэд якіх, напэўна, быў і аўтар самога «Слова...»

У творчай свядомасці старажытнага паэта ўсходнеславянскі арэал XII ст. падзяляўся на дзве часткі: «Зямлю Рускую», што належала ўнучкам Яраслава, і «Жызн Вsesлаву», гаспадарамі на якой лічыліся ўнукі Усяслава. Тое, што адбывалася ў адной частцы Русі, знаходзіла аналогію і ў другой яе частцы. Таму і бітва Ігара Святаславіча на Калпе апісваецца з дапамогай тых самых вобразаў, што і невядома бітва Ізяслава Васількавіча з літоўцамі: «кровавае траве — кровавы брезе; грэмлеши о шеломи мечи харалужными — позвони своимі острыми мечи о шеломи литовьскыя; под чрыльеными щиты; — преградиша чрыльеными щиты; выседе из седла злата — ирони... душу... чрес злато ожерелье; веселие пониче — пониче веселие» і інш.

«Слова пра паход Ігара» змяшчае яшчэ нямала загадак і цікавых фактаў з даўняй гісторыі нашай Бацькаўшчыны.

Сяргей ГАРАНІН

Пад іменем Скарыны

Як часопісы Выдавецкага дома «Звязда» адзначаюць 500-годдзе беларускага кнігадрукавання

«ПОЛЫМЯ»

500-годдзе беларускага кнігадрукавання, безумоўна, паспрыяла надзвычайнай цікавасці да асобы Францыска Скарыны, перасаснаванню яго творчасці і яе ўплыву на нашу сучаснасць. У 2017-м «Полымя» двойчы звярталася непасрэдна да тэкстаў першадрукара. Юбілейны год адкрылі перастарэні пазта і перакладчыка Алеся Разанава, фрагменты на той момант будучай кнігі «Францыск Скарына. Маём найбольшае самі», што пабачыла свет у выдавецтве «Мастацкая літаратура». А №8, 2017, прымеркаваны да святкавання Дня беларускага пісьменства, распачалі Прад'вершы — тэксты Францыска Скарыны па-беларуску ўзнавіў пазт і перакладчык Алеся Бразгуноў.

На старонках жывёнскага нумара часопіса чытачы таксама знойдуць гутарку з даследчыкам, які ведае пра Францыска Скарыну ўсё, што на сённяшні дзень магчыма. Прабуючы над нарысам «Крыніцы Прыдзвіння», Зіновій Прыгодзіч не толькі наведваў полацкія славуціцы, але і распытаў вядомых даследчыкаў пра слыннымі мясціны і выдатных асоб, чый лёс быў звязаны з Полацкам. Сярод суразмоўнікаў Зіновія Кірылавіча — намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, скарыназнаўца Алеся Суша.

Дзякуючы конкурсу «Францыск Скарына і сучаснасць» жыццё і творчасць першадрукара былі шырока ўвасоблены і асэнсаваны ў драматычных творах. Жывёніцкі нумар «Полымя» пралануе чытачу рэцэнзію Юліі Алейчанкі на зборнік п'ес «Францыск Скарына і сучаснасць», выдадзены на выніках конкурсу, дзе змешчаны творы Цімафея Ільёўскага, Мікалая Рудкоўскага, Сяргея Кавалёва ды іншых. Працяг на старонках часопіса тема атрымае восенню: літаратуразнаўца Святлана Ганчарова-Грабюўская звяртае працу над кнігай, дзе асэнсуюць вобраз Францыска Скарыны ў бе-

ларускай драматургіі. З фрагментамі даследавання змогуць пазнаёміцца і чытачы «Полымя».

«НЁМАН»

Гістарычная аповесць Таццяны Лашук «Экзамэн» (№3, 2017) расказвае пра важны эпізод з жыцця Францыска Скарыны, які прыхае ў Падую, каб атрымаць у знакамітым універсітэце званне доктара. Абарона прайшла паспяхова, але адбылося нешта асаблівае, што моцна азмочыла святочны дзень.

Вядомы крытык і літаратуразнаўца, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Аляксандр Марціновіч у рэцэнзіі «Трылогія пра Францыска Скарыну» (№4, 2017) разглядае тры кнігі «Францыск Скарына», якія напісаў пра беларускага першадрукара намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай працы і выдавецкай дзейнасці, культуролог Алеся Суша.

Доктар філалагічных навук, прафесар Іван Штэйнер у артыкуле «Откуле же тогда мудрость приходит?» (№6, 2017) дзеліцца сваім вольным роздумам з нагоды кнігі перастарэняў Алеся Разанава «Францыск Скарына. Маём найбольшае самі».

Літаратуразнаўца Ілья Лямешкін у артыкуле «Францыск Скарына і Прага 1451 г.» (№8, 2017) звяртаецца да першакрыніц, што захоўваюцца ў архівах і кніжных зборах Прагі і праліваюць святло на жыццё і дзейнасць першадрукара.

Безумоўна, вялікую цікавасць у чытачоў выкліка артыкул доктара філалагічных навук, прафесара Вячаслава Рагойшы з інтрыгуючай назвай «Верштатворчасць пазта Францыска Скарыны» (№9, 2017).

А вось аматараў драматургіі не пакіне абыякавымі вольная п'еса Сяргея Зянькова і Івана Штэйнера «Юшка из буквиз печатных» (№9, 2017).

«МАЛАДОСЦЬ» «БЯРОЗКА»

У №1, студзеньскім, — пра Скарыну і яго маркетынгувую стратэгію — парцэляцыю Бібліі. У №12, снежаньскім, — пра перспектывы і праблемы найноўшага друку — плазменнай перыёдыкі, такой тонкай і гнуткай, што можна скруціць яе ў сувоі, каб прыбіць муху.

Спецыяльна да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання рэдакцыя часопіса «Маладосць» распрацавала праект з храналагічнай паслядоўнасцю выкладання матэрыялаў па мінулым і будучыні нашага друку, назваўшы яго «Варштат», стварыўшы для яго асобную вокладку з лагатыпам (стылізаванай выявай друкарскага варштата), аздобіўшы адмыслова старонкі (з нумарамі, упісанымі ў «варштацкі») і суправадзіўшы ўсё галаваломкай: з нумара ў нумар, ад студзеня да снежня на вокладцы сур'ёзнага праекта, прывесчанага значнай даце, размяшчаецца «абракадабра» — часткі зашыфраванага выразу, якія трэба сабраць і, знайшоўшы «ключ», расшыфраваць, каб атрымаць рыз.

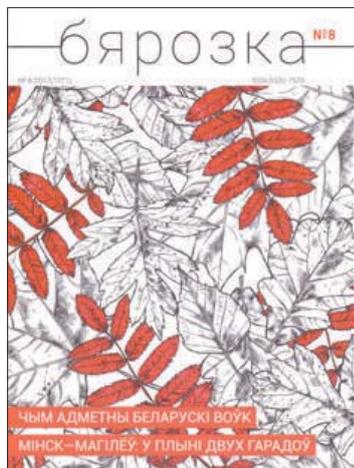
Артыкулы, над якімі для «Варштата» працавалі аўтарытэтныя навукоўцы (скарыназнаўцы, бібліяграфы, гісторыкі, культурологі), а таксама журналісты «ў тэме», раскрываюць найбольш цікавыя і пры гэтым не вельмі шырока вядомыя акалічнасці існавання і развіцця друку на Беларусі.

Варта адзначыць, што праз праект прайшлі і мастацкія тэксты — сапраўдныя рызтэты, такія як узор сатырычнай паззіі эпохі Барока «Банкет, або Гісторыя, як Адам банкетавал са сваімі трыма сынамі» (урывкі), а таксама ўнікальны помнік смехавой культуры XVII стагоддзя з назвай «Суплікацыя Віленскага збору да гера Марціна Лютэра за Ксяндза І Мікалая Бурхарда, свайго міністра, які ў саботу, лезучы па курэй, зваліўся з драбыні і меў гонар зламацца шыю» — абодва ў перакладзе са старапольскай мовы Ірыны Зімевай з прадмовай Уладзіміра Кароткага.

Да канца года на старонках «Варштата» выйдзе яшчэ шмат цікавага.

«Нарадзіўшыся на белы свет, Слова, маленькае і квалае, тым не менш, адразу пачало падарожнічаць па Зямлі. «Ці патрэбна я тут хоць каму? — думала пры гэтым Слова. — І што добрага я магу даць гэтай планеце?» — так пачынаецца аповяданне «Як Слова для людзей ішло...» Ганны Сінькевіч, шасцікласніцы з Заслаўя, надрукаванае ў №1 часопіса «Бярозка». Менавіта Ганна адкрывае святкаванне пяцісотгоддзя беларускай кнігі ў гэтым выданні, сканцэнтрававшы ў сваім мільым і шчырым аповяданні ўсю гісторыю Слова. Справа, пачатую Ганнай, падахлілі і іншыя чытачы і аўтары «Бярозкі» — Ганна Лясіца, сямікласніца з Асіповіцкага раёна, падзялілася сваімі разважанымі пра ролю кнігі ў жыцці чалавека. Дзіяна Бычкіч, дзесяцікласніца са Стаўбіцкага раёна, праланавала свой верш, прысвечаны Францыску Скарыну, а гомельскі васьмікласнік Віктар Іванов паспрабаваў уявіць, як хлопчык Франак стаў слаўным навукоўцам і першадрукаром.

У жывёніцкім нумары, напярэдадні свята пісьменства, рэдакцыя «Бярозкі» непасрэдна рыхтуе чытачоў часопіса да вандрукі ў Полацк. Візіт у найстарэйшы горад Беларусі можна лічыць сапраўдным толькі тады, калі выкананая абавязковая экскурсійная праграма: «Полацкі Сафійскі сабор — Спасна-Ефрасіннеўская царква — Музей кнігадрукавання». А аўтары комікса на вокладцы «Бярозкі» ўключылі ў маршрут і яшчэ адзін пункт — помнік літары «У» аўтарства Ігара Куржалева, які з'явіўся ў Полацку ў 2003 годзе.

Пярлінай сярод святочных матэрыялаў стаў фотарэпартаж з Полацкага музея беларускага кнігадрукавання. У рубрыцы «Незапыленае» можна пабачыць шэсць «самых-самых» кніг: «Евангелле Вучыцельнае» — адна з самых каштоўных у фондзе, «Вока царкоўнае» — самая аб'ёмная, «12 прамоў» — самая старая ў музеі, «Фландрыя» — адно з самых старых лацінскіх выданняў, а таксама «Вячэра душэўная» — зборнік казанняў Сімона Полацкага, створаны ў дапамогу святарам-пачаткоўцам, і «Рымскі імшал» — лацінскае выданне, надрукаванае ў Полацку ў друкарні Ордэна піяраў

Аб юбілей — праз газетнае слова

Скончыўся творчы конкурс «Спадчына», прымеркаваны да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Яго сумесна праводзілі Выдавецкі дом «Звязда» і Беларускі саюз журналістаў.

У намінацыі «Лепшы літаратурна-публіцыстычны твор» лаўрэатам стаў карэспандэнт газеты «На страже» Уладзімір Барысенка. Брэсцкая абласная газета «Заря», «Кропскі веснік» і «Свіслацкая газета» прызнаны лепшымі рэгіянальнымі выданнямі, якія асвятлялі юбілей беларускага кнігадрукавання. А вось у намінацыі «Лепшая публікацыя ў рэгіянальнай прэсе» ажно тры пераможцы. Гэта Алена Каленік («Полацкі веснік»), Алена Сацута («Заря») і Мікалай Шуканаў («Новы дзень», Жлобін).

Урачыстая цырымонія ўзнагароджвання пераможцаў адбудзецца падчас святкавання Дня беларускага пісьменства ў Полацку. Яны атрымаюць дыпламы ГА «БСЖ» і падарункі.

Валяр'ян ШКЛЕННИК. schklennik@zviazda.by

■ Манеты

МІНСК ЮБІЛЕЙНЫ

Нацыянальны банк краіны 1 верасня выпускае ў абарачэнне памятныя манеты «Мінск. 950 гадоў».

Сярэбраная манета наміналам 20 рублёў, масай 33,62 грама і пробай сплаву 925 будзе выпушчана тыхажом 1 200 штук. Меншая медна-нікелевая манета наміналам 1 рубель, масай 13,16 грама, выйдзе тыхажом 2 000 штук.

Манеты маюць форму круга, з пярэдняга і адваротнага бакоў — выступаючы кант па акружнасці. Бакавая паверхня манет з насечкай. На рэверсе манеты

ў цэнтры — стылізаваная выява мініяцюры «Бітва на Нямізе» з «Радзівілаўскага летанісу» — літаратурнага помніка пачатку XIII стагоддзя, пад ім у тры радкі — гістарычныя назвы горада Мінска: МЬНЬСКЪ, Менеск, Менск, унізе па крузе надпіс: МІНСК. 950 ГАДОУ.

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@zviazda.by

У АВАНГАРДЗЕ МАГІЛЁўСКОЙ ВОБЛАСЦІ

Магілёўскі раён адзіны ў вобласці цалкам самаакупны. Гэта не значыць, што праблем зусім няма. Проста тут іх аператыўна рашаюць. Дарэчы, са старшынёй райвыканкама мы гутарылі а сямой гадзіне вечара, хоць працоўны дзень закончыўся яшчэ ў 17.00. Падначаленыя ўжо прывыклі да таго, што іх кіраўнік можа быць на працоўным месцы ў 6 гадзін раніцы, а дадому пайсці, калі сцямнее, — каля дзсяці. Вельмі адказна ставіцца да сваёй працы. Прамысловасць Магілёўскага раёна прадстаўлена шэрагам паспяхоўных сучасных прадпрыемстваў. Тут якраз знаходзяцца асноўныя пляцоўкі Свабоднай эканамічнай зоны. Ёсць у раёне і свае перадавікі сельскай гаспадаркі — агракамбінаты «Зара», «Авангард», «Усход», філіял ААТ «Сервалюкс Агра». Але хапае і так званых банкрутаў, якія перажываюць зараз стадыю санацыі.

Анато́ль ДУЦЬКО: «Сельскагаспадарчая галіна павінна быць высокатэхналагічнай».

БУДЗЕ МАЛАКО — БУДУЦЬ ГРОШЫ

Старшыня райвыканкама **Анато́ль ДУЦЬКО** шмат увагі аддае стварэнню ў раёне высокатэхналагічнай сельскагаспадарчай галіны. — Сёння мы можам упэўнена сказаць, што рашэнне кіраўніка краіны будаваць жывёлагадоўчыя фермы было правільным, — кажа Анато́ль Іванавіч. — Без гэтага мы не дасягнулі б высокіх паказчыкаў у жывёлагадоўлі. Цяпер трэба «шліфаваць» тэхналогію вытворчасці. Кожны ўкладзены рубель павінен прыносіць аддачу. За 4 гады мы пабудавалі 6 комплексаў, прадукцыйная жывёла ў нас ёсць, і для яе патрэбны высокакасныя кармы. Малако для Беларусі — стратэгічная сыравіна. Гэта як газ ці нафта для Расіі. Яно запатрабавана ва ўсіх рэгіёнах. У раслінаводстве таксама нельга адыходзіць ад тэхналогіі вырошчвання любой культуры. Раён другі год займаецца вытворчасцю цукровых буракоў. Першы год пасеялі 700 гектараў, сёлета 1600, налета выходзім на 3 тысячы пасяўных плошчаў, а ў планах дайсці да 4 тысяч. На нашых землях можна атрымаць ураджай буракоў да 700 ц/га. Сыравіну пастаўляем Слуцкаму цукравому камбінату. Летась запусцілі ў «Авангардзе» свінагадоўчы комплекс на

25 тысяч гадоў. У Лежнеўцы будзе сваю 3-ю пляцоўку па вырошчванні птушкі філіял ААТ «Сервалюкс Агра». На сённяшні дзень колькасць птушкі ў розных гаспадарках раёна складае 5 мільёнаў. У аграгаспадарках «Зара», «Усход», «Авангард» наладжана поўная перапрацоўка мясной сыравіны, гэта свайго роду нашы невялікія холдынгі. Каб быць сёння з грашмыма, трэба шмат працаваць. Таму не да адпачынку.

ІНВЕСТАР ДЛЯ СЯЛА

Андрэй ШАРАЎ: «Распрацавана інвестыцыйная карта раёна».

У мэтах павышэння прывабнасці раёна распрацавана інвестыцыйная карта. З ёй можна азнаёміцца на сайце райвыканкама. Ахвотных весці бізнес у непасрэднай блізкасці да абласнога цэнтра хапае, але не вельмі шмат хто з іх хоча ісці ў сельскую гаспадарку.

— У нас ёсць шэраг сельгаспрадпрыемстваў, якія, згодна з Указам Прэзідэнта №253, падлягаюць фінансаванню аздараўленню, — кажа **начальнік аддзела эканомікі райвыканкама Андрэй ШАРАЎ**. — Мы маглі б прадаць долю дзяржавы інвестару, які ўкляў бы грошы ў развіццё гэтых прадпрыемстваў у якасці акцыянера. Але інвестары нямат. Беларусь лічыцца краінай рызыкоўнага земляробства. І гэта пры тым, што ёсць адмысловыя льготы па стымуляванні работнікаў у сельскай мясцовасці.

Усяго на тэрыторыі Магілёўскага раёна на 1 чэрвеня было зарэгістравана 2350 суб'ектаў гаспадарання. З якіх 1360 — арганізацыі (850 — камерцыйныя), астатнія — індывідуальныя прадпрыемальнікі. Прыватны бізнес з'яўляецца асноватворным у развіцці раёна. Галоўны ўнёсак робяць арганізацыі прамысловасці, удзельная вага якіх 37,6%, на другім месцы гандаль — 33,8%, сельская гаспадарка — 28,3%, сфера паслуг — 3%.

СВЯТЫЯ КРЫНІЦЫ, ХРАМЫ І МЕСЦЫ БАЯВОЙ СЛАВЫ

Палькавіцкая крыніца, Буйніцкае поле, Салтанаўка — гэтыя месцы гераічнай славы і духоўнага адраджэння вядомы далёка за межамі краіны. Улады Магілёўскага раёна ўдзяляюць вялікую ўвагу захаванню культурнай спадчыны.

— У нас рэалізуецца ініцыятыва старшыні па захаванні ўсіх прыродных крыніц на тэрыторыі раёна, — кажа **намеснік старшыні Магілёўскага райвыканкама Валерый ЯЛЕНСКІ**. — Гэта адраджэнне маралі, духоўнасці. Акультурана крыніца ў аграгарадку Сухары, дзе сёлета будзе праводзіцца раённы «Дажынікі». Узводзіцца купель у вёсцы Дубінка Падгорскага сельсавета. За кошт спонсарскіх сродкаў будзе адноўлена крыніца ў Заводскай Слабодзе.

На тэрыторыі раёна знаходзіцца 10 храмаў, 5 з якіх пабудаваны ў апошні час. Унікальны храм у гонар Пакрова Прасвятой Багародзіцы ў Вейне, якому 257 гадоў. Царква вядомая тым, што ніколі не разбуралася. Захавалася гісторыя пра тое, як напалеонаўскія салдаты зайшлі ў храм і адзін з іх выстраліў у ікону Божай Маці. Хутка ён загінуў разам з усім узводам.

Побач з Палькавіцкай крыніцай, вядомай сваёй гаючай вадой на працягу некалькіх стагоддзяў, знаходзіцца храм Святой Параскевы Пятніцы. Тут захоўваецца часцінка яе мошчаў. Гэта месца наведваў Мікалай II са сваёй сям'ёй падчас знаходжання ў Магілёве Стаўкі Вярхоўнага галоўнакамандуючага.

Хутка на Буйніцкім полі панчэца будаўніцтва храма ў гонар Нараджэння Іаана Хрысціцеля. Менавіта тут у 1941 годзе немцы сутыкнуліся з такой адчайнай абаронай, што назвалі Магілёў крэпасцю. Горад трымаўся 23 дні, за гэты час было знішчана шмат нямецкай тэхнікі, у адным з баёў падбіта 39 танкаў. Затрымка пад Магілёвам дала маг-

чымасць Маскве падрыхтавацца да сустрэчы з ворагам. Гэтыя падзеі апісаў баявы карэспандэнт, пісьменнік Канстанцін Сіманав. Пасля смерці яго прах быў развезены над Буйніцкім полем. Такое жаданне Сіманав, на ўсё жыццё уражанага той бітвай. У гонар абаронцаў Магілёва і ўсіх тых, хто не вярнуўся з вайны, штогод 22 чэрвеня ў 4 гадзіны раніцы тут праводзіцца акцыя памяці.

Да 200-годдзя бітвы рускіх з французамі пад Салтанаўкай была праведзена поўная рэканструкцыя капліцы. «Гэта ўнікальны помнік, але мала хто ведае, наколькі моцна тут праявілася геніяльнасць рускіх палкаводцаў, — расказвае Валерый Яленскі. — Напалеон даў загад маршалу Даву акружыць армію і разбіць яе ўшчэнт. Але Багра-

Валерый ЯЛЕНСКІ: «Адраджаем святыні, выхоўваем патрыётаў».

ціён даручыў Мікалаю Раеўскаму трымаць абарону, а сам тым часам адвёў галоўныя сілы ўглыб Расіі. Магчыма, гэты манеўр і вырашыў зыход бітвы пад Бардзіміном. У корпусе Раеўскага ваявалі і яго сыны Аляксандр і Мікалай. Сілы рускіх і французаў былі няроўныя, быў момант, калі рускае войска ўпала духам, і тады адважны палкаводзец вывёў наперад сваіх сыноў і гэтым натхніў салдат. У лесе каля ракі Фатава некалькі гадоў таму былі знойдзены астанкі рускіх воінаў 1812 года. Яны былі перапахаваны каля капліцы.

ПЛІТКА Ў ФАРМАЦЕ 3D

У прасторных залах Таўрыскага палаца ў Санкт-Пецярбургу шмат элементаў, якія на першы погляд здаюцца аб'ёмнымі, а на самай справе прадстаўляюць сабой звычайную плоскую паверхню. Стэрэаэфект ствараецца за кошт адмысловага малюнка. Цікава, што ў Магілёўскім раёне ёсць майстры, якія асвоілі гэтую тэхніку. Плітку з 3D-эфектам, прычым розных колераў, стварае таварыства з абмежаванай адказнасцю «Фойна».

Ягэн ГАЛАЎНЁЎ даманструе магчымасці 3D-пліткі.

Гляджу на звычайную, на маю думку, плітку і не разумею: ну дзе той хвалёны эфект? І тады **менеджар прадпрыемства Ягэн ГАЛАЎНЁЎ** прапануе зварнуць увагу на пляцоўку, вымашчаную гэтай пліткай. І сапраўды, такое адчуванне, што паверхня сабрана з аб'ёмных кубікаў.

— Наша фірма адзіная ў вобласці робіць такую плітку, і попыт на яе дастаткова вялікі, — кажа Ягэн Галаўнёў. — Яна, вядома, не для малых плошчаў, і яе яшчэ трэба ўмець пакласці. Але мы гатовы прыйсці на дапамогу і расказаць, як ад гэтага матэрыялу атрымаць найбольш адчувальны эфект. З дапамогай пліткі можна рабіць зорчкі, кветачкі — усё што пажадаеш.

3D-плітка не адзіны цікавы будаўнічы матэрыял, які прапануе фірма. У асартыменте звычайная дэкарватыўная плітка розных колераў з якой атрымліваюцца прыгожыя агароджы і нават альтанкі. Назвы кажучь самі за сябе — «Цаглінка», «Стары горад». Сучаснае абсталяванне, якое ўстаноўлена на вытворчасці, дазваляе рабіць паверхню ідэальна роўнай. Для аматараў ламавых ліній будзе дарэчы колаты

блок або колатая цюгла. Яны аднолькава добра падыдуць і для агароджы, і для падмурка. Адчуванне, што перад вачамі сапраўдны прыродны камень. Невыпадкова сюды звяртаюцца кліенты, якім мала проста пабудаваць дом, — ім хочацца чагосьці нестандартнага.

У ход ідзё бетон, які робіцца непасрэдна на фірме. Сёлета бетонны вузел запрацаваў у поўную моц, і цяпер акрамя пліткі тут можна купіць яшчэ і бетон любых марак. Суразмоўнік прапануе ацаніць растваробетонны вузел. Не прафесіянал, але сведчу — выглядае надзейна. Людзей на тэрыторыі мінімум, кліентаў нават больш. «У нас усё механізавана, — тлумачыць мой гід, — Чалавечыя рукі задзейнічаны мінімальна. На плітку два чалавекі працуюць, на пілараме таксама двое».

Дарэчы, пра пілараму. На невяліччай пляцоўцы стаіць напалову сабраны зруб. «Робім на заказ купель для крыніцы», — тлумачыць Ягэн Галаўнёў. Пётр Каракін, які працуе над купеллю, можа рабіць з дрэва любыя цуды. Бардзюр, тратуарная плітка, бетон, раствар, вырабы з драўніны — асартымент у фірмы багаты.

— Выконваем у асноўным прыватныя заказы, але нядаўна атрымалі і дзяржаўны, — расказвае супрацоўнік фірмы. — Наша плітка «Цаглінка» хутка паявіцца ў Магілёве каля політэхнічнага каледжа.

Летась ТАА «Фойна» ўжо паспелі адназначыць на выставіцы «Дача. Дача. Дызайн» фірму, якая прапонуе беларускую прадукцыю. Не сакрэт, што часцей за ўсё ў ход ідзе польская плітка. Дарэчы, вытворчасць пліткі не адзіны від дзейнасці прадпрыемства. Яго больш ведаюць на рынку як міжнароднага грузавозачка. «Возім у Казахстан трактары з Мінска, сеемкі з Гомеля, дыскі колавых», — удакладняе Ягэн Галаўнёў і дадае: «А сёлета нашы машыны працавалі яшчэ і на адвозцы збожжа на збожжаток. Так што мы можам цяпер ганарыцца, што зрабілі ўнёсак у агульны беларускі караван».

УНП 790279550

Зруб для гаючай крынічкі.

СМАЧНА ТАК, ШТО ПАЛЬЧЫКІ АБЛІЖАШ

Вытворца рыбнай прадукцыі з магілёўскай вёскі Галынец хутка ўразіць спажыўцоў новымі смачнымі прадуктамі

Сімпаічны пелікан — лагатып таварыства «Чызмайстар», што паспяхова працуе ў Магілёўскім раёне, становіцца ўсё больш пазнавальным у Беларусі. Прыватнаму прадпрыемству, якое пачало насычаць рынак сваёй прадукцыяй ўсё чатыры гады таму, хапіла нават такога кароткага часу, каб яго дзейнасць ацанілі па найвышэйшым разрадзе. У кабінце дырэктара Галіны ЦІЦЯНКОВАЙ уся сцяна ў ганаровых дыпламах.

це сістэма ISO 22000, якая з'яўляецца гарантам бяспекі харчовай прадукцыі. Акрамя гэтага ёсць свая лабараторыя, акрэдытаваная ў Нацыянальнай сістэме акрэдытацыі Рэспублікі Беларусь. Уся сыравіна, якая пастаўляецца на «Чызмайстар», а таксама ўпакавальны матэрыял праходзяць поўны лабараторны кантроль.» Чызмайстар» канкурэнтаздольны на рынку.

— Наша прадпрыемства арыентавана выключна на перавагі насельніцтва, мы вельмі старанна адсочваем усе змяненні і адразу ж перабудоўваемся, — расказвае Галіна Ціцянкава. — У Магілёве ёсць наш пункт на Цэнтральным рынку, разам з Магілёўскім райвыканкамам арганізуем выязны гандаль. Перавага нашага прадпрыемства ў тым, што мы мабільныя. Каб нешта змяніць, нам не трэба губляць час на ўсякія ўгадненні. А дасягненні тэхнічнага прагрэсу ў выглядзе абсталявання для вытворчасці высокакаснай рыбнай прадукцыі дапамагаюць нам хутка рэагаваць на ўсе перамены.

Выбіраць арыгінальныя рэцэптуры дапамагае партнёр з Калінінграда — Атлантычны навукова-даследчы інстытут рыбнай гаспадаркі. Большая частка сыравіны паступае на прадпрыемства з Нарвегіі, Ісландыі, Фінляндыі. Акрамя гэтага, тут перапрацоўваюць айчынную рыбу — карпа, фарэль, якіх пастаўляюць з рыбных гаспадарак вобласці.

— Але насельніцтва па-ранейшаму налягае на кельку, сельдзю, скумбрыю, — прызнаецца Галіна Ціцянкава. — У нас распрацавана свая лінейка прэсерваў — падвэнджаная келька, мойва гарагача вэнджаная ў прэсервах. Наогул мы вырабляем больш за 100 найменнай рыбнай прадукцыі. Робім салёную рыбу, рыбу вострага пасолу, вэндзім, вырабляем прэсервы, ікру. На экспарт у Расію пастаўляем чырвоную рыбу і ікру траскі. Наша прадукцыя з поспехам рэалізуецца на тэрыторыі Мінскага саюза.

— А яшчэ працуем з сеткамі Белспажыўкааперацыі, ГІПА, Еўраопт, Карона, — уключаецца ў размову **камерцыйны дырэктар прадпрыемства Кацярына ПАЛЯКОВА**. — Выконваем заказы гандлёвых сетак па вырабе рознай рыбнай прадукцыі. Асабліва карыстаюцца папулярнасцю шпротныя прэсервы з келькі. Да нас гэтага ніхто не рабіў, а зараз з'явіліся цікавасць. Калі ДІПА вэндзім скумбрыю. Для сеткавага гандлю фасуем свежамарожаную рыбу. Робім паўфабрыкат для сушы для рэстаранаў і кавярняў.

«Чызмайстар» і зараз у пошуках. Сёння тут ажыццяўляюць інавацыйны праект па арганізацыі вытворчасці паштэтаў... у цюбіках. Такого спажыўцам дакладна яшчэ ніхто не прапаноўваў.

— Ужо купілі тубанапаўляльную машыну, хутка запусцім новую лінейку, — адзначае Галіна Ціцянкава. — Плануем набраць дадаткова 12 чалавек. Некаторыя нашы работнікі, дарэчы, жыхары вёсак. Але шмат працуе гараджан.

У цэхах шчыруюць у асноўным жанчыны. «Гэта ж харчовая галіна, болей прыдатная для жанчын, — тлумачыць сурасмоўніца. — Тут не столькі сіла патрэбна, колькі цярплівасць і ўвага. Тыя ж прэсервы, напрыклад, мы ўручную ўкладваем. Гэта не мы прыдумалі, так робіцца ва ўсім свеце. Нават знакамітыя эстонскія шпроты ўкладваюцца ўручную. Можна, вядома, усё згруціць валам, але ж для нас вельмі важная і эстэтыка. Калі філе сельдзю будзе выкладзена кветкай, жаданне пакаштаваць яго павяціцца хутчэй.

Прадпрыемства стабільна працуе, шукае выхад на рынку Еўрасаюза, Прыбалтыкі, Украіны. І збіраецца развіваць культуру ўжывання рыбнай прадукцыі сярод мясцовага насельніцтва.

— Рыба — важны прадукт, прызант яго спажывання ў Беларусі расце, але кульгае культура харчавання, — лічыць дырэктар прадпрыемства. — Мы б хацелі вырацаваць лінейку па гарачым вэнджанні і развіць яе. Тут усё ўпраецца ў кароткія тэрміны захоўвання. Але ўпэўнена, гадоў праз 5—10 рыба, зробленая такім спосабам, будзе карыстацца ў Беларусі не меншай папулярнасцю, чым у Прыбалтыцы.

УНП 790628996

— Мы пастаянна трымаем сябе ў форме, удзельнічаем у конкурсах і перамагаем. Нам не сорамна за сваю прадукцыю, — кажа яна. — І гэтыя дыпламы прамое пацвярджэнне таму, што мы ўвесь час у пошуку.

Пачынаючы з 2013 года «Чызмайстар» чатыры разы ўдастоіваўся дыпламаў конкурсу «Найлепшыя тавары Рэспублікі Беларусь», у 2014 годзе за высокую паказчыкі сярэд суб'ектаў малага і сярэдняга бізнесу Магілёўскага раёна быў узнагароджаны дыпламам першай ступені і стаў лаўрэатам конкурсу «Найлепшы прадпрымальнік Магілёўскай вобласці» ў сферы вытворчасці прадуктаў харчавання. Спіс дасягненняў папоўніла перамога на міжнароднай выстаўцы прадуктаў харчавання, упакоўкі і інавацыў ў харчовай прамысловасці Riga Food 2015, дзе прадпрыемства адзначылі за распрацаваную ім упакоўку. Гэты ж год прынес перамогу ў васьмью рэспубліканскім конкурсах спажывецкіх пераваг у намінацыі «Рыбныя вырабы» за прэсервы «Філе сельдзю» і дыплом пераможцы прэстыжнага беларускага конкурсу «Лідар года». Летась дыпламы лаўрэата конкурсу «Найлепшыя тавары Рэспублікі Беларусь» атрымалі адразу два прадукты «Чызмайстра» — прэсервы з мойвы і ікра з гарбушы.

На прадпрыемстве ўкаранёна і пра-

МАЛАКО НАЙВЫШЭЙШАЙ ЯКАСЦІ

ВЫРАБЛЯЕ АДНА З НАЙЛЕПШЫХ ГАСПАДАРАК МАГІЛЁўСКАГА РАЁНА ААТ «ЦІШОўКА»

Гаспадарка тройчы была на рэспубліканскай Дошчы гонару, а яе дырэктар **Віталь ФОМКІН** адзначаны медалём за працоўныя заслугі, мае граматы Савета Міністраў. Таварыства штогод узнагароджваецца раённымі і абласнымі Ганаровымі граматамі і падзякамі. У раёне яно стабільна ўваходзіць у тройку наймацнейшых. А летась стала трэцім у рэспубліканскім спаборніцтве па вытворчасці жывёлагадоўчай прадукцыі. **Віталь Фомкін** — дбайны гаспадар, укараняе тут перадавы вопыт еўрапейскіх краін. Напрыклад, узяў на ўзбраенне вопыт Францыі па бяспрывязным утрыманні цялят. І ў сябе зрабіў.

Стаўка на новыя тэхналогіі

Да 2011 года паспяхова ва ўсіх адносінах гаспадарка насіла сучаснае з назвай вёскі Міхалёва, дзе знаходзіцца яе цэнтральная сядзба, імя «Міхалёўскі». «Цішоўка» — назва больш сціплага па паказчыках сабрата, якога прыйшлося ўзяць пад сваё крыло. І трэба было паднапружыцца, каб зноў выйсці на перадавы пазіцыі. Гаспадарка спецыялізуецца на гадаванні буйной рагатай жывёлы, вырабляе малако, вырошчвае бульбу і зерне.

— Па надоях мы выйшлі на 6000 літраў у год на карову, бульбы атрымліваем звыш 300 цэнтнераў з гектара, збожжавыя сёлета ўрадзіліся вышэй за 50 цэнтнераў на гектар, — пералічвае кіраўнік дасягненняў. — Гаспадарка не стаіць на месцы, развіваецца. Зарплата 1000 рублёў для нас гэта ўжо не нешта звышнатуральнае. У нашай гаспадарцы некаторыя яе ўжо атрымліваюць. І нават вышэйшую. Гэта ўсё дасягаецца ўпартай працай. Тыя ж камбайнеры за дзень жніва зараблялі да 300 рублёў.

Вольга КАЛЯДА з раслінамі заўсёды на «ты».

уюць, здаюць дзяржаве класам экстрэ. Астатняя ідзе найвышэйшым гатункам. Першы таксама ёсць, але мала.

— Без новых тэхналогій нельга разлічваць на добры вынік, — кажа дырэктар. — Толькі за кошт гэтага мы маем магчымасць развівацца. Калі аб'ядналіся, было 4,5 тысячы кароў, зараз 5,5 тысячы. У планах дзвесці гагалоў да 6 тысяч. Апрацоўваем каля 5 тысяч га сельгасугоддзяў. У гаспадарцы стабільна працуе 260 чалавек. Ствараем усе ўмовы, каб чалавек адчуваў сабе камфортна і меў стымул зарабіць. У нас годная зарплата, сваё жыллё. За перыяд існавання пабудавалі 120 домікаў у 5 населеных пунктах.

— А з цяжкасцямі прыходзіцца сутыкацца? — цікавіцца я.

— Вядома, ёсць і цяжкасці, як без іх, — не хавае кіраўнік. — Хацелася б, каб дзяржава болей грошай плаціла за малако і мяса. Сённяшнія расценкі, магчыма, і не нізкія, але яны не адпавядаюць тым цэнам, за якія мы купляем запчасткі, гаруча-змазанчыя матэрыялы, новую тэхніку, угнаенні, хімікаты, плацім за электраэнергію. Усё гэта вельмі ўплывае на эканоміку гаспадаркі.

Тысячы рублёў — не мяжа
Галоўны эканаміст **Аляксандр КАЖУЎНІКА** знаёміць з вынікамі працы, лічы ўраджаюць.

— За 6 месяцаў з пачатку года выручка на аднаго работніка склала 14,15 тысячы рублёў (рост 127,3%). Наша гаспадарка пастаянна ў тройцы наймацнейшых па ўдоях малака. За 7 месяцаў з пачатку года надалі на 242 тоны болей. Адчувальна ўзрасла зарплата, і ў людзей з'явіліся цікавасць. Калі дзярка атрымлівае адну тысячу рублёў і вышэй, ёсць стымул працаваць. Некаторыя за ліпень зарабілі больш за 1,1 тысячы рублёў. Ёсць жывёлаводы, зарплата якіх была звыш 1,6 тысячы рублёў. Па сярэднямесячных прыбытках маладняку ў вазе дасягнута планка 523 грамы — на 7 грамаў больш, чым за 7 леташніх месяцаў.

Не дзіўна, што ёсць і прыбытак. За 7 месяцаў — 190 тысяч рублёў. Нядрэжны вынік.

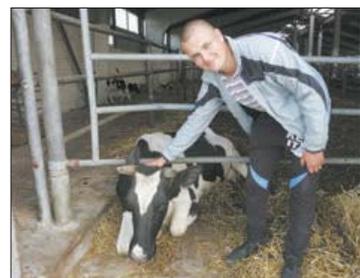
— Але грошай усё роўна ўвесь час не хапае, — уздыхае галоўны эканаміст. — Новую асілку купілі, іншую тэхніку. Крэдыты трэба выплачваць. Такага, каб былі пратэрмінаваныя запавязанасці па крэдытах, у нас няма. Наогул, гаспадарка добрая. Мне ёсць з чым параўнаць. Працаваў у розных гаспадарках і раёнах, а прыйшоў сюды, і спадабалася. Вось ужо 12 гадоў, як я тут. Дом далі, работа стабільная, зарплата таксама, грэх скардзіцца.

Праца на вынік

Вядома, што без асабістай зацікаўленасці работнікаў дасягнуць выршныя складана. **Галоўны бухгалтар Дар'я ГАРБАЧУСКАЯ** працуе ў гаспадарцы ўжо 43 гады, маладзёў заўсёды б'яжыць да яе па парадзі. **Намеснік**

Сяргей ПРЫЦ лідзіраваў на жніве сярэд маладзёжных экіпажаў.

Сяргей ПАТАПЕНКА са сваёй «падшэфнай».

дырэктара па ідэалогіі **Вользе КАЛЯДЗЕ** крыху за 30, але таксама цалкам аддае сябе рабоце. Крыху перажывае, што ёй прыйшлося памяняць пасаду галоўнага агранома на ідэолага, але адказна ставіцца да новых абавязкаў.

Малочна-таварны комплекс «Міхалёва» пабудаваны ў 2011 годзе. Тут знаходзіцца 640 кароў дойнага статка і радзіліня. **Загадчык МТК Сяргей ПАТАПЕНКА** — малады спецыяліст, выпускнік горацкай Беларускай дзяржаўнай сельгаскадэміі. Праца ў такой гаспадарцы — добры шанец для пачаткоўца набрацца практычнага вопыту.

На машынным двары знаёміцца з **загадчыкам майстэрняў Сяргеем ПРЫЦАМ**. Падчас убарачай ён першым сярэд маладзёжных экіпажаў намалаціў тысячы тон збожжавы. Сумленны і адказны ва ўсіх адносінах работнік, актывіст БРСМ, прыкладны сем'янін. Выхоўвае трох непаўналетніх дзяцей.

Механізатар Уладзімір ЖУК стаў першым тысячнікам гаспадаркі, усё жніво не збаўляў тэмпл. Усе дзевяць сезонаў, што працаваў на жніве, паказваў самую лепшую вынікі. Неаднаразовы герой раённых «Дажынак».

Можна і далей працягваць спіс, але ён прагражае зацягнутца. Таму без усялякіх перабольшванняў кажам: у ААТ «Цішоўка» працуюць прафесіяналы. Тут грошы «проста так» нікому не плаціць.

УНП 790218114

СЯДЗІБА, МУЗЕЙ, УНІКАЛЬНЫ ГАДАВАЛЬНІК...

МАГІЛЁЎСКИ ЛЯСГАС МАЕ ШМАТ АДМЕТНЫХ РАЗЫНАЧАК

Што наогул мы ведаем пра лясгасы? Тое, што яны вырошчваюць лес, ахоўваюць яго ад злымысікаў і пажараў, прадаюць нам елкі на Новы год? Але гэта ўсяго толькі маленькая частка таго, чым займаюцца іх супрацоўнікі. Сёння у вас ёсць добрая магчымасць даведацца крыху болей пра дзейнасць гэтых людзей з першых вуснаў.

БЛАКІТНАЕ НА ЗЯЛЁНЫМ

Аматыры падарожжаў і сціплага абаяння прыроды не будуць расчараваны. Меней чым 30 кіламетраў ад Магілёва ў бок Дрыбна, і трапляеш зусім у іншы свет. Тут няма гарадскога шуму, толькі дрэвы і — неба. Здаецца яно пусцілася проста на гэты прыціхлы лес. І толькі калі дрэвы растуць, прапускаючы ўперад, бачыш неверагодна прыгожае ляснае возера. Вось такі ён, гэты лясны кардон. Блакітнае на зялёным...

Менавіта тут прапісалася база адпачынку Магілёўскага лясгаса пад назвай «Лясны кардон». Цудоўны драўляны катэдж на 6 чалавек з усімі выгодамі, альтанкі, лясныя мангалы — гаспадары паклапаціліся, каб нічога не перашкаджала адпачынку ад гарадской мітусні і на некаторы час гарманічна зліцца з прыродай.

Вадзім ІЎЧЫН запрашае паглядзець дэмары і Вільчыца з узорами беларускіх дрэў і індруцэнтаў.

рабывала шмат каго. Прыязджалі італьянцы, немцы на лясныя палывалі. А хутка лясгас запрасіць на палыванне на фазану.

ЛЕС — СПРАВА ТОНКАЯ

Магілёўскі лясгас лічыцца адным з самых буйных у Беларусі, яго плошча больш за 87 тысяч гектараў. У склад лясгаса ўваходзяць 10 лясніцтваў, размешчаных на тэрыторыі Магілёва, а таксама Магілёўскага, Дрыбінскага, Чавускага, Шклоўскага і Бялыніцкага раёнаў. Лясную гаспадарку абслугоўвае болей чым паўтысячы чалавек. Сярод іх шмат заслужаных работнікаў, адзначаных узнагародамі ўсіх узроўняў. Існуе добрая традыцыя перадаваць свой вопыт маладым спецыялістам, якія прыходзяць працаваць у лясгас па размеркаванні. Тэорыя і практыка рэчы розныя. А лес — справа тонкая. Нельга дапусціць памылку. Выхаваннем годнай змены тут наогул займаюцца яшчэ са школьнай лавы.

— На базе 11 школ Шклоўскага і Магілёўскага раёнаў існуюць школьныя лясніцтвы, — кажа намеснік дырэктара па ідэалагічнай рабоце Магілёўскага лясгаса

Галіна КІСЯЛЁВА: «Паспяхова працуем на экспарт».

Галіна КІСЯЛЁВА. — Дзеці даглядаюць расліны, збіраюць шышкі, назіраюць за жывёльным і раслінным светам. І як вынік прывазяць месцы на спаборніцтвах. Сёлета на базе лясгаса праводзіліся абласны злет юных лесаводаў і фінальная частка першага этапу рэспубліканскага юніёрскага конкурсу «Квітней, мой лес». Вучні Фашчаўскай школы праграманавалі выдатныя веды. Вучаніца 7-га класа школы Соф'я Курлянова ў конкурсе «Квітней, мой лес» заняла 2-е месца.

НЕЗВЫЧАЙНЫ МАРШРУТ

Калі гаворка заходзіць аб рэнастаінасі жывёльнага свету, Віктар Пячкоўскі кліча зайці ў тутэйшы музей. Зала пакуль на рамонце, але ж магчымасць паглядзець экспанаты ёсць.

— Асноўныя нашы жывёлы — лось, казуля, — расказвае палюўніцтвазнавец. — Шмат зайцоў, а вась ваўкоў, наадварот, няма. Так што ўсе гэтыя размовы пра тое, што ваўк на гагоцы там нападае, — хлусня. Гэты звер асыражоны, проста так на чалавека не пойдзе. А вась сабаку, калі пацуче, можа сцягнуць разам з шлангуком. Дарослы ваўк важыць 45 кілаграмаў, моцны і спрытны — адны цягліцы.

Наогул клопаты аб лясным насельніцтве цалкам ускладнены на палюўніцтвазнаўца. Гэта ён адсочвае, каб яно не хварэла, не галадала, каб яго колькасць не перавышала ўстаноўленыя нормы.

— Калі колькасць жывёлы вырастае, гэта абавязкова прыводзіць да нейкіх негатывных працэсаў, як гэта было ў выпадку з кабаном, што выклікала ўспышку афрыканскай чумы, — кажа суразмоўнік.

Адна справа любавання кучкамі прыроды ў музеі і іншая — у натуральных умовах. У лясгасе распрацавалі цікавы маршрут і ўжо пачалі рэалізоўваць. На аўто да вёскі Плешчыцы па аршанскай трасе, а потым пешшу. Сасновыя насаджэнні з равамі змяняюцца безарняком, потым адкрываюцца прыгожы від на Днепр, з вышэйшага берага якога б'юць крыніцы. Пры жаданні можна прыхіліць палатку. Дзе яе паставіць, вам падкажуць.

СЦЕРАЖЫЦЕСЯ, ПАРУШАЛЬНІКІ, ВАС ЗДЫМАЮЦЬ

Сёння кантраляваць усё, што адбываецца ў лесе, стала прасцей дзякуючы розным адмысловым прыстасаванням. Для аховы лесу ад пажараў, засмечвання, паляжэння крадзяжу лесу тут набылі 12 фотапастак.

— Даныя з пасткі прыходзяць інжынеру па ахове лесу ў выглядзе эзмэмак, — расказвае галоўны ляснічы Магілёўскага лясгаса Вадзім Іўчын. — За той час, што яны ў нас існуюць, затрымалі 7 парушальні-

каў, якія выкідалі смецце, а на аднаго нават распачата крмінальная справа па факце крадзяжу лесу.

З дапамогай фотапастак вядзецца назіранне за ляснымі жывёламі на падкормачных пляцоўках. Бачна, як жывёлы прыходзяць, у які час, у якой колькасці. А нядаўна лясгас набыў квадрокоптар, і магчымасць ахапіць відэаназіраннем большую тэрыторыю павялічылася.

— Дрон вядзе аўтаматычны запіс, і мы маем добрую доказную базу ў выпадку парушэння, — удакладняе суразмоўнік. — А яшчэ прыстасаванне дапамагае адсочваць сітуацыю з усыхаючымі елкамі і выяўляць ачагі заражэння дрэў жуком-караедам.

Загадчыца гаспадаркі Вера КІРЫЛАВА: «Мёд — найвышэйшай якасці».

Масавыя ўсыханні пачаліся пасля спякотнага лета 2012 года. Каб не страціць таварную каштоўнасць драўніны, насаджэнні высакаем і рэалізуем.

Не так даўно лясгас дапамог ажыццявіць Магілёўскаму агралесатэхнічнаму каледжу мару з набыццём некалькіх фотапастак для назірання за гадаванцамі заасада.

УНІКАЛЬНАЯ ТЭХНАЛОГІЯ

Сёлета лясгас рэалізаваў каля 6 мільёнаў саджанцаў з закрытай каранёвай сістэмай лясгасам Магілёўскай і часткова Гомельскай і Мінскай абласцей. Гэта новая фінская тэхналогія, калі расліна вырошчваецца ў спецыяльным субстраце ў скрынчачы.

— Па такой тэхналогіі ў Беларусі працуюць толькі мы і Мінскі селекцыйны цэнтр, — расказвае галоўны ляснічы. — Расліна высаджваецца ў глебу разам з гэтым субстратам — там ёсць усе пажыўныя рэчывы. Можна займацца пастадкай у любую пару года, у лункі ўстаўляецца скрыначка — і ўсё. Па гэтай тэхналогіі вырошчваецца елка, гасну, дуб і лістоўніца. Прыжывальнасць 98%.

Плануецца, што ў кожным абласным цэнтры будзе такі пітомнік. У Магілёве ён існуе ўжо 5 гадоў. Яго прадукцыйнасць 100 тысяч пасадачнага матэрыялу ў змену. Але пакуль ён вырошчваецца на старым абсталяванні з мінскага цэнтра. Новы будзе пабудаваны на плошчы 7,6 тысяч гектараў. Ужо прайдзены ўсе тэндэры, узгаднены, засталася атрымаць грошы ад Сусветнага банка развіцця.

СТРАТЭГІЧНЫ РЭСУРС

Магілёўскі лясгас стабільна ўва-

ходзіць у лік лідараў, двойчы прызнаваўся найлепшым экспартёрам краіны. Сёння ён з поспехам экспартуе кругляны лесаматэрыялы ў 9 краін свету (Кітай, Польшча, Германія, Літва, Латвія, Эстонія...), піламатэрыялы — у 17 краін (Германія, Літва, Румынія...), дражку паліўную — у 3 краіны (Латвія, Літва, Польшча). Сёлета за паўгода рэалізавана прадукцыя на мільён долараў ЗША.

— Піламатэрыялы вырабляем у 2 нашых дрэвапрацоўчых цэхах Вільчыцкім і Вендаражскім, — расказвае начальнік прамысловага аддзела Міхал ГРЫГАРОВІЧ. — Выконваем загад Прэзідэнта максімальна сур'яд ад экспарту кругляных лесаматэрыялаў, наладзіць перапрацоўку на ўнутраным рынку, каб атрымаць высокую дабаўленую вартасць гатовай прадукцыі. Для сваіх цэхаў закупілі новыя лініі, нарасцілі аб'ёмы вытворчасці ў 2—3 разы, асвоілі новы від прадукцыі — дражку, стварылі працоўныя месцы — у двух цэхах працуюць каля 120 чалавек. Цяпер у Вільчыцах будзе новая вытворчасць па перапрацоўцы дробнатаварнай драўніны. З уводам лініі ў дзейне будзе працаўладкаваны яшчэ 19 чалавек.

— Магілёўскі лясгас прадукцыйна працуе са шматлікімі прадпрыемствамі краіны. Пастаўляе на перапрацоўку драўніну ўхвойную і ліставую, тэхналагічную і балансавую...

Міхал ГРЫГАРОВІЧ: «Будзем новую вытворчасць, стварым працоўныя месцы».

— Нарыхтоўку механізавалі на 60%. Раней у лесе чалавек працаваў з пілоў, а цяпер гэта робяць харвестары і фарвардары, — кажа Міхал Грыгаровіч.

А яшчэ лясгас рэалізуе насельніцтва смачны лясны мёд. У Заходнім лясніцтве на Дрыбіншчыне ёсць пасека на 70 сямей, якая дае да 2 тон таварнага мёду ў год. Кветачны, грэчывы з фацэліяй, нават валочкавы — разнавіднасць каля дзесяці. І жонны левявы. Бо ў лесе ніякіх дрэнных прымесюў наогул няма. Не меншай папулярнасцю апошнім часам карыстаецца білрозавік. Яго тут збіраюць каля 200 тон. Сёлета толькі насельніцтву было рэалізавана 80 тон.

UNP 700336549

Віктар ПЯЧКОЎСКІ: «Ваўкоў, на шчасце, у нас няма».

— Ёсць магчымасць для назірання за дзікімі жывёламі ва ўмовах натуральнага асяроддзя, — кажа палюўніцтвазнавец Магілёўскага лясгаса Віктар ПЯЧКОЎСКІ. — Непадалёку знаходзяцца вышка і кармушка, куды часта прыходзяць казулі. Сёлета падчас маразоў яны нават далёка ад кармушак не дыходзілі, чакалі, калі ім зерня падсыплюць.

Апошнім часам на базу адпачынку сталі прыязджаць кампаніі, адзначаць дні нараджэння, карпаратывы і нават вяселлі. Вялікая альтанка можа адначасова прыняць да 70 гасцей. Ідзе рэканструкцыя яшчэ пад адно залу і більярдную з камінам. Зімой плануецца запусціць яе ў эксплуатацыю. Віктар гатовы даць дадатковую інфармацыю па тэлефоне +375 44 747 19 92. Яшчэ вас прапануем даць дадатковую інфармацыю па тэлефоне +375 44 748 22 68.

— Дастаткова пабываць тут адзін раз, каб назаўсёды палюбіць гэтыя мясціны, — кажа палюўніцтвазнавец. — Тыя, хто там адзін раз адпачынуў, вяртаюцца зноў.

Зімой сюды прыходзяць, каб пакатацца на снегаходах, летам, каб памарыць на беразе возера і паназіраць за жывёльным светам. Але часцей за ўсё тут бываюць палюўнічы. Летас расіяне аддачывалі, палывалі на казулю і качку. Сёлета завіталі госці з Кітая. Былі пад вялікім уражаннем. Наогул за час існавання базы тут пе-

«ПАДЦЯГНУЦЬ» МОВУ... ПРАЗ ШАХМАТЫ

Як учарашні студэнт зрабіў з любімай гульні ўласны бізнес

Фота: Канстанцін ДРОБЕВА

Шахматы, якія, здавалася, страцілі папулярнасць, сёння зноў становяцца адным з самых любімых захапленняў новага пакалення. 24-гадовы выпускнік гістарычнага факультэта БДУ Віктар БАРСКІ яшчэ нядаўна сам вучыўся асновам гульні ў сталінскім Палацы дзяцей і моладзі, а нядаўна ўжо адкрыў уласны клуб, заняткі ў якім праходзяць у тым ліку і па-беларуску.

— Сам я зацікавіўся гульні даволі позна, — расказвае Віктар. — Прышоў займацца ў палац, калі мне было дзевяць, у той час як найлепшым узорцам для знаёмства з шахматамі лічыцца пяць—шэсць гадоў. Гуляў там да заканчэння школы, «дарос», на чэмпіянаце краіны вышэй сёмага месца не падмаўся. Пасля гімназіі паступіў на гістарычны факультэт БДУ, бо вырашыў прысвяціць сябе вывучэнню гісторыі краіны, і шахматы практычна закінуў. Але на чэцвёртым курсе зразумеў, што ні ў якім школьнага настаўніка або супрацоўніка музея, ні на па-

садзе архіваста сябе не бачу. Прышоў у Палац моладзі і прапанаваў сваю кандыдатуру на пасаду трэнера.

Хлопец прызнаецца, што на першых занятках трохі хваляваўся. У яго было шмат ідэй, у тым ліку правядзенне заняткаў на беларускай мове, але ён не быў упэўнены, што дзеці паставяцца да гэтага прызна. З цягам часу зразумеў, што работа яму падабаецца, і наўнясць пэўнага досведу дазволіла спрабаваць новае. Першыя заняткі на роднай мове большасць навучэнцаў і іх бацькоў прышліліся даспадоба, таму Віктар зрабіў іх сваёй «фішкай». Тым больш, што вялікія розніцы, па яго словах, няма — тэрміналогія адна. Вось толькі называць ферыя каралевай па-руску Віктар не

дазваляе, а па-беларуску — поўная свабода. Усё астатняе — прасты пераклад, напрыклад, прыём, які па-руску называюць «вилкой», становіцца «відэльцам».

— У Палацы вялікай нечаканасцю для мяне стала, што на шахматы ўвогуле ёсць попыт, — сцвярджае Віктар. — Цяпер вельмі шмат бацькоў прыводзяць дзяцей гуляць. Я думаю, адна з прычын — пэўная «насталегія». Старэйшае пакаленне добра памятае, якой была папулярнасць шахмат, найлепшых спартсменаў у Савецкім Саюзе. Прозвішчы Карпава, Каспарова ведалі ўсе, свае «зоркі» былі і ў кожнай саюзнай рэспубліцы (у Беларусі, напрыклад, Віктар Курэйчык), а вялікія матчы трансліраваліся на гадоўным тэлеканале. Другая прычына — папулярнасць дадатковай адукацыі, бо цяпер усе разумеюць, што апроч школьнай праграмы дзіцяці трэба займацца нечым яшчэ. І шахматы ў гэтым сэнсе — сапраўды

выдатны занятак: яны развіваюць лагіку, вучаць дзяцей самастойнаму прыняццю рашэнняў. А вось сувязь з матэматыкай я б назваў стэрэатыпам — асабіста мне ў гімназіі гэты прадмет даваўся цяжка.

Пасля заканчэння тэрміну размеркавання хлопец зразумеў, што магчымасцяў для развіцця ідэй яму не хапае. Ідэя нарадзілася сама сабой — стварыць уласны клуб, дзе можна было б рабіць усё так, як хочацца самому. Віктар сцвярджае, што адкрыць уласную справу не было праблемай — ён зарэгістраваў як індывідуальны прадпрыемальнік (разабрацца з дэталямі дапамаглі сваякі і бацька, у якога быў свой бізнес), пасля чаго знайшоў вольнае памешканне, зрабіў у ім рамонт, набыў за ўласныя зберажэнні сталы і дошкі. Так і з'явіўся клуб «Шахматы дом». Справу можна назваць сямейным бізнесам: апрох Віктара, у якасці трэнера тут працуюць яго брат і бацька. Першыя вучні — тыя

самыя дзеці, што раней займаліся ў групе хлопцаў у Палацы дзяцей і моладзі.

У «Шахматным клубе» трынаццаць груп: як беларускамоўныя, так і рускамоўныя. У кожнай — да дзевяці чалавек. Прычым большасць дзяцей у штодзённым жыцці размаўляюць па-руску. Хлопец кажа, што многія бацькі спадзяюцца: праз шахматы школьнікі падцягнуць веданне роднай мовы. У клубе няма дзячат (хоць, вядома, менш, чым хлопцаў) — так, Злата Палюховіч гуляе ў шахматы з трох гадоў! «Не ведаю, чаму мне гэта пада-

баецца, — сарамліва ўсміхаецца дзячычка. — Я люблю шахматы, і не толькі за перамогі, гэта проста цікава». Віктар сцвярджае, што якраз у дзячат болей шанцаў на поспех у шахматным спорце — канкурэнцыя там трохі меншая. Апошнія спарборніцтвы, на якіх выступаў «Шахматы клуб», праходзілі ў Чэхіі — два удзельнікі трапілі на прыватныя прыступкі. Заняткі каштуюць ад 40 да 60 рублёў за месяц. Хлопец упэўнены — прыбыткі хоціць, каб гэтак месца працы было адзіным.

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ,
lyskavets@vziasda.by

Тамара ВЯЦКАЯ:

«ТРЫНАЦЦАТЫ ШЧАСЛІВЫ!»

Камунальнае тэлерадыёвяшчальнае ўнітарнае прадпрыемства «Мінская хваля» створана 16 кастрычніка 2003 года ў адпаведнасці з рашэннем Мінскага абласнога выканаўчага камітэта, першы эфір быў 4 верасня 2004 года.

УП «Мінская хваля» з'яўляецца ўнікальным абласным радыё ў Беларусі, паколькі ў астатніх абласцях такія станцыі ўваходзяць у структуру Нацыянальнай Белтэлерадыёкампаніі.

УП «Мінская хваля» стварае радыёпраграму «Мінская хваля». Распаўсюджваецца штодня, з 06.00 да 24.00 на тэрыторыі Мінскай вобласці і Мінска, дзе ёсць 9 перадаччыкаў, а таксама ў сетцы інтэрнэт.

Аснову эфірнага вяршання складаюць штогадзінныя выпускі навін, а таксама інфармацыйна-аналітычныя праграмы, якія адлюстроўваюць самыя цікавыя і значныя падзеі з жыцця Мінскай вобласці, асобных рэгіёнаў. Інфармацыйную карціну дня дапаўняюць каментарыі, рэпартажы з месцаў падзей, інтэрв'ю з кіраўнікамі і цікавымі людзьмі, спартыўныя навіны, прагнозы надвор'я, віншавальныя і аўтарскія праграмы рознай накіраванасці.

УП «Мінская хваля» аказвае паслугі па інфармацыйна-тэхнічнай падтрымцы інтэрнэт-сайтаў, паслугі хостынгу. Спецыялізуецца на рабоце з сайтамі дзяржаўных органаў. Таксама ажыццяўляе адміністраванне, інфармацыйнае напauненне і тэхнічнае суправаджэнне афіцыйнага інтэрнэт-сайта Мінскага абласнога выканаўчага камітэта.

Ва УП «Мінская хваля» ёсць шэраг пераваг перад іншымі FM-станцыямі: дакладны рэгіён вяршання — сталіца і Мінская вобласць, што павялічвае працэнт траплення інфармацыі канкрэтнаму адрасату; эксклюзіўныя праграмы прадукт, дзякуючы прафесійнай службе інфармацыі; вялікі выбар аўтарскіх музычна-забаўляльных і інфармацыйна-аналітычных інтэр-актыўных праграм. Радыёстанцыя пастаянна развівае каналы камунікацыі са сваёй аўдыторыяй: эфір, інтэрнэт, масавыя мерапрыемствы.

З ліпеня 2015 года на частотах радыёстанцыі «Мінская хваля» ажыццяўляецца трансляцыя праграмы 21 раённай студыі.

Прадпрыемства актыўна развіваецца. Сваімі сіламі, без прыцягнення фінансавання звонку прамаўляе эфіры з гасцямі студыі здымаюцца на відэа, потым іх можна глядзець у інтэрнэце на ютубе — спасылка ёсць на нашым сайце. Спасылкі на сайт абласнога радыё ёсць ва ўсіх сацыяльных сетках. Неўзабаве будзе ўжыты яшчэ адзін іміджавы прыём — так званыя бягучы радок аб «Мінскай хвалі» з'явіцца на дыспляях радыёпрыёмнікаў.

У творчым плане УП «Мінская хваля» актыўна супрацоўнічае з Нацыянальным прэс-цэнтрам і Нацыянальным алімпійскім камітэтам, з прэс-службамі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь і ўсіх міністэрстваў і ведамстваў краіны. Трэці год актыўна ўдзельнічаем у Рэспубліканскім конкурсе «БелАЗаўскі акард», што дало магчымасць рэзка падняць наведвальнасць нашага сайта.

УП «Мінская хваля» ўпершыню стала удзельнікам 2-й Міжнароднай асамблеі маладых журналістаў, арганізаванай Медыя-кангрэсам журналістаў Еўропы і Азіі, таксама прыняло ўдзел у Адкрытым Міжнародным форуме ў Маскве. Адыліся тры буйнамаштабныя акцыі на адкрытых пляцоўках г. Мінска з прыцягненнем артыстаў беларускай эстрады і найлепшых калектываў Мінскай вобласці. Такое супрацоўніцтва з горадам працягваецца.

Упершыню прынялі ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні выбараў — падрыхтаваны і прагучалі ў эфіры выступленні 50 кандыдатаў і дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

З'явіліся новыя аўтарскія праграмы: «Чалавек з народа», праграма выкладаецца на сайт Мінскага абласнога выканаўчага камітэта; «Пяцімінутка», «Не проста людзі», «Валанцёры», «Дыпламатычны прыём», «Свабодны ўдар». Вярнулася ў эфір праграма «Адкрытая студыя», з'явілася сумесная з РЦП Мінскай вобласці «Прававая серада», да дасягненні адносім актыўны эфір у суботу і нядзелю — з'явіўся «Выхадны дзень на Хвалі». З'явілася ў ранішнім блоку рубрыка аб прыгажосці і модзе «Сакрэты ад Светы», якую вядзе жыхарка Смалявіч, уладальніца тытула «Місіс сацыяльна актыўнасць» Міжнароднага конкурсу «Місіс Сусвет» Святагана Статкевіч.

Таксама эфір упрыгожваюць новыя вядучыя — Руслан Шчанька і Сафія Ермаловіч, якая ў пары з Юрыем Курціным б'е рэйтынгі слухачкага інтэрэсу ў вярчэнні эфірах.

Спецпраекты: «Кінаманія», «Права ведаць», «Формула баспекі», «Бізнес-маніторынг», «Выхад у свет». Штоўчэрня

- 97,4 FM - Мінск, Логойск, Жодино
- 102,4 FM - Мядель
- 102,6 FM - Крупкі
- 104,2 FM - Борисов
- 104,8 FM - Копыль, Столбцы, Несвиж, Клецк
- 105,3 FM - Солигорск, Слуцк, Любань
- 105,5 FM - Березино, Червень
- 105,6 FM - Старые Дороги
- 107,4 FM - Молодечно, Вилейка, Воложин

«Бабуліна казка» разлічана не толькі на дзіцячую аўдыторыю, але і на бацькоў, у ёй гучаць казкі, напісаныя спецыяльна для праграмы членамі Саюза пісьменнікаў Беларусі з Мінскай вобласці і дзецьмі з Міншчыны.

Актыўнавалася наўняненне сайта Мінскага аблвыканкама эксклюзіўнай інфармацыяй і фотадакументамі — штодня «Мінская хваля» размяшчае ад 10 унікальных навін з жыцця вобласці, а таксама аўдыё выніковыя праграмы «Дарчы».

Укаранены новыя формы прыцягнення фінансаў — платныя канцэрты па заяўках прадпрыемстваў і аплата гасцяў эфір.

Сумесна з Упраўленнем адукацыі праведзеныя тры акцыі: «Сустрэча выпускнікоў», «Выпускны з Хвалей», «Добры дзень, школа». Трэці раз прайшла акцыя «Пешшу па краіне» — мы суправаджаем спевака Алёксандра Сухарова ў яго пешых паходах па вобласці з канцэртамі. Новая рубрыка «Ураджайная пара» на радыё «Мінская хваля» выходзіць у эфір з пачатку ўборкі збожжавых — вядучыя рубрыкі называе прозвішчы, экіпажы, гаспадаркі і іх вынікі, а таксама прысвячае ім песню.

Актыўная праца ў эфіры, удзел у міжнародных семінарах, канферэнцыях была адзначана рознымі ўзнагародамі і заахвочваннямі: спецыяльных карэспандэнт К. Лапціцка атрымала Падзячнае пісьмо Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, стала пераможцам у конкурсе БСЖ «Дзюбт» і ў абласным конкурсе СМІ як найлепшы рэпартажёр. А. Дакучаева з'яўляецца прызёркам У Міжнароднага фестывалю тэлерадыёпраграм і інтэрнэт-праектаў пра інвалідаў і для інвалідаў «Інтэграцыя» (у намінацыі «Радыё: цыкл перадач», за праграму «Валанцёры»); перамагла ў конкурсе журналісцкіх работ Саюзнай дзяржавы «Крок у будучыню» (за праграму «Прывітання, Беларусь»), была ўдастоена Падзякі Старшыні Мінскага аблвыканкама. Т. Вяцкая ўдастоена звання «Журналіст-настаўнік», узнагароджана знакам Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь «Выдатнік тэлебачання і радыёвяшчання» і дыпломам Беларускага Чырвонага Крыжа.

«Мінская хваля» ўзнагароджана Дыпломам XVII рэспубліканскага конкурсу спажывецкіх пераваг «Прадукт года» — «За ўнікальнасць пазіцыянавання і напauнення радыёэфіру»; Дыпломам конкурсу «БРЭНД ГОДА» — «За актыўнае інфармацыйнае партнёрства»; ўдастоена Падзяка за праект «Маладзё анлайн»; за актыўны ўдзел у правядзенні 2-га тыдня беларускага прадпрыемліцтва; Беларускай федэрацыі біятона; Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь вызначыла «Мінскую хвалю» як пераможцу ў намінацыі «Прапаганда ведаў у галіне забеспячэння баспекі жыццядзейнасці насельніцтва». Таксама «Мінская хваля» стала пераможца абласнога конкурсу ў намінацыі «Найлепшыя матэрыялы сацыяльна-эканамічнай тэматыкі».

Слоганы УП «Мінская хваля» — «Добрае радыё для добрых людзей», «Ніколі не штарціць», гэта ў поўнай меры адлюстроўвае сутнасць эфіру.

К@НТЫНЕНТЫ

ДАЦЯГНУЦА ДА ВЕДАЎ

Чаму непісьменнасць даскольна застаецца глабальнай праблемай?

На наступным тыдні ва ўсім свеце будзе адзначацца Міжнародны дзень пісьменнасці. З гэтай нагоды лэўраэтам з Канады, Калумбіі, Ірданіі, Пакістана і Паўднёвай Афрыцы будуць уручаны спецыяльныя прэміі ЮНЕСКА. Цырымонія адбудзецца ў штаб-кватэры арганізацыі. Яна будзе праходзіць у кантэксце Парадку дня ААН на перыяд да 2030 года. Сэлета галоўнай тэмай глабальнага Дня вызначана «Пісьменнасць у лічбавым свеце». Мерапрыемства мае намер вышчыць, якім чынам сучасныя тэхналогіі могуць дапамагчы скараціць разрыв ва ўзроўні пісьменнасці, а таксама атрымаць больш дакладнае ўяўленне пра тое, якія навыкі неабходныя ў сучасным грамадстве. Гэтая праблема нават у XXI стагоддзі застаецца адной з самых вострых. Ці ўдасца ў рэшце рэшт ліквідаваць непісьменнасць?

Доля Індыі

Пісьменнасць на планеце павышаецца ў апошнія два дзесяці гадоў нізкімі тэмпамі і складае цяпер толькі 84%. Дасюль звыш 750 млн чалавек у розных краінах — прыкладна кожны дзесяты жыхар Зямлі — наогул не ўмеючы чытаць і пісаць, паведамляе даследчы цэнтр амерыканскага сеткавага выдання «Глобаліст». Цэнтр падтрымаў даклад на аснове звестак Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры (ЮНЕСКА).

Ліквідацыя непісьменнасці ішла хуткімі тэмпамі пасля Другой сусветнай вайны, але ў XXI стагоддзі моцна запаволілася, адзначаюць эксперты. З 1950 па 1990 год пісьменнасць павялічылася з 56 да 76%, а ў наступныя дзесяці гадоў узрасла да 82%. Аднак пачынаючы з 2000-га гэта паказчык дадаў толькі 2%. На думку аўтараў даклада, гэта тлумачыцца ў цэлым вельмі нізкім узроўнем сацыяльна-эканамічнага развіцця краін Цэнтральнай Афрыкі і Заходняй Азіі, дзе пражываюць 597 млн чалавек, якія не ўмеючы чытаць і пісаць. «Яны складаюць звыш 70% усіх непісьменных людзей у свеце», — адзначаецца ў дакуменце.

Адзіны абнадзейваючы факт — гэта тое, што ўзровень пісьменнасці сярод моладзі ў дзяржавах Паўднёвай і Заходняй Азіі прыкметна вышэйшы, чым у старэйшага пакалення. У цэлым пісьменнасць сярод юнакоў і дзяўчат ва ўзросце ад 15 да 24 гадоў ва ўсім свеце, па інфармацыі статыстычнага інстытута ЮНЕСКА, складае цяпер 90%. «Гэты паказчык здаецца высокім, але усё роўна ён азначае, што 126 млн малодшых людзей не ўмеючы чытаць і пісаць», — адзначаюць эксперты даследчага цэнтру «Глобаліст». Яны таксама звяртаюць увагу, што ў цэлым пісьменнасць сярод юнакоў на 6% вышэйшая, чым сярод дзяўчат, а самы вялікі разрыв у гэтай вобласці назіраецца, натуральна, у самых бедных краінах.

Амаль дзве трэці ад агульнай колькасці непісьменных людзей на планеце складаюць жанчыны. Звыш 30% з іх (187 млн) жывуць у Індыі, паведамляецца ў апублікаваным ЮНЕСКА Глабальным маніторынгам дакладзе «Адукацыя для ўсіх» (Education For All Global Monitoring Report (GMR)). У гэтай краіне наогул налічваецца самая вялікая колькасць непісьменных жыхароў — 286 млн чалавек. Хоць колькасць пісьменных тут выра-

ла з 48% у 1991 годзе да 63% у 2006-м, «рост агульнай колькасці насельніцтва звёў на нішто гэтыя поспехі, і колькасць непісьменных дарослых людзей не змянілася». Нізкая пісьменнасць з'яўляецца адным з важных фактараў, якія тэрмінова развіццё краіны, адзначаецца ў GMR.

На дзёсяць краін прыпадае больш за дзве трэці ўсіх непісьменных жыхароў планеты. Далей у гэтым пераліку ідуць Кітай (54 млн), Пакістан (52 млн), Бангладэш (44 млн), Нігерыя (41 млн), Эфіопія (27 млн), Егіпет (15 млн), Бразілія (13 млн), Інданезія (12 млн) і Дэмакратычная Рэспубліка Конга (12 млн). У шэрагу дзяржаў (акрамя Індыі, гэта Пакістан, Марока, Маўрытанія і краіны Афрыкі, размешчаныя на поўдзень ад Сахары) менш за палову ад агульнай колькасці дзяцей атрымліваюць пачатковую адукацыю.

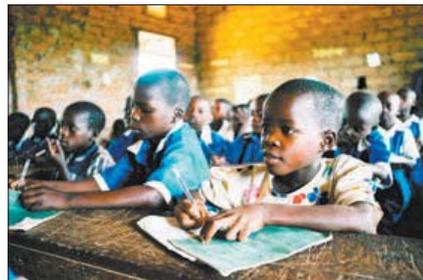
Па абодва бакі Атлантыкі

Глабальная праблема, як ні здзіўна, не абмінула і рэспектабельныя Стары Свет. У 2012 годзе Еўракамісія замовіла экспертам даклад, па выніках якога аказалася, што ў адным долі Еўрапейскім саюзе 75 млн дарослых людзей не ўмеючы пісаць, ні чытаць. З іх 7,5 млн — грамадзяне Германіі. Паводле звестак Цэнтральнага інстытута статыстыкі (ISTAT, Istituto centrale di Statistica), 6 мільяў італьянцаў з'яўляюцца непісьменнымі. Гэта адпавядае 12% насельніцтва ў параўнанні з 7,5% людзей з вышэйшай адукацыяй. 66% італьянцаў ледзь ўмеючы чытаць і пісаць, не валодаючы дастатковымі і адмысловымі ведамі для ўдзелу ў стваральнай

дзейнасці і развіцці эканомікі. Як сцвярджаюць эксперты, ад 20 да 25% італьянскіх дзяцей выходзяць з сярэдняй школы, практычна не ўмеючы ні чытаць, ні пісаць, што сведчыць пра нізкі ўзровень падрыхтоўкі навуцэнцаў у італьянскіх школах.

У Нідэрландах становіцца ўсё больш людзей, якія з цяжкасцю могуць чытаць і пісаць. У цэлым па краіне налічваецца 1,3 млн малалітковых ва ўзросце ад 15 да 65 гадоў. Гэта 10% працаздольнага насельніцтва краіны. За апошнія 5 гадоў колькасць такіх людзей павялічылася на 200 тыс. Малапісьменныя сутыкаюцца з самымі рознымі праблемамі: дзеці не могуць чытаць усплы, дарослыя не могуць запэўніць неабходных фармулары ў розных інстанцыях, карыстацца банкаматамі, не могуць атрымаць працу або прасоўваюцца ўверх па службе.

Яшчэ ў 2006 годзе аддзяленне брытанскага міністэрства адукацыі паведаміла, што 47% школьнікаў кінулі школу ў 16 гадоў, не дасягнуўшы базавага ўзроўню ў матэматыцы, і 42% не ў стане дасягнуць базавага ўзроўню англійскай мовы. Штогод брытанскія сярэднія школы адпраўляюць у жыццё больш як 100 тыс. функцыянальна непісьменных выпускнікоў. У 1985-м у ЗША падрыхтавалі аналітыку, з якой вынікала, што ад 23 да 30 млн амерыканцаў непісьменныя цалкам, а часткова — ад 35 да 54 млн.

На вяршыні рэйтынгу

«Лічбавыя тэхналогіі пранікаюць ва ўсе сферы нашага жыцця, карэным чынам мяняючы наша жыццё, працу, навучанне і зносіны», — заявіла генеральны дырэктар ЮНЕСКА Ірына Бокава ў сваім пасланні з нагоды Міжнароднага дня пісьменнасці. Яна падкрэсліла важнасць перааснавання і ўдасканалення навасіях, неабходных для ўдзелу ў лічбавым грамадстве: «Гэтыя новыя тэхналогіі даюць нам новыя шырокія магчымасці для палепшэння якасці нашага жыцця і ўстанавлення стратэгічных адносін на глабальным узроўні. Аднак яны таксама могуць узмаціць маргіналізацыю тых, каму не хапае асноўных навасіях, такіх як пісьменнасць, неабходных для жыцця ў лічбавым свеце».

І яшчэ. На падставе даных аб пісьменнасці сярод дарослага насельніцтва Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры быў складзены спіс краін па ўзроўні пісьменнасці. У глабальны «top-list» увайшло больш чым 170 краін. Беларусь у гэтым рэйтынгу ўваходзіць у першую п'яцірку.

Захар БУРАК. burak@zviazda.by

Навігатар

ШТО ЧЫТАЮЦЬ І КОЛЬКІ КУПЛЯЮЦЬ

Самыя прадаваныя кнігі ў гісторыі

Хоць на літаратурны густ і колер таварышаў няма і быць не можа, існуе такая рэч, як продаж кніг — па іх можна вызначыць, што менавіта падабаецца чытацкай публіцы. Прадстаўляем вашай увазе дзясатка кніг-бестселераў (г. зн. тых, якія былі прададзеныя, а не надрукаваныя), якія не толькі належаць да залатога фонду сусветнай літаратуры (хоць далёка не ўсе), але і ў літаральным сэнсе асабліва іх аўтараў. Гэты спіс не прэтэндуе на фундаментальны, і некаторыя яго пазіцыі могуць быць спраядліва аспрэчаны, але асноўныя яго складнікі маюць менавіта паддадзены тыражы ці блізка да іх. У гэтым спісе не будзе такіх рэлігійных кніг, як Біблія і Каран, хоць яны і самыя друкаваныя. Так, паводле Кнігі рэкордаў Гінеса, адной толькі Бібліі за ўсю гісторыю было надрукавана каля 6 мільярд асобнікаў!

1. «Дон Кіхот»

Даволі нечакана, але згодна з меркаваннямі многіх спецыялістаў прыгоды «хітравага да дальга Дона Кіхота Ламанчскага», якія былі ўпершыню выдадзеныя ў 1612 годзе і якія перавярнулі ўяўленні чытача пра літаратуру, прэтэндуе на лідарства. «Дон Кіхот» быў адным з першых шырока вядомых твораў, якія можна назваць белетрыстыкай — да яго практычна ўсе кнігі, што выдаваліся, былі прысвечаны тэалогіі альбо навукі. Вось ужо больш за чатыры стагоддзі чытачы захапляюцца раманам Сервантэса, які стаў адной з самых папулярных кніг у гісторыі чалавецтва. Вядома, дакладны лічбы продажы вызначыць немагчыма, да цяперашняга часу не захавалася практычна ніякіх звестак пра першыя выданні кнігі. Лічба ў 500 млн асобнікаў, пра якую кажуць некаторыя даследчыкі творчасці пісьменніка, таксама вельмі прыблізная, але менавіта яна блізкая да рэальнай.

2. «Сіньхуа Цзядзьянь»

Тлумачальны слоўнік кітайскіх іерогліфаў, ўпершыню выдадзены ў 1953-м го-

дзе, да гэтага часу з'яўляецца настольнай кнігай для кітайскіх школьнікаў. «Сіньхуа Цзядзьянь» — мабыць, самы папулярны слоўнік у свеце і адзіны даведнік, які можа пахваляцца сотнямі (прыкладна каля 400) мільяў прададзеных асобнікаў.

3. «Аповесць аб двух гарадах»

У сваім рамана, апублікаваным у 1859-м годзе, Чарльз Дыкенс, прызнаны класік сусветнай літаратуры, даследуе класавую барацьбу, якая стала прывычнай Французскай рэвалюцыі. Брытанец адным з першых сярод уладароў літаратурных дум выказаў здагадку, што рэвалюцыянерны часцікам паводзяць сябе значна горш за прадстаўнікоў буржуазіі, якіх яны ненавідзяць. За апошнія 150 гадоў гэты твор выдаваўся ці не сотні разоў, таму пра колькасць прададзеных кніг можна гаварыць вельмі прыблізна, але большасць спецыялістаў сыходзяцца ў меркаванні, што іх не менш за 200 млн. Не здзіўна, бо ў многіх краінах «Аповесць» уваходзіць у школьную праграму абавязковых да прачытання кніг.

4. «Уладар пярэсцёнкаў»

Эпахальную працу Джона Рональда Толкіна можа назваць асновавотворнай кнігай шалёна папулярнага ў наш час жанру фэнтэзі. Першапачаткова «Уладар пярэсцёнкаў» быў задуманы як цэльны раман, аднак яго першы выдавец у 1954 годзе вырашыў падзяліць даволі аб'ёмны твор на тры кнігі. Большая частка накладаў рамана прадавалася ў выглядзе трылогіі, у тым ліку — у падарункавых наборах, а іх агульная прададзеная колькасць пераваліла зараз за 150 млн асобнікаў.

5. «Гары Потэр і філасофскі камень»

Наклады першага тома прыгод юнага чараўніка, створанай англійскай пісьменніцай Джан Роўлінг, да гэтага часу невядомыя, нягледзячы на тое, што «Гары Потэр і філасофскі камень» лабачыць свет у 1997 годзе, калі ўжо існавалі метады адсочвання продажаў. Выдаўцы з розных краін часціком не падаюць дакладных звестак аб тыражах, так што праўдзінна было б паказаць колькасць прададзеных кніг як «107 плюс-мінус 20 млн».

6. «Дзёсяць негрыяц»

Першыя асобнікі чарговага дэтэктыўнага рамана геніяльнай Агаты Крысці з'явіліся на прылаўках кнігарняў у 1939 годзе. У кнізе апісваецца серыя забойстваў, кожнае з якіх містычным чынам адпавядае эпізодам жартунага дзіцячага вершыка. Як у выпадку з кнігамі іншых папулярных пісьменнікаў, лічбы продажаў вельмі прыбліжныя. Агата Крысці ўваходзіць у лік самых папулярных аўтараў у свеце — наклады адных толькі «Негрыяц» перавышаюць 100 млн асобнікаў, а агульная колькасць прададзеных твораў пісьменніцы складае прыкладна 1 млрд.

7. «Сон у чырвоным цераме»

Раман, які расказвае аб кітайскай самі, што жыла ў часы праўлення дынастыі Цын, выйшла ў 1791 годзе. Дзякуючы гэтаму твору яго аўтар Цаа Сюэцінь стаў адным з класікаў кітайскай літаратуры. «Сну» прысвечаны мноства даследаванняў і манграфіяў, але, нягледзячы на ўсю сваю «акадэмічнасць», раман дагэтуль застаецца запатрабаваным — пра гэта красамоўна сведчаць продажы кнігі прыкладна ў 100 млн асобнікаў. «Сон» карыстаецца шалёнай папулярнасцю не толькі ў Паднябеснай, але і ва ўсім свеце, таму многія спецыялісты мяркуюць, што колькасць прададзеных асобнікаў крывы заніжана.

8. «Маленькі прынц»

Любоў чытацкай публікі да дзіўнавай, але чароўнай прыпавесці пра прыгоды маленькага прынца, які клопацца пра капрызную ружу, прыбірае раннямі сваю планету і старанна шукае сярод намалеваных баранчыкаў патрэбнага, можна растлумачыць толькі чараўніцтвам. «Прынц» ўпершыню апублікаваны ў 1943 годзе на радзіме аўтара, у Францыі, і з тым часам была перакладзена на мноства моў і вытрымала не адзін дзясятык перавыданняў, а ў гонар лірычнага героя аповесці-казкі Антуана дэ Сэнт-Экзюперы нават названы адзін з аэрапортаў. Даследчыкі па-рознаму ацэньваюць колькасць прададзеных копіяў «Прынца» — паводле адных звестак, іх каля 80 млн, іншыя кажуць пра 200 млн, так ці інакш цудоўная казка была і застаецца адным з самых папулярных у свеце твораў, менавіта з яго філагіяграфія ружы пачынаецца вывучэнне французскай мовы.

9. «Леў, вядзьмарка і адзежная шафа»

Першая кніга з серыі «Хронікі Нарніі», створанай Клайвем Льюісам, была выпушчана ў 1950 годзе. Першапачаткова яна задумвалася як твор

для дзяцей, але раман з рэлігійна-містычным ухілам, напісаны ў гады Другой сусветнай вайны, стаў адным з самых значных фэнтэзіістых твораў у гісторыі і налічвае каля 85 мільяў асобнікаў. У «Льве» чарпала сваё натхненне ў тым ліку і Роўлінг. У апошні час навіна пра перададзеныя ўсплэск цікавасці да фантастычнай сагі Льюіса з боку шырокай грамадскасці, не ў апошнюю чаргу дзякуючы малуючынам галівудскім экранізацыям.

10. «Код да Вінчы»

Містычны трылер Дэна Браўна, які выйшаў у 2003 годзе, на працягу некалькі гадоў з'яўляецца яблык разладу для крытыкаў і чытачоў. Адны кажуць пра мастацкія вартасці «Кода», іншыя плююць ад гістарычных ляпаў і нацягнутых паваротаў сюжэту. Пасля выхаду на экраны аднайменнай кінастужкі з Ромам Хэнксам у галоўнай ролі каталіцкая царква заняла вельмі жорсткую пазіцыю ў адносінах да фільма і рамана-асновы, што саслужыла Браўну добрую службу ў плане рэкламы — продажы кнігі рэзка пайшлі ўгору і складоў каля 80 мільяўнаў.

Падтрымаваў Іван КУПАРВАС. hvir@zviazda.by

ОАО «Минский завод отопительного оборудования» извещает акционеров о проведении внеочередного общего собрания акционеров,
которое состоится 13 сентября 2017 года в 15.00 по адресу:
г. Минск, ул. Тимирязева, 29 – зал заседаний
ПОВЕСТКА ДНЯ
внеочередного общего собрания акционеров открытого акционерного общества «Минский завод отопительного оборудования»
 13 сентября 2017 г.
 О приобретении Обществом акций собственной эмиссии, с целью безвозмездной передачи государству.
Форма проведения внеочередного собрания смешанная (акционеры – резиденты Республики Беларусь смогут проголосовать заочно).
 С материалами по вопросам повестки дня акционеры могут ознакомиться по указанному адресу (у заместителя председателя наблюдательного совета) с 1 сентября по 12 сентября 2017 года с 10.00 до 16.00.
 Регистрация участников собрания будет проводиться с 14.00 до 14.50 в день и по месту проведения собрания на основании документа, удостоверяющего личность. Кроме того, представитель акционера должен иметь доверенность (руководитель юридического лица, являющегося акционером, – документы, подтверждающие его полномочия).
 Список акционеров для регистрации участников собрания составлен по данным реестра акционеров по состоянию на 4 сентября 2017 года.
 Наблюдательный совет
 ОАО «Минский завод отопительного оборудования» УНП100008064

ИЗВЕЩЕНИЕ
о проведении повторного аукциона
 Государственное предприятие «Минский областной центр инвестиций и приватизации» (организатор аукциона), по поручению Узденского райо (продавец), проводит открытый аукцион по продаже недвижимого имущества:

Лот 1: здание магазина, общ. пл. 87,0 кв. м, регистрационное удостоверение от 04.05.1999 №5643, расположенное на земельном участке с кадастровым номером 625683205101000027, площадью 0,0771 га (предоставлен на праве постоянного пользования) по адресу: Минская область, Узденский район, Слободской с/с, д. Камено.
 Начальная цена с НДС – 5 971,32 бел. руб. (задаток 10% от начальной цены – 597,13 бел. руб.). Стоимость снижена на 55%.

Лот 2: здание магазина, общ. пл. 112,0 кв. м, регистрационное удостоверение от 04.05.1999 №5649, расположенное на земельном участке с кадастровым номером 625683208201000070, площадью 0,0783 га (предоставлен на праве постоянного пользования) по адресу: Минская область, Узденский район, Слободской с/с, д. Старые Могри.
 Начальная цена с НДС – 9 200,19 бел. руб. (задаток 10% от начальной цены – 920,12 бел. руб.). Стоимость снижена на 55%.

Задатки перечисляются на р/с ВУ55БПСВ30121082600169330000 в ЦБУ №701 ОАО «БПС-Сбербанк», код 369, г. Минск, БИК ВПСВ-ВУ2Х, УНП 690324015 государственное предприятие «Минский областной центр инвестиций и приватизации». Договор купли-продажи должен быть подписан в течение 10 (десяти) рабочих дней после проведения аукциона. Оплата за объект производится в течение 20 (двадцати) банковских дней со дня заключения договора купли-продажи, если иное не предусмотрено договором купли-продажи.

Затраты на организацию и проведение аукциона возмещает победитель торгов (покупатель). Предыдущие извещения опубликованы в газете «Звезда» от 25.04.2017, 12.04.2017 и 20.06.2017.

Порядок проведения аукциона и оформления участия в торгах оговорен в условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.rft.by.

Аукцион состоится **11.09.2017 в 14.00** по адресу: г. Минск, ул. Чапова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **08.09.2017 до 16.00** по указанному адресу.

Тел.: (8017) 207-71-34, (8029) 102-21-17

РЕЗУЛЬТАТЫ РЕКЛАМНОЙ ИГРЫ «ВМЕСТЕ К МОРЮ»

1. Сведения об организаторе:
 1.1. Наименование – Общество с ограниченной ответственностью «Еврофасадсервис» (ООО «Еврофасадсервис»), УНП 190797364, зарегистрированное решением Минского городского исполнительного комитета №146 от 26 января 2007 года в Едином государственном реестре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей за №190797364.
 1.2. Местонахождение организации:
 1.2.1. юридический адрес: г. Минск, ул. Машиностроителей 13, кабинет 3;
 1.2.1. почтовый адрес: 220118, г. Минск, ул. Машиностроителей 13.
 2. Наименование рекламной игры – «Вместе к морю». Свидетельство №2951 о государственной регистрации рекламной игры «Вместе к морю», зарегистрированной 10 марта 2017 г.
 3. Территория проведения игры – Республика Беларусь.
 4. Сроки проведения рекламной игры:
 4.1. Срок начала рекламной игры: 27 марта 2017 г.;
 4.2. Срок окончания рекламной игры: 19 ноября 2017 г.
 5. Розыгрыш приза проводился 31 августа 2017 г. в 14.00.
 6. Количество участников рекламной игры – 248 человека
 7. Сведения о победителе и выигрыше:
 Призовой фонд был разыгран полностью.

Приз «Путевка в Турцию на двоих человек в размере 1 077 белорусских рублей». Описание призового фонда: даты заезда и выезда: 20.10.2017 – 27.10.2017; отель Maritim Hotel Saray Regency 5* (Сиде); продолжительность 7 ночей; категория номера Standard; питание – все включено (шведский стол); авиаперелет Киев (Борисполь) – Турция (Анталья) – Киев (Борисполь); трансфер групповой Аэропорт – отель – Аэропорт; медицинская страховка. Победитель самостоятельно осуществляет трансфер до Киева и обратно. Выиграл ЯШКОВ Александр Иванович (номер купона № 208 – 7189).

Телефоны для справок:
 (городской) 235-05-01, (мобильный) 8 044 789 19 40, время работы с 9.00 до 18.00, за исключением выходных и праздничных дней

ВНИМАНИЕ! В номере 167 (28531) от 31 августа 2017 года при публикации правил рекламной игры «Вместе к морю» со Сбербанком допущена неточность в указании адреса сайта для регистрации участников игры.
Правильный адрес – www.bps-sberbank.by/game.
 Свидетельство о государственной регистрации рекламной игры «Вместе к морю» со Сбербанком №3080 от 28.08.2017 года выдано Министерством антимонопольного регулирования и торговли Республики Беларусь. УНП 191720059

Извещение о проведении повторного аукциона

Организатор аукциона	Бобруйский филиал ЗАО «Центр промышленной оценки», г. Бобруйск, ул. Социалистическая, д. 97, офис 205		
Продавец	ОАО «ФандОК», г. Бобруйск, ул. Ленина, 95		
Предмет аукциона			
ЛОТ №1			
Наименование	Назначение	Общая площадь	Инвентарный номер
Здание склада	Здание специализированное складов, торговых баз, баз материально-технического снабжения, хранилищ	962,5 кв. м	710/С-70619
Здание сторожки	Здание неустановленного назначения	11,6 кв. м	710/С-70616

Составные части и принадлежности Мощеина асфальтобетонное, пл. 1292 кв. м, ворота металлические на метал. столб., забор дощатый на метал. столб., пл. 59 кв. м

Сведения о земельном участке Лот №1 расположен на земельном участке, с кадастровым номером 74100000007002433, общ. пл. 0,2860 га по адресу: г. Бобруйск, ул. Товарная, 60А. Земельный участок предоставлен продавцу на праве аренды сроком до 16.11.2061. Ограничения (обременения) прав: земельный участок расположен в охранной зоне линий электропередачи напряжением до 1000 вольт, площадь 0,0275 га

Начальная цена без НДС – 91 440,00 бел. руб. (ВУН)

ЛОТ №2			
Здание склада	Здание специализированное складов, торговых баз, баз материально-технического снабжения, хранилищ	875,3 кв. м	710/С-70615

Сведения о земельном участке Лот №2 расположен на земельном участке, с кадастровым номером 74100000007002432, общ. пл. 0,2942 га по адресу: г. Бобруйск, ул. Товарная, 60Б. Земельный участок предоставлен продавцу на праве аренды сроком до 16.11.2061. Ограничения (обременения) прав: земельный участок расположен в охранной зоне линий электропередачи напряжением до 100 вольт, площадь 0,0600 га

Начальная цена без НДС – 64 400,00 бел. руб. (ВУН)

Задаток 10% от начальной цены предмета аукциона в белорусских рублях (ВУН) перечисляется на р/с ВУ60ВЛБВ30120191021390001001; резидентными РБ задаток может перечисляться в валютном эквиваленте по курсу Нацбанка РБ за дату платежа на в/с: долларах США (USD) – ВУ76ВЛБВ30120191021390001004; в евро (EUR) – ВУ33ВЛБВ30120191021390001002; в российских рублях (RUB) – ВУ22ВЛБВ30120191021390001006 в Дирекции «ОАО Белфинбанк» по г. Минску и Минской области (адрес банка: г. Минск, ул. Коллекторная, 11), БИК ВЛБВВУ2Х, УНП 191021390, получатель платежа ЗАО «Центр промышленной оценки»

Условия оплаты предмета аукциона

Если между продавцом и покупателем (победителем аукциона либо единственным участником аукциона, согласившимся приобрести предмет аукциона по начальной цене, увеличенной на 5%) в течение срока, установленного для подписания договора купли-продажи, не достигнута договоренность по срокам и о порядке оплаты предмета аукциона, такая оплата должна быть произведена в течение 30 (тридцати) календарных дней после заключения договора купли-продажи

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, а также возмещения затрат и оплаты вознаграждения за организацию аукциона оговорен в Условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Организатор аукциона имеет право снять предмет аукциона с торгов в любое время до объявления его проданных без объяснения причин снятия

Дата и время проведения аукциона	15.09.2017 в 11.00 по адресу: г. Бобруйск, ул. Социалистическая, д. 97, пом. 205, ЗАО «Центр промышленной оценки»
Дата и время окончания приема документов	13.09.2017 до 17.00 по адресу: г. Бобруйск, ул. Социалистическая, д. 97, пом. 205, ЗАО «Центр промышленной оценки»
Контактные телефоны	+375 225 72-00-38; +375 29 662-86-96. Email: auction@cpo.by

РУП «Институт недвижимости и оценки» извещает о повторном открытом аукционе по продаже здания компрессорной, Минская обл., г. Слуцк, пер. Толстого 1-й, 5/6

Лот №1. Компрессорная с ил. №640С-88785. Назначение: здание специализированное энергетик. Составные части – одноэтажная, панельная компрессорная А1/п; г. п. – 1984; этажность – 1; общая площадь – 187,00 кв. м
Начальная цена продажи – 23 328,00 бел. руб.
Задаток – 2 330,00 бел. руб. Шаг аукциона 5%

СВЕДЕНИЯ О ЗЕМЕЛЬНОМ УЧАСТКЕ

Земельный участок с кадастровым номером 624650100001007257, расположенный по адресу: Минская обл., Слуцкий район, г. Слуцк, пер. Толстого 1-й, 5, пл. 4,4698 га. Назначение – земельный участок для содержания и обслуживания зданий и сооружений завода железобетонных изделий. На земельном участке расположены иные объекты, не выставляемые на аукцион. Право постоянного пользования. Ограничения (обременения) прав в использовании земель, находящихся в охранных зонах магистральных трубопроводов, систем газоснабжения и других линейных инженерных сооружений охранная зона тепловых сетей, площадь 0,0987 га

ОБЕМЕНЕНИЯ

При регистрации права собственности на объект аукциона Победитель аукциона (Претендент на покупку) в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь должен обратиться в РУП «Минское областное агентство по государственной регистрации и земельному кадастру» с заявлением на изменение адреса объекта

УСЛОВИЯ

- Победитель аукциона либо в случае если аукцион признан несостоявшимся в силу того, что заявление на участие в аукционе подано только одним участником, и он согласен приобрести Объект по начальной цене, увеличенной на 5% (пять процентов) (Претендент на покупку), обязан оплатить полную стоимость приобретенного на аукционе Объекта не позднее 20 (двадцати) рабочих дней с момента подписания протокола аукциона.
- Победитель аукциона (Претендент на покупку) обязан возместить Организатору аукциона стоимость затрат на организацию и проведение открытого аукциона на основании счета-фактуры в течение 3 (трех) банковских дней с момента подписания протокола о результатах аукциона.
- Переход права собственности на приобретенный на аукцион Объект недвижимости, имущество должника, осуществляется в соответствии с законодательством Республики Беларусь.
- На Претендента на покупку распространяются правила и условия, установленные законодательством Республики Беларусь для Победителя аукциона

Аукцион состоится 02.10.2017 г. в 11.00 по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. Комсомольская, 11, каб. 4. Шаг аукциона – 5%

Порядок оформления участия в аукционе содержится на сайте Организатора аукциона info.by.
 Задаток перечисляется на р/с ВУ21БПСВ30121543370109330000 в ОАО «БПС-Сбербанк», 220004, г. Минск, ул. Кальварийская, д. 4а, БИК банка ВПСВВУ2Х.
 Получатель – РУП «Институт недвижимости и оценки», УНП 190055182. Назначение платежа: задаток для участия в повторном открытом аукционе по продаже имущества (Компрессорная) (Лот №1), проводимом 02.10.2017 г. (Слуцкий МРО).
 Организация и проведение аукциона осуществляется в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь.
 Заявления на участие и необходимые документы принимаются в г. Минск, ул. Комсомольская, 11, каб. 7 в рабочие дни с 8.30 до 12.00, с 13.30 до 16.00. Окончание приема заявлений – 28.09.2017 г. в 11.00.
 Все желающие ознакомиться с условиями аукциона могут ознакомиться с Объектом аукциона, контактное лицо для осмотра Объекта: Шкурский Александр Владимирович, тел.: 8 (0179) 53 31 45, +375 (29) 691 36 99
Контакты организатора аукциона: 8 (017) 306 00 57, 8 (029) 550 09 52, 8 (029) 550 09 59, 8 (029) 356 90 03 www.info.by | tor@info.by

Извещение о проведении аукциона по продаже земельного участка в частную собственность для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома

Дата, время и место проведения аукциона	5 октября 2017 г. в 14.00 г. Мядель, ул. 17 Сентября, д. 7, каб. 15, Мядельский сельский исполнительный комитет
Место, дата и время начала и окончания приема заявлений и прилагаемых к ним документов	г. Мядель, ул. 17 Сентября, д. 7, каб. 16, Мядельский сельский исполнительный комитет, тел. (8 01797) 55-7-35, тел./факс (8-1797) 55-7-36. С момента опубликования извещения до 16.00 3 октября 2017 г. В рабочие дни с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00
Порядок осмотра земельных участков на местности	В рабочие дни с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00
Условия проведения аукциона	Наличие не менее двух участников
Продавец	Мядельский сельский исполнительный комитет Мядельский сельский исполнительный комитет
Организатор аукциона	г. Мядель, ул. 17 Сентября, д. 7, каб. 15-16, тел. (8 01797) 55-7-35, тел./факс (8 1797) 55-7-36
Размер задатка и документы, представляемые для участия в аукционе	Размер задатка: 10% от начальной цены. Документы: заверенную банком копию платежного документа, подтверждающего внесение задатка, паспорт или иной документ удостоверяющий личность, для юридического лица – копия свидетельства о государственной регистрации. Реквизиты: р/с ВУ54АКВВ36410619001106100000 ОАО «АСБ Беларусбанк», ЦБУ №619 филиала 601 г. Молодечно, код АКВВВУ21601, УНП 600380436, код платежа 04901

В течение 10 рабочих дней после утверждения в установленном порядке протокола о результатах аукциона либо после признания аукциона не состоявшимся внести плату за земельный участок (часть платы – в случае предоставления расщорки ее внесения в установленном порядке); возместить затраты, связанные с проведением аукциона, а также возмещения затрат и оплаты вознаграждения за организацию аукциона оговорен в Условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Условия, предусмотренные в решении об изъятии земельного участка для проведения аукциона и предоставлении победителю аукциона либо единственному участнику несостоявшегося аукциона

Молодеченского филиала республиканского унитарного предприятия «Минское областное агентство по государственной регистрации и земельному кадастру»; в установленном порядке получить разрешение на строительство жилого дома; приступить к занятию (освоению) земельного участка не позднее одного года со дня государственной регистрации создания земельного участка и возникновения права на него в соответствии с целью его предоставления (начать строительство, иное освоение земельного участка); произвести снятие плодородного слоя грунта и использовать его для нужд, связанных со строительством объекта; соблюдать режим хозяйственной деятельности в водоохранной зоне.

ЛОТ №1

Земельный участок для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома (для размещения объектов усадебной застройки (строительства и обслуживания жилого дома) с объектами обслуживания) в д. Гатовичи, ул. Новая, участок №1 площадью 0,1914 га (кадастровый номер 624083103601000264).
Начальная цена 27 000 (двадцать семь тысяч) белорусских рублей.
Шаг аукциона в размере 5% от предыдущей цены.

Адрес объекта и его наименование

Улица асфальтирована, имеется возможность газификации

Всего 2 245 руб. 70 коп., в том числе: формирование земельного участка – 1011 руб. 97 коп.

оформление градостроительного паспорта – 924 руб. 49 коп.
 государственная регистрация земельного участка – 63 руб.
 стоимость извещения о проведении аукциона – 246 руб. 24 коп.

Ограничения в использовании земельного участка

Характеристика расположенных на земельном участке инженерных коммуникаций и сооружений

Информация о затратах на организацию и проведение аукциона

Извещение о проведении повторного аукциона			
Организатор аукциона	ЗАО «Центр промышленной оценки», г. Минск, ул. Мележа, 5/2, пом. 1703		
Продавец	Минское районное потребительское общество, г. Минск, ул. Бровки, 24		
Предмет аукциона			
Местоположение – Минская обл., Минский р-н			
Наименование	Общая площадь	Инвентарный номер	Адрес (населенный пункт)
ЛОТ №1			
Магазин №25	54,4 кв. м	600С-139863	Хатежинский с/с, д. Дубенцы, ул. Центральная, 11А
Составные части и принадлежности: пристройка			
Сведения о земельном участке: пл. 0,0494 га предоставлен продавцу на праве аренды для обслуживания здания магазина № 25 (срок действия по 10.07.2037)			
Начальная цена с НДС 20% – 14 000,00 бел. руб. (снижена на 30%)			
ЛОТ №2			
Здание магазина №36	150 кв. м	600С-155271	Шершунский с/с, д. Рогово, ул. Гастелло, 4А
Составные части и принадлежности: пристройка, хоз. блок			
Сведения о земельном участке: пл. 0,0771 га предоставлен продавцу на праве аренды для обслуживания здания магазина №36 (срок действия по 29.09.2043) с установленными ограничениями (зона отдыха «Вязинка»)			
Начальная цена с НДС 20% – 36 000,00 бел. руб. (снижена на 28%)			
ЛОТ №3			
Магазин №37	37,5 кв. м	600С-139783	Роговский с/с, д. Чировичи, 17А
Составные части и принадлежности: пристройка			
Сведения о земельном участке: пл. 0,0158 га предоставлен продавцу на праве аренды для обслуживания здания магазина №36 (срок действия по 18.09.2042) с установленными ограничениями (зона отдыха «Вязинка»)			
Начальная цена с НДС 20% – 2 500,00 бел. руб. (снижена на 37%)			
ЛОТ №4			
Заготовительный павильон	257,2 кв. м	600С-153282	г. Заславье, ул. Набережная, д. 2Г
Составные части и принадлежности: пристройка			
Сведения о земельном участке: пл. 0,0158 га предоставлен продавцу на праве аренды для обслуживания здания магазина №36 (срок действия по 18.09.2042) с установленными ограничениями (зона отдыха «Вязинка»)			
Начальная цена с НДС 20% – 76 000,00 бел. руб. (снижена на 15%)			
Задаток 10% от начальной цены предмета аукциона в белорусских рублях перечисляется на р/с ВУ60ВЛБВ30120191021390001001; в Дирекции ОАО «Белинвестбанк» по г. Минску и Минской области, БИК ВЛБВВУ2Х, УНП 191021390, получатель платежа ЗАО «Центр промышленной оценки»			
Срок подписания договора купли-продажи: 10 (десять) рабочих дней после проведения аукциона			
Условия оплаты предмета аукциона			
Если между продавцом и покупателем (победителем аукциона либо единственным участником аукциона, согласившимся приобрести предмет аукциона по начальной цене, увеличенной на 5%) в течение срока, установленного для подписания договора купли-продажи, не достигнута договоренность по срокам и о порядке оплаты за предмет аукциона, такая оплата должна быть произведена в течение 30 (тридцати) дней после заключения договора купли-продажи			
Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, а также возмещения затрат и оплаты вознаграждения за организацию аукциона оговорен в Условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by			
Предыдущие извещения о проведении аукциона опубликовано в газете «Звезда» от 01.08.2017			
Аукцион состоится 19.09.2017 в 14.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, пом. 1703. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по 15.09.2017 до 17.00 по указанному адресу. Тел.: +375 17 280-36-37, 8029-317-95-42, www.cpo.by Email: auction@cpo.by			

ВОСЬ ЧАСНОЧАК, ДЫК ЧАСНОЧАК!

або Тлустыя плюсы нашай цыбулі

Паспрабуйце знайсці гаспадыню, у якой у агародзе не было б цыбулі. І ў салатах яна добрая, і ў супе, і рэдкія закаткі без яе абходзяцца. А ці не заўважалі вы, што замежная цыбуля ў прыгатаванні часта прайграе айчыннай? Усё таму, што нашы сарты ўтрымліваюць больш сухіх рэчываў (16 працэнтаў, а ў шэрагу замежных гібрыдаў — усяго 8—9). Адна справа, пакласці ў страву беларускую цыбулю — ужо будзе адпаведны смак і пах, іншая — заморскую. Ды і для смажання замежныя сарты часта не падыходзяць — высыхаюць на патэльні.

І яшчэ адзін плюс агародніц з высокім утрыманнем сухіх рэчываў — добрая лёгкасць. Напрыклад, у звычайных сартных умовах такі беларускі сорт як Ветразь можна захоўваць аж да новага ўраджаю. Акрамя гэтага, айчыныя сарты лепшыя для вырошчвання на пяро.

«Злосная бабуля»

з часночным прысмакам

Сёння намаганні селекцыянераў накіраваны на тое, каб ствараць сарты, адаптаваныя да нашых умоў і ў першую чаргу ўстойлівыя да найбольш распаўсюджаных захворванняў, — расказвае загадчык аддзела халадаўстойлівых агародных культур Інстытута агародніцтва Мікалай КУПРЭНКА. — Такім чынам можна паніжаць хімічную нагрузку на расліны. Так, для замежных сартоў з нізкай устойлівасцю спатрэбіцца 3—4 апрацоўкі. Акрамя таго для беларускіх раслін можна выкарыстоўваць больш танна і менш шкодна кантактныя прэпараты.

Тым, хто паважае цыбулю не толькі за карэнчыкі, але і за вяршкі, трэба звярнуць увагу на шматгадовыя цыбулі. Яны вельмі хутка адрастаюць, даюць самую першую зеляніну ўжо ў сакавіку (ураджаў можна паскорыць, калі выкарыстоўваць укрывці, напрыклад, той жа

спанбонд). Зрэзку можна рабіць 3—4 разы за сезон. І на адным месцы шматгадовая цыбуля будзе расці каля чатырох гадоў, пасля яна загнушаецца, перае драбнее, яе трэба рассаджаць.

Да таго ж і выбар такіх культур вялікі, розніца яны памерамі, выглядам, смакам. Беларускімі вучонымі створаны сорт слізуна (правільная батанічная назва — цыбуля панікаючая). Гэта від, які вызначаецца вялікім утрыманнем жалеза ў лістах. Культура гэта спецыфічная — у яе плоскі ліст з часночным прысмакам. Усё больш прыхільнікаў у шніт-цыбулі, яе дробныя трубочка ліст рана адрастае, расліна прыгожа глядзіцца на градках, нават дэкаратыўная, калі квітне. Але больш папулярны ў насельніцтва батун (яго рэчыва называюць зімовай цыбуляй), бо знешне і па смаку ён падобны да рэпчатой цыбулі.

Між іншым, у калекцыі Інстытута агародніцтва сёння 16 відаў шматгадовых цыбуль, сярод якіх і пахучая, алтайская, залацістая, блакітная, а таксама анзурцы (горныя цыбулі) — найвышэйшыя і сцяблінныя, пра якія кажуць, што па сваіх

здольнасцях яны блізкія да жэнышэно. Дарэчы, тая ж цыбуля мядзведжая, якая ў Беларусі сустракаецца ў дзікай прыродзе, можа расці і на агародзе, калі ёй стварыць вільготныя і зацнененыя ўмовы.

Плюсы такіх мнагалетнікаў яшчэ і ў тым, што яны могуць выдатна расці пры неадохопе асвятлення, напрыклад, добра адчуваюць сябе пад ялынямі. Акрамя гэтага, расліны ўстойлівыя да хвароб, а значыць, вы атрымаеце карысную, экалагічна чыстую прадукцыю.

— Але чаму гэтыя віды цыбулі рэдка можна ўбачыць у магазінах? — цікавіцца ў Мікалая Пятровіча.

— Мы спрабавалі над гэтым працаваць. Калі былі створаны сорт слізуна Беларускі батанічны, у адным з саўгасаў заклалі вялікую яго плантацыю — амаль у гектар. Вядома, такія культуры трэба больш рэкламаваць. Насенне асобных цыбуль насельніцтва ўжо пачынае набываць. Гэта справа часу. Да ўсяго трэба прывыкавацца, як раней было з відамі капусты. Напрыклад, зараз людзі з задавальненнем набываюць броккалі, але ж так было не заўсёды.

Каб рос, але не дробны

Ёсць свае плюсы і ў беларускага часнаку. І справа не толькі ў добрай ураджайнасці.

— Дзіўна, чаму часнок, які расце ці не ў кожным агародзе, стаў такі дарагі?

— Гэта не да селекцыянераў пытанне, а да гандлю. Гандаль завёз больш танны кітайскі часнок, і наш стаў неканкурентназдольны, так свайго вытворцу выбілі.

А зараз цэны на часнок сапраўды касмічныя, увосень даходзіла да 13 рублёў.

— Людзі скардзяцца, што часнок, які яны вырошчваюць, драбнее, дрэнна захоўваецца.

— Часнок, як і бульба, размнажаецца вегетатыўна. Таму сорт трэба аднаўляць, мы гэта раім рабіць раз у 4—5 гадоў. З ня-

якасным жа насеннем можна набыць хваробы. Самае праблемнае — фузарыёзнае ўяданне. Гэта глебавы грыб, ён выдатна перазімоўвае, і інфекцыя застаецца ў зямлі. Пры фузарыёзе часнок не захоўваецца, спачатку вы заўважыце плямы-язвачкі, а праз кароткі час, як людзі кажуць, усё вычыхалася, сохла. Небяспечны і вірус на часнаку — страваецца ўраджайнасць. Ён расце, але дробны. Асноўнае правіла — прытрымлівацца севазвароту. Цыбульнявы культуры добра вырошчваюць пасля гарбузовых — агурка, гарбуза, кабачка.

— Якія культуры могуць яшчэ пацярпець ад тых жа хвароб, што і часнок?

— Цыбуля таксама пашкоджаецца фузарыёзам. А шэрая гніль — праблема практычна для 50 відаў агародніны. Нельга вырошчываць цыбулю ці часнок пасля морквы. Яна для іх агульны ўзбуджальнік белага гнілі.

— Але агароднік так любіць сумяшчаць пасадкі морквы і цыбулі...

— Ёсць такая традыцыйная мера барацьбы, быццам пах цыбулі адпужвае маркоўную муху, морквы — цыбульную. Так муха вам і напужалася. Калі ёй трэба харчавання і размнажання, пахі яе не спыняць. Хіба што, калі ў вас сумешчаныя пасадкі, а ў суседа не, магчыма, яна паліцьца да яго.

Між іншым, муха ў нашых умовах дае два, а то і тры пакаленні. Каб змагацца з цыбульняй мухай, патрэбны радыкальныя меры — гэта хімічныя рэчывы. Мы рэкамендуем пратраўліваць пасадкавага матэрыялу. Людзі шукаюць прафілактычныя сродкі. Нехта прысапа табачным пылам, іншыя паліваюць растворами з соллю. Часткова такія аматарскія сродкі паніжаюць шкоду ад мухі. Але тут не столькі соль спрацоўвае, колькі вільгаць. Муха адкладае яйкі пад сушы камоцік глебы. Калі вы шчодро палілі зямлю, мусе давядзецца чахаць, пакулы яна прасохне. Але цыбуля і часнок не любяць высокага засалення.

— Часнок жаўцее вясной...

— У асноўным гэта бывае ад падмарожвання. Мы рэкамендуем часнок як мінімум два разы апрацоўваць фунгіцыдамі. Яго з вясны трэба добра карміць, каб больш было азоту, каб інтэнсіўна нарастаў. Чым вышэйшая і мацнейшая расліна, тым буйнейшыя цыбуліны. Пачынаць рабіць падкормкі (а азотных павінна быць чатыры за сезон) трэба, як толькі ён пачаў прарастаць. Лепш выкарыстоўваць аміячную селетру (ці карбамід). Азот важна даваць да таго, як пачалося фарміраванне цыбуліны. Калі пачынаецца стрэлкаванне часнаку, спатрэбіцца фосфар і калій, яны паскараюць выпяванне і садзейнічаюць лёгкасці. Мы рэкамендуем праводзіць пазакаранёвыя падкормкі, асабліва, калі сухо надвор'е, бо ў такі час расліна дрэнна і засойвае. Добра, каб вады падкормкі ўтрымлівалі не толькі азот, але і мікрээлементы. Для часнаку важны такія, як сера, без яе ён горш расце. Гуматы і аксігуматы таксама даюць станоўчы эфект.

— Раней цыбуліны надразалі і замочвалі ў растворах з попелью.

— Можна выкарыстоўваць і настой попельці з замочвання ў марганцоўцы. Гэта і мікраўгнаенні, і прафілактыка. Але надразаць не пажадана — так вы адкрываеце «вароты» інфекцыі. Хіба што, гэта магчыма, калі выганяеце цыбулю на зялёна, каб яна хутчэй прарастала.

— Калі рана пасадзіць цыбулю, яна пойдзе ў стрэлку?

— Сапраўды, у халоднай, непрагрэтай глебе яна пройдзе яравізацыю. З пасадкай сяюка спяшчацца не трэба — у любым выпадку вырасце. Перыяд вегетацыі ў яго 75—80, максимум 90 дзён. А на зялёнае пяро цыбулю можна садзіць нават зараз.

— Пра такім харчванні напэўна расліны і стрэсы лепш перажываюць...

— Усё, што адстае ў росце, хутчэй паражаецца і хваробамі, і стрэсавымі фактарамі. Для цыбульнявых культур важная ўрадлівасць глебы, паколькі ў іх слабая, неглыбокая каранёвая сістэма. Адсутнасць добрага сілкавання адбываецца і на якасці, утрыманні карысных рэчываў. Часнок славіцца тым, што назалашвае селен. Гэта здароўе, імунітэт, зніжэнне ракавых захворванняў. А глебы бедныя на такія рэчывы, значыць, трэба ўносіць спецыяльныя ўгнаенні, напрыклад, ёсць вадкае «Камплет-селен».

Важна прытрымлівацца севазвароту, змагацца з пустазеллем, бо на іх могуць быць тыя ж шкоднікі і інфекцыі. Важная і дэзынсекцыя абсталявання — усё можа перадавацца праз інструмент, вопратку. Пахадзілі па суседскім агародзе, каб паглядзець, што там за бяда, і прынеслі гэта сабе, спораў жа мільярды. Пратраўліваеце матэрыял. Рэкамендуецца праграваць сажку. Міцэйшы грыб, які выклікае шэйкавую гніль, зімуе ў цыбулінках. Калі цыбулю вытрымаць 8 гадзін пры тэмпературы 40 градусаў, ён загіне.

Не выпадкова цыбулю раней захоўвалі на печы. Гэта важна для таго, каб яна не стрэлкавалася. Калі тэмпература ніжэй за 16 градусаў, яна праходзіць яравізацыю. А яшчэ нашы бабулі клалі ў рэшата і аблівалі з чыгунка цыбулю кіпнем, каб знізіць стрэлкаванне. Важна, каб вада праляцела, цыбуліна хутка прайшла праз стрэс, але не паспелі пашкодзіцца клеткі. А то некаторыя кідаюць цыбулю ў кіпень, а пасля здзіўляюцца, чаму яна не расце.

— Раней цыбуліны надразалі і замочвалі ў растворах з попелью.

— Можна выкарыстоўваць і настой попельці з замочвання ў марганцоўцы. Гэта і мікраўгнаенні, і прафілактыка. Але надразаць не пажадана — так вы адкрываеце «вароты» інфекцыі. Хіба што, гэта магчыма, калі выганяеце цыбулю на зялёна, каб яна хутчэй прарастала.

— Калі рана пасадзіць цыбулю, яна пойдзе ў стрэлку?

— Сапраўды, у халоднай, непрагрэтай глебе яна пройдзе яравізацыю. З пасадкай сяюка спяшчацца не трэба — у любым выпадку вырасце. Перыяд вегетацыі ў яго 75—80, максимум 90 дзён. А на зялёнае пяро цыбулю можна садзіць нават зараз.

— Пра такім харчванні напэўна расліны і стрэсы лепш перажываюць...

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.
dzjadziula@zvazda.by

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

СЕЗОН НАРЫХТОВАК

Марынаваныя памідоры

Спатрэбіцца: 2 кг памідораў (саспелых і пругкіх), 1 чырвоны востры перац, 2—3 зубкі часнаку, 1 балгарскі перац, перац духмяны гарошчак, гваздзіка, цукар, соль, 9-працэнтны воцат.

У літровыя слоікі пакласці па 3—5 гарошчак перца, 3—5 сукевцаў гваздзікі, 1 зубчык часнаку (нарэзаны кружочкамі), 1/4 балгарскага перца і невялікі кавалачок вострага перца. Зверху выкладзі падрыхтаваныя памідоры, заліць кіпнем і пакінуць на 20—30 хвілін. Ваду зліць і дадаць у яе соль і цукар з разліку на 1 літр марынаду — 4 сталовыя лыжкі цукру і 2 сталовыя лыжкі солі. Заключыць марынад і заліць у слоікі. У кожны слоік дадаць 2 сталовыя лыжкі воцату. Закруціць, перавярнуць, ухутаць і даць астыць пры пакаёвай тэмпературы.

Соус «Апетытны»

Спатрэбіцца: 3 кг памідораў, 3 галоўкі часнаку, 1 шклянка цукру, 0,5 шклянкі алею, 0,25 шклянкі 9-працэнтнага воцату, 1 ст. л. солі.

Прапусціць памідоры праз мясарубку і варыць гадзіну да загусцення. Дадаць соль, алею, цукар і варыць на слабым агні яшчэ 20 хвілін. У канцы заліць воцат, дадаць зроблены часнок і закруціць.

Салата з перцу і памідораў у мядовай заліўцы

Спатрэбіцца: 1,5 кг салодкага перцу, 1,5 кг памідораў, 0,5 ст. л. солі, 100 мл яблычнага воцату, 100 г мёду, 10 гарошчак чорнага перцу.

Памідоры парэзаць на сярэднія кавалачкі, перац ачысціць ад насення і таксама парэзаць. Агародніну змяшаць, дадаць соль, мёд і воцат. Складзіць у каструлю і пакінуць да выдзялення соку. Пасля паставіць на агонь, давесці да кіпення і варыць 10 хвілін на слабым агні. Разліць кіпячую салату па стэрэлізаваных слоіках, закруціць іх і ўхутаць.

Кабачкі ў таматным соусе

Спатрэбіцца: 5 кг маляды кабачкоў, 2 л таматнага соку, 2 шклянкі цукру, 1 ст. л. солі, 200 мл алею, 150 мл 9-працэнтнага воцату, 1 ч. л. (з горкай) чырвонага молатага перцу, 1 пучок пятрушкі, 2 галоўкі часнаку.

У кабачкоў абрэзаць хвосцікі і нарэзаць кружочкамі таўшчынёй не больш за 1 см. Пакласці на дно кожнага слоіка пару галінак пятрушкі і запойніць слоік кабачкамі. Для таго каб прыгатаваць соус для кабачкоў, выліць у каструлю таматны сок. Дадаць цукар, соль, алею, воцат, часнок і перац. Паставіць соус на сярэдні агонь і прапінюць 10 хвілін. Гарачы таматны соус заліць у слоікі з кабачкамі, пакласці накрыўкі і стэрэлізаваць 25 хвілін. Закруціць слоікі, ахінуць і пакінуць да поўнага астывання.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ жилого помещения, находящегося в собственности Жодинского сельсовета

Организатор аукциона: фонд «Минскблогосмущество», г. Минск, ул. Чкалова, 5, тел.: (8017) 220-59-76, 500-47-11.

Место проведения аукциона: г. Минск, ул. Чкалова, 5.
Дата и время проведения аукциона: 4 октября 2017 г. в 11.00.

Жилое помещение и право заключения договора аренды земельного участка. Капитальное строение (№614С-39338) – жилой дом с пристройкой, общая площадь здания 47,8 кв.м (жилого помещения – 43,0 кв.м, фундамент – камни, стены и перегородки оштукатурены, перекрытия деревянные, крыша шиферная. Принадлежности: забор. Жилое помещение расположено на земельном участке площадью 0,2500 га по адресу: Минская область, Смолевичский район, Жодинский с/с, дер. Калужки, ул. Партизанская, д. 8. Срок аренды земельного участка – 10 лет. Условия использования земельного участка: использовать земельный участок для строительства и обслуживания жилого дома без изменения его целевого назначения. Победителю аукциона либо единственному участнику несоответствующего аукциона необходимо: в двухмесячный срок со дня утверждения в установленном порядке протокола о результатах аукциона осуществить государственную регистрацию договора аренды земельного участка, прав, ограничений (обременений) прав на земельный участок; осуществить строительство объекта в сроки, определенные проектно-сметной документацией.

Начальная цена продажи: **20 472,15 руб.** (в т.ч. жилое помещение – 15 472,15 руб., право заключения договора аренды земельного участка – 5 000 руб.). **Размер задатка: 4 000 руб.**

Продавец: Жодинский сельский исполнительный комитет, тел.: (801775) 35449, 37174.

Задаток для участия в аукционе перечисляется за два публикации данного извещения **по 2 октября 2017 г.** включительно на текущий (расчетный) банковский счет № BY04AKB364200000028000000, БИК банка АКБВBY2X в ОАО «АСБ Беларусбанк» в г. Минске, УНП 100126886, получатель платежа – фонд «Минскблогосмущество», № идентификационного кода: 100126886.

Заявления на участие в аукционе, прилагаемые к ним документами принимаются с даты публикации данного извещения в рабочие дни с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 16.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 310, 312. **Окончание приема заявлений на участие в аукционе** с прилагаемыми к ним документами **2 октября 2017 г. в 12.00.**

Аукцион проводится в соответствии с Положением о порядке продажи жилых помещений государственного жилищного фонда на аукционе, утвержденном постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 17 ноября 2010 г. № 169.

К участию в аукционе допускаются граждане Республики Беларусь, в том числе постоянно проживающие за ее пределами, иностранные граждане и лица без гражданства, в том числе постоянно проживающие за пределами Республики Беларусь либо временно пребывающие или временно проживающие в Республике Беларусь, но имеющие право на приобретение жилых помещений в соответствии с международными договорами Республики Беларусь, а также юридические лица, в том числе не зарегистрированные в установленном порядке на территории Республики Беларусь, но которые также вправе приобретать жилые помещения в Республике Беларусь, если это установлено международными договорами, подпадающие в установленные в извещении сроки заявления на участие в аукционе с приложением необходимых документов, заключившие соглашение и внесшие задаток в размере, определенном в извещении.

Лицо, желающее принять участие в аукционе, лично либо через своего представителя в установленном в извещении срок подает организатору аукциона заявление на участие в аукционе, заверенную банком копию платежного поручения о перечислении денежных средств (задатка) на текущий (расчетный) счет организатора аукциона, а также заключает с организатором аукциона соглашение.

К заявлению на участие в аукционе прилагаются: копии удостоверительных документов и свидетельства о государственной регистрации юридического лица, их подлинники для последующего заверения копий организатором аукциона – для юридического лица, зарегистрированного в установленном порядке на территории Республики Беларусь; легализованные в установленном порядке копии удостоверительных документов, выписка из торгового реестра страны происхождения (должна быть произведена не ранее чем за шесть месяцев до подачи заявления на участие в аукционе) либо иное эквивалентное доказательство статуса юридического лица в соответствии с законодательством Республики Беларусь, документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, с нотариально удостоверенными переводами на белорусский или русский язык – для юридического лица, не зарегистрированного в установленном порядке на территории Республики Беларусь.

При подаче заявления на участие в аукционе и заключении соглашения организатору аукциона предъявляются: физическим лицом – документ, удостоверяющий личность; представителем физического лица – документ, удостоверяющий личность представителя, и нотариально заверенная доверенность; представителем юридического лица – документ о полномочии должностным лицом – доверенность, выданная юридическим лицом, или документ, подтверждающий полномочия должностного лица.

После получения необходимых документов на участие в аукционе от участников аукциона организатор аукциона выдает им билеты участников аукциона с указанием даты регистрации заявлений на участие в аукционе. Перед началом аукциона его участники обязаны зарегистрироваться у организатора аукциона и обменять билеты участников аукциона на аукционные номера. Аукцион начинается с объявления аукционистом порядка проведения аукциона, места и даты проведения аукциона, даты и времени проведения аукциона, шага аукциона, который устанавливается организатором аукциона в пределах от 5 до 15 процентов от предыдущей названной аукционистом цены единого предмета аукциона. После сообщения данной информации аукционист объявляет начальную цену единого предмета аукциона. Первая объявляемая аукционистом цена единого предмета аукциона определяется в соответствии с шагом аукциона от начальной цены единого предмета аукциона. После объявления первой цены аукционист называет аукционный номер участника аукциона, который первым поднял номер, и указывает на него, а если по объявлению первой цены аукционные номера подняли не менее двух участников – в соответствии с шагом аукциона называет аукционный номер участника аукциона, который поднял номер, пока по новой объявленной аукционистом цене аукционный номер поднимет только один участник аукциона. Аукционист называет последнюю цену и номер данного участника трижды и объявляет его победителем аукциона. Если после объявления аукционистом первой цены аукционный номер поднял только один участник аукциона, то аукционист называет номер того участника аукциона трижды и объявляет его победителем аукциона.

Если два и более участника аукциона согласились с объявленной аукционистом ценой, но ни один из них не согласился со следующей объявленной им ценой, аукционист предлагает участникам аукциона объявить свою цену, которая должна быть выше последней цены, с которой объявлялся аукционист аукциона. После объявления участником своей цены аукционист называет аукционный номер этого участника и предложенную им цену. При этом предложенная участником аукциона цена, равная цене, предложенной другим участником аукциона, не принимается. Участники аукциона объявляют свою цену до тех пор, пока не останется только один участник, предложивший наиболее высокую цену. Аукционист называет аукционный номер этого участника, трижды предложенную им цену и при отсутствии предложенных иных участников аукциона объявляет о продаже единого предмета аукциона, а участника аукциона – победителем аукциона по соответствующему единому предмету аукциона. Если после объявления участником своей цены аукционист называет свою цену только один из участников объявляет свою цену, аукционист называет аукционный номер этого участника, трижды предложенную им цену и при отсутствии предложенных иных участников аукциона объявляет о продаже единого предмета аукциона, а участника аукциона – победителем аукциона. Если ни один из участников аукциона не предложил своей цены, аукцион в отношении единого предмета аукциона признается нерезультативным.

По завершении аукциона аукционист объявляет о продаже данного единого предмета аукциона, трижды называя цену, по которой продан единый предмет аукциона, и номер участника аукциона, ставшего победителем аукциона.

Если аукцион признан несостоявшимся в силу того, что заявлений на участие в аукционе подано только одним участником либо если в течение в нем явился только один участник, единый предмет аукциона продается этому участнику при его согласии по начальной цене, увеличенной на 5 процентов. В соответствии с Указом Президента Республики Беларусь от 27.12.2007 № 667 победителю аукциона либо единственному участнику несоответствующего аукциона обязан: в течение 10 рабочих дней со дня утверждения протокола о результатах аукциона внести плату за право заключения договора аренды земельного участка (часть платы – в случае предоставления расщорчи ее внесения соответствующим исполнительным комитетом), возместить затраты на организацию и проведение аукциона, и выполнить условия, предусмотренные в решении об изъятии земельного участка и предоставлении победителю аукциона либо единственному участнику несоответствующего аукциона эквивалентное доказательство статуса юридического лица (единственным участником несоответствующего аукциона) названных действий и представления организатору аукциона, продавцу и в местный исполнительный комитет копии платежных документов, но не позднее 2 рабочих дней, с ним в установленном порядке в соответствии с условиями аукциона продавцом заключается договор купли-продажи недвижимого имущества, а местным исполнительным комитетом – договор аренды земельного участка.

Оплата стоимости приобретенного имущества производится в соответствии с заключенным договором купли-продажи.

РУП «Институт недвижимости и оценки» извещает об открытом аукционе по продаже здания проходной, Минская обл., Минский район, Колодищанский с/с, 38/1, промузле «Колодищи»

Лот №1. Здание проходной с инв. №600С-143582. Назначение: здание неустановленного назначения. Г. п. 2013; общая площадь – 11,70 кв. м. Начальная цена продажи – 2 916,00 бел. руб. **Задаток – 290,00 бел. руб.** Шаг аукциона – 5%

СВЕДЕНИЯ О ЗЕМЕЛЬНОМ УЧАСТКЕ

Земельный участок с кадастровым номером 623683400001000013, расположенный по адресу: Минская обл., Минский р-н, Промузел «Колодищи», п. 2, 817,7 га. Назначение – обслуживание зданий и сооружений промышленной базы, Доля 307/360 в праве постоянного пользования. На земельном участке находятся иные объекты, не выставляемые на аукцион. Переход права на земельный участок осуществляется в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь.

ОБРЕМЕНЕНИЯ

Арест. Постановление ИМНС Республики Беларусь по Минскому району Минской области от 05.10.2016 №124. Арест будет снят в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь после реализации Объекта с публичных торгов (торгов)

УСЛОВИЯ

1. Победитель аукциона либо в случае если аукцион признан несоответствующим в силу того, что заявление на участие в аукционе подано только одним участником, и он согласен приобрести Объект по начальной цене, увеличенной на 5% (пять процентов) (Претендент на покупку), обязан оплатить полную стоимость приобретенного на аукционе Объекта не позднее 20 (двадцати) рабочих дней с момента подписания протокола аукциона.
2. Победитель аукциона (Претендент на покупку) обязан возместить Организатору аукциона стоимость затрат на организацию и проведение открытого аукциона на основании счета-фактуры в течение 3 (трех) банковских дней с момента подписания протокола о результатах аукциона.
3. Переход права собственности на приобретенный на аукционе Объект недвижимости, имущество должника осуществляется в соответствии с законодательством Республики Беларусь.
4. На Претендента на покупку распространяются правила и условия, установленные законодательством Республики Беларусь, для победителя аукциона.

Аукцион состоится 09.10.2017 г. в 11.00 по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. Комсомольская, 11, каб. 4, Шаг аукциона – 5%

Порядок оформления участия в аукционе содержится на сайте Организатора аукциона info.by.

Задаток перечисляется на р/с: BY21BPSB301215433710109330000 в ОАО «БПС-Сбербанк», 220004, г. Минск, ул. Кальварийская, д. 4а, ВИС банка BPSBВY2X. Получатель – РУП «Институт недвижимости и оценки», УНП 190055182. Назначение платежа: задаток для участия в аукционе по продаже имущества (Проходная) (Лот №1), проводимом 09.10.2017 (Партизанский МР).

Организатор и продавец аукциона, а также оформление и регистрация сделки осуществляются в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь.

Заявления на участие и необходимые документы принимаются в г. Минске, ул. Комсомольская, 11, каб. 7 в рабочие дни с 8.30 до 12.00, с 13.30 до 16.00. Окончание приема заявлений – 05.10.2017 в 11.00.

Все желающие могут ознакомиться с Объектом аукциона. Контактное лицо для осмотра Объекта: Гриневич Олег Иосифович, тел. +375 (29) 628-65-28.

Контакты организатора аукциона: 8 (017) 306-00-57, 8 (029) 550 09 52, 8 (029) 550 09 59, 8 (029) 356-90-03 • www.info.by • torgi@info.by

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА по продаже права заключения договоров аренды недвижимого имущества

Организатор: государственное предприятие «Витебский областной центр маркетинга», г. Витебск, проезд Гоголя, 5, тел. (0212) 42-61-62.

Продавец: Республиканою унитарное предприятие «по организации потерей «Национальные спортивные потери», г. Минск, пр-т Независимости, 49, пом. 315 (Витебский филиал), г. Витебск, пр-т Московский, д. 31А, пом. 1) тел. (0212) 58-49-99

Лот №1. Право на заключение договора аренды сроком на 3 года изолированного помещения (помещение) для размещения офиса. Размер коэффициента к базовой ставке арендной платы равен 3. Помещение расположено на 2-этаже 4-этажного здания. Начальная цена: 183,92 руб. **Задаток: 18,39 руб.**

Дата, время и место проведения аукциона: 03.10.2017 в 15.00, по адресу: г. Витебск, проезд Гоголя, 5 в ККП «Витебский областной центр маркетинга». **Срок внесения задатка и подачи документов:** с 04.09.2017 в 8.30 по 02.10.2017 до 17.30

Заявления на участие в аукционе со всеми необходимыми документами принимаются в рабочие дни с 8.30 до 17.30 по адресу: г. Витебск, проезд Гоголя, 5 в ККП «Витебский областной центр маркетинга». Аукцион проводится в порядке, установленном Положением о порядке проведения аукционов по продаже права заключения договоров аренды капитальных строений (зданий, сооружений), изолированных помещений, машино-мест, их частей, находящихся в государственной собственности, утвержденном Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 08.08.2009 №1049. Юридические, физические лица, индивидуальные предприниматели обязаны подать организатору аукциона в указанный в извещении срок заявление на участие в аукционе, подписать соглашение установленной формы, представить: копию платежного документа о перечислении задатка на расчетный счет организатора аукциона; юр. лицом – резидентом РБ: копию документа, подтверждающего гос. регистрацию юр. лица; юр. лицом – нерезидентом РБ: легализованное в установленном порядке копии удостоверительных документов и выписка из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть произведена не ранее чем за 6 месяцев до даты подачи заявления на участие в аукционе) или иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения; индивидуальным предпринимателем: копию документа, подтверждающего гос. регистрацию индивидуального предпринимателя. При подаче заявления на участие в аукционе предъявляются документ, удостоверяющий личность заявителя, и нотариально заверенная доверенность (документ, подтверждающий полномочия должностного лица). Победитель аукциона – лицо, предложившее самую высокую цену. Победитель аукциона (лицо, приравненное к Победителю аукциона) обязан оплатить предмет аукциона, затраты на организацию и проведение аукциона в течение 3 рабочих дней со дня проведения аукциона; заключить договор аренды недвижимого имущества не позднее 10 рабочих дней со дня проведения аукциона. В случае, если Победитель аукциона (лицо, приравненное к победителю аукциона) не подписал протокол аукциона; не уплатил сумму, по которой продан предмет аукциона; не возместил организатору аукциона сумму затрат на организацию и проведение аукциона; не подписал договор аренды, а также в случае если участник аукциона отказался объявить свою цену за предмет аукциона, в результате чего аукцион признан несостоявшимся, указанным лицам уплачивается штраф в размере 100 базовых величин. Сумма задатка перечисляется на р/с организатора аукциона: BY93MTBK3012000109330006782 ЗАО «МТБANK», г. Минск, БИК МТБKYB22, УНП 39047566. Конт. тел.: (0212) 42-61-62, e-mail: vcm74@mail.ru, www.martkvt.by.

РУП «Гомельский институт недвижимости и оценки» извещает о проведении 14 сентября 2017 г. в 10.00 повторного открытого аукциона со снижением начальной цены на 50% принадлежащих Открытому акционерному обществу «Гомельдерв» на праве собственности

Наименование объекта	Адрес объекта	Краткая характеристика объекта	Начальная цена, руб. (в т.ч. НДС 20%)	Задаток, руб. (в т.ч. НДС 20%)
Лот №1				
Овощехранилище, инв. №340С-294758	Гомельская обл., Речицкий р-н, Борщевский с/с, 5	Назначение: здание специализированное складов, торговых баз, баз материально-технического снабжения, хранилищ. Одноэтажное кирпичное здание, 1999 года постройки. Общая площадь 77,3 кв. м		
Столовая, инв. №340С-290646	Гомельская обл., Речицкий р-н, Борщевский с/с, 4а	Назначение: здание специализированное для общественного питания. Одноэтажное деревянное здание, 1968 года постройки. Общая площадь 146,0 кв. м		
Земельный участок на праве постоянного пользования площадью 0,3707 га с кадастровым номером 32450000001009417. Имеются ограничения (обременения) прав на земельные участки, расположенные в водоохранных зонах водных объектов, площадь 0,3707 га				
Щец СОУ (арочник), инв. №340С-294759	Гомельская обл., Речицкий р-н, Борщевский с/с, 9	Назначение: здание специализированное для обработки древесины и производств изделий из дерева, включая мебель. Одноэтажное металлическое здание, 1999 года постройки. Общая площадь 139,5 кв. м		
Земельный участок на праве постоянного пользования площадью 4,6746 га с кадастровым номером 324581600601000043. Имеются ограничения (обременения) прав на земельные участки, расположенные в прибрежных полосах водных объектов, площадь 4,6746 га, в охранных зонах линий электропередачи, площадь 0,2918 га				
Склад ГСМ, инв. №340С-295183	Гомельская обл., Речицкий р-н, Борщевский с/с, 7	Назначение: здание специализированное складов, торговых баз, баз материально-технического снабжения, хранилищ. Одноэтажное кирпичное здание, 1970 года постройки. Общая площадь 36,5 кв. м		
Склад материалов, инв. №340С-295182	Гомельская обл., Речицкий р-н, Борщевский с/с, 8	Назначение: здание специализированное складов, торговых баз, баз материально-технического снабжения, хранилищ. Одноэтажное кирпичное здание, 1967 года постройки. Общая площадь 13,8 кв. м	109 680,00	10 000,00
Земельный участок на праве постоянного пользования площадью 2,9808 га с кадастровым номером 32450000001009415. Имеются ограничения (обременения) прав на земельные участки, расположенные в водоохранных зонах водных объектов, площадь 0,1204 га, в прибрежных полосах водных объектов, площадь 2,8604 га				
Гараж, инв. №340С-290647	Гомельская обл., Речицкий р-н, д. Александровка	Назначение: здание специализированное автомобильного транспорта. Одноэтажное кирпичное здание, 1971 года постройки. Общая площадь 792,0 кв. м		
Земельный участок на праве постоянного пользования площадью 4,4706 га с кадастровым номером 324581600601000045. Имеются ограничения (обременения) прав на земельные участки, расположенные в прибрежных полосах водных объектов, площадь 4,4689 га, в водоохранных зонах водных объектов, площадь 0,0017 га, в охранных зонах линий электропередачи, площадь 0,0323 га				
Здание конторы, инв. №340С-290645	Гомельская обл., Речицкий р-н, д. Александровка	Назначение: здание административно-хозяйственное. Одноэтажное кирпичное здание, 1992 года постройки. Общая площадь 241,1 кв. м		
Земельный участок на праве постоянного пользования площадью 0,2343 га с кадастровым номером 324581600601000044. Имеются ограничения (обременения) прав на земельные участки, расположенные в прибрежных полосах водных объектов, площадь 0,1947 га, в водоохранных зонах водных объектов, площадь 0,0396 га				
Лот №2				
Столовая, инв. №322С-20819	Гомельская обл., Рогачевский р-н, г. Рогачев, ул. Заречная, 115А	Назначение: здание специализированное для общественного питания. Одноэтажное кирпичное строение, 1999 года постройки. Общая площадь 216,0 кв. м		
Материальный склад, инв. №322С-23437	Гомельская обл., Рогачевский р-н, г. Рогачев, ул. Заречная, 115А/1	Назначение: здание специализированное складов, торговых баз, баз материально-технического снабжения, хранилищ. Одноэтажное кирпичное строение, 1992 года постройки. Общая площадь 63,3 кв. м	25 860,00	2 000,00
Земельный участок для обслуживания зданий на праве постоянного пользования площадью 0,2725 га с кадастровым номером 324750100001003167. Имеются ограничения (обременения) прав на земельные участки, расположенные в водоохранных зонах водных объектов – водоохранный зона в Днепр, площадь 0,2725 га				
<i>(Примечание: переход права на земельные участки осуществляется в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь)</i>				

Шаг аукциона – 5%. Место проведения аукциона: г. Гомель, ул. Артема, 23. Заявления на участие в аукционе с приложением необходимых документов принимаются по адресу: г. Гомель, ул. Артема, 23, 2-й этаж, каб. 2-6 по рабочим дням с 9.00 до 12.00 и с 13.00 до 16.00 по 13 сентября 2017 г. включительно. Подача документов по почте не допускается. Заявления, поступившие позже установленного срока, не рассматриваются.

В аукционе имеют право участвовать юридические и физические лица, а также индивидуальные предприниматели, своевременно подавшие заявление на участие в аукционе с приложением необходимых документов, внесшие задаток по заявленному лоту до подачи заявления и прошедшие заключительную регистрацию с 9.00 до 10.00 14 сентября 2017 г. Допускается участие на стороне покупателя консолидированных участников.

Аукционные торги проводятся в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь и Положением о порядке организации и проведения аукционов, утвержденным Организатором торгов.

Победителем аукциона признается участник, предложивший наибольшую цену на аукционе, лицом, приравненным к победителю, признается единственный зарегистрированный участник, выразивший согласие купить Объекты по начальной цене, увеличенной на 5%.

При подаче заявления участник должен внести: 1) копию платежного документа с отметкой банка, подтверждающего внесение задатка для участия в аукционе; 2) физическое лицо – паспорт; представитель физического лица – паспорт и нотариально заверенную доверенность; представитель юридического лица (резидента РБ) – паспорт (руководитель – копию документа о назначении на должность), доверенность на участие в аукционе и подписание документов, копии удостоверительных документов и свидетельства о государственной регистрации организации и их подлинники для заверения их копий организатором аукциона; консолидированные участники дополнительно представляют копию договора о совместном участии в аукционе с предъявлением оригинала этого договора; представитель юридического лица (нерезидента РБ) – легализованные в установленном порядке доверенность на участие в аукционе и подписание документов (руководитель – копию документа, подтверждающего назначение на должность), копии удостоверительных документов и выписки из государственного (торгового) реестра юридических лиц страны происхождения (выписка должна быть датирована не позднее шести месяцев до даты подачи заявления на участие в аукционе) или иное эквивалентное доказательство юридического статуса

юридического лица в соответствии с законодательством страны происхождения, документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, с нотариально удостоверенными переводами на белорусский (русский) язык. В случае отсутствия у физического лица текущего счета необходимо его открыть.

Задаток для участия в аукционе перечисляется до подачи заявления на р/с: BY84ALFA30122305700080270000 в ЗАО «Альфа-Банк», г. Минск, БИК: ALFABY2X. Получатель платежа – РУП «Гомельский институт недвижимости и оценки», УНП 490318588. Назначение платежа: задаток для участия в аукционе по лоту №1 – согласно извещению в газете «Звязда» от 2 сентября 2017 г.

Задаток, уплаченный участником аукциона, ставшим победителем, приравненным к победителю), будет засчитан в счет окончательной стоимости объектов. Задаток, уплаченный участниками аукциона, не ставшими победителями аукциона (лицами, приравненными к победителю), Организатор торгов возвращает безналичный платежом на их счета в течение 5 рабочих дней со дня проведения аукциона.

Победитель торгов (лицо, приравненное к победителю) обязан: в течение 3 рабочих дней после подписания протокола о результатах аукциона уплатить Организатору аукциона вознаграждение по результатам аукциона от окончательной цены продажи Объектов в размере 2% по лоту №1 и по лоту №2; в течение 10 рабочих дней после подписания протокола о результатах аукциона заключить с Продавцом договор купли-продажи Объектов; в сроки согласно заключенному договору купли-продажи выплатить Продавцу стоимость Объектов, сформированную в установленном порядке. Если между Продавцом и Победителем аукциона (лицом, приравненным к победителю аукциона) в течение срока, установленного для заключения договора купли-продажи Объектов, не достигнута договоренность по срокам и порядку оплаты Объектов, такая оплата должна быть произведена в течение 60 рабочих дней после заключения договора купли-продажи Объектов.

Извещения о предыдущих несоответствиях торгам по данным лотам были опубликованы в газете «Звязда» №230 от 29.11.2016 г., №9 от 14.01.2017 г., №159 от 19.08.2017 г.

Организатор: РУП «Гомельский институт недвижимости и оценки», г. Гомель, ул. Артема, 23, факс (0232) 32-46-47; 32-18-95, 32-00-71 • www.gino.by • e-mail: info@gino.by
Продавец: ОАО «Гомельдерв», г. Гомель, ул. Достоевского, 3, факс (029) 146-73-76; 8 (044) 563-12-22 •

ТОЙ, ХТО РАНКАМ КАВУ П'Е...

Жнівень багаты на святы — не толькі для газеты «Звязда», але і для нашай сям'і.

Адно з такіх свят — гадавіна Вяселля. Мы адзначаем яе 10 жніўня, бо некалі менавіта ў гэты дзень атрымалі два вельмі важныя дакументы: афіцыйнае «Пасведчанне аб шлюбе» і, вядома ж, неафіцыйную «Канстытуцыю правоў і абавязкаў сужэнцаў», якую спецыяльна для нас падрыхтавалі крэатыўныя гоці.

Каюся, праз некалькі гадоў пасля Вяселля гэты дакумент нейкім чынам апынуўся на антрэсолях і, мусяць, яшчэ доўга там бы ляжаў, калі б не нашы падрослыя сыны. Старэйшы з іх на той час ужо быў школьнікам і што такое Канстытуцыя, вядома ж, ведаў. З яго «падачы» і малодшыя да «асноўнага закона» аднесліся з усёй сур'ёзнасцю.

У прыватнасці, першы артыкул, у якім гаворка ішла пра тое, што муж і жонка маюць права злучыць свае лёсы, стварыць узорную сям'ю і берачы яе як зранку вока, быў прыняты нашымі дзецьмі аднагалосна і ў першым чытанні (гэтак жа як і артыкулы 2, 3 і 4).

Гарачае абмеркаванне выклікала хіба першая частка артыкула 5: «Муж абавязаны кожную раніцу надаваць жонцы ў ложаж каву...»

Гэтага нашы дзеці тады не назіралі, і таму, заўважыўшы парушэнне, вырашылі аднавіць вышэйзгаданага закона. Для гэтага раніцай наступнага дня, калі дзень толькі пачынаўся, усё тое нашых малых забеглі ў спальню з крыкам: «Мама, не ўставай!.. Ты не маеш права! Тата яшчэ каву ў пасцель не падаў!»

Нам бы тут пасмяяцца ды адраваць сьняю дасыпаць, але ж з нашымі дзецьмі гэты «нумар» не пройдзе: яны прывыклі любую справу даводзіць да канца.

А таму ў наступныя хвіліны 20 у доме было, можна сказаць, нечуваннае: мой муж на кухні варыў мне каву, я «валялася» ў пасцелі, з хлява падала голас галоднай скаціна, а каля ложка, на варце, стаялі дзеці, бо закон ёсць закон (тым больш — асноўны!) і парушаць яго ніхто не мае права...

У выніку 10 жніўня і штогод мы з мужам (як запісана ў артыкуле 9 той самай «Канстытуцыі правоў і абавязкаў сужэнцаў») адзначаем чарговае Вяселле.

Шлюб нашаму, вядома ж, не сто гадоў, як газеце «Звязда», але усё яны нашы — сумесныя і дарагія... У тым ліку — успамінамі.

Дарчы, некалі «гуляла» папулярнае двухрадоўе:

*Тот, хто кофе ўтром п'ёт,
Цэлы дзень не ўстае!*

Дык на беларускую мову яго нехта пераклаў так:

*Той, хто ўранні каву п'е,
Цэлы дзень не ўстае.*

Гэта, праўда, не пра мяне.

Валяніца П.,

Лагойскі раён.

А НЕ ШКОДЗЫ!

...Атрымала бабка Дарка
Неж раз гумантарку:
Хустку, кофту, рукавіцы
І з кішэнямі спадніцу.
Яна рукі туды шух —
Заняло бабулі дух:
У кішэні там... кішэнька,
А ў ёй — паперак жменька.
Быццам грошы?

Бабка рада...
Але ж трэба і парада.
Да сястрыцы: «Глянь хутчэй,
Што прыслалі мне багацце!»
Дзе сястрыца, там і муж,
Баксы ўбачыў — стаў нядуж:
Глянучы грошы на святло,
Палічыў: «Паперак — сто!
Ёсць што скласці ў рукавіцу
Ды засунуць за бажніцу...
Багацейкаю ты стала,
Трэба, каб пачаставала:
Не забылася, дзе крама?»

Мар'я з ёй пайшла таксама...
У гэты час яе Хвядос
За бажніцу ўсунуў нос:
Дзесяць соценных узяў,
А дзясяткач — паклаў:
Ведаў гэты абібок,
Што ў швагеркі дрэнны зрок.

А назаўтра кажа: «Мар'я,
Нешта сёння хмарыць зрання
З'езджу, мусяць, у горад,
Вырву зуб карэнны хворы!»

Сам жа з думкай — трэба так:
Грошы здаць у добры банк.
Там працэнтаў набяжыць,
Можна жыць і не тужыць...

У тым банку усё прыстойна,
І трымаўся ён дастойна...
Але ж з нейкае прычыны
Твар змяніўся ў дзяўчыны.
Й... закруцілася усё:
Узялі Хвядзку за крысё,

І пад рукі, і ў пакой
Допыт чынаць талакой:
Грошы што надрукаваў?
І не хлусь, што ў банку ўзяў!
Няма як дзялку маўчаць:
Трэба праўду адкрываць...
Трэба ехаць да Адаркі
Па «сладкі» гумантаркі.

Тая ўсё ім расказала,
Падарункі паказала...
Але швагра ўсё ж судзілі,
Нават тэрмін уляпілі:
Не палезе за бажніцу,
Каб разжыцца на дурніцу.

Любоў Чыгрынава,

Г. Мінск.

БЕЗ ЛІШНІХ СЛЁЗ

Амаль усюды яны размаўляю на роднай мове і тым самым калі не даказваю, то хоць паказваю, што ў Беларусі, як і ў іншых краінах, яна ёсць — адметная, багатая, прыгожая.

А рэакцыя на яе розная. У нашай краме на рэшту, калі дробных грошай няма, мне прапануюць *запалкі* (а ўсім іншым *спічкі*); нехта кажа услед, што я бзнэфайка, іншыя — што настаўніца беларускай мовы (як быццам, яны цяпер размаўляюць на ёй — паза «межамі» ўрокаў)... Яшчэ адзін дзядзька сказаў, што мову не любіць. «А дзядоў сваіх ты «любіш»? — спытала ў яго я. — Яны ж па-беларуску размаўлялі...»

Неяк вясной яшчэ на базары была, блузку выбірала — да розных прыглядалася, пра нешта пыталася, мерала...

Дык прадавачка мне скідку зрабіла — з удзячнасці за маю беларускую (яна так і сказала), папрасіла прыходзіць яшчэ. Атрымалася, што выгадна ведаць мову!

І не толькі з-за зніжак. Надвор'е неяк было — добры гаспадар сабаку не выпусціць, а я зноў на той самы рынак панеслася. Бачу, дзве прадавачкі свае тавары «ахоўваюць» (нічога ніхто не купляе). Так што мерзнуць яны ды гамонку вядуць. «*И когда же это потелеет?*» — пытаецца першая. — «*Я по радио слышала: «У нядзелю»*», — чытае нейкага дыктара другая. — «*Это что — ещё целую неделю ждать?!*»

Альбо вось яшчэ чытаю. Прыяцелька мяне ў сведкі запрасіла (звычайна грамадзянская справа — аб прызнанні права на спадчыну). Я згадзілася, хоць па шчырасці і страшнавата было, бо тая ісцка казалася, што судзіць у яе — проста звер: слова не дае сказаць. (Жанчына на гэта, я ведаю, ледзь што — у слёзы... Можна, ён ёй плакаць не даваў?... Да таго ж прозвішча ў суддзі — тутэйшае, беларускае, на «жук» канцацця. Значыць свой, думаю, з палешукоў, павінен быць чалавекам...»

І вось ідзе той суд. Выклікаюць. Згодна з працэдурай — называю сябе (прозвішча, імя, імя па бацьку... Вядома ж, па-беларуску), клянусь «гаварыць праўду і толькі праўду»...

«Звер» той, бачу, адразу ж адраваўся ад сваіх папер, глядзіць на мяне пільна-пільненька і розныя пытанні задаваць пачынае (мне падалося, што асобныя з іх і не па справе былі, ён проста мову з мяне «выцягвае»).

Але ж урэшце з усёй прыязнасцю сказаў: «Дзякуй. Вы свабодная.»

Ну я і пайшла.

А ўвечары тая прыяцелька ў хаце з'явілася. Расказала, што пасля нашай размовы судзіць — як падмаінілі: такі ветлівы стаў, хоць да раны прыкладвай! Пра мяне распяваў: хто я такая, адкуль родам, ці заўсёды па-беларуску гавару?

Але ж галоўнае — вынік: той суд без лішніх слёз прызнаў правы на маёмасць за маймі прыяцелькай!

Я парадавалася — і за яе, і за суддзю. Яму па жыцці, відаць, таксама роднай мовы бракуе. А я не паспела сказаць, каб «Звязду» сабе выпісаў.

Соф'я Куснякова,

в. Лучын, Рагачоўскі раён.

Рубрыку вядзе

Валяніца ДОУНАР.

dounar@zviazda.by

P.S. Калі ў вашым жыцці таксама здаралася нешта цікавае, недарэчнае, смешнае, нечаканае, павучальнае, калі ласка, пішыце!

Нагадаем, што праўдзівыя гісторыі ад сваіх чытачоў «Звязда» не проста друкуе, а праводзіць конкурс на самую лепшую. Гэта значыць, што ў канцы года журы (стаць сабрам яго можа кожны ахвотны) перацитае усё надрукаванае і вызначыць пераможцаў.

Магчыма, ім будзеце вы?

■ Так ці не

Пра мабільныя праграмы і харошанькіх дзядзяткач

Сёння, напярэдадні вялікага свята для ўсіх, хто ўжывае ў сваім пісьмовым маўленні беларускую мову, мы надумалі звярнуцца да тыповых памылак і стылістычных «непажаданасцяў», што сустракаюцца ў сучасных тэкстах. Такім чынам мы хацелі б далучыцца да распаўсюджвання пісьменнасці да Дня беларускай пісьменнасці. Што ж, пачынаем!

Часта ў аўтараў праблемы ўзнікаюць там, дзе гаворка ідзе пра ўжыванне слова ў неўласцівым яму значэнні. Возьмем, напрыклад, пару **аказацца** і **апынуцца**. З першым з гэтых дзеясловаў можна скласці сказ і аб прастаровах перамяшчэння («Ён аказаўся ў Мінску выпадкова»), і пра тое, кім нехта з'яўляецца ў сапраўднасці («Яны аказаліся здраднікамі»). З **апынуцца** ж сказы другога тыпу ўтвараць нельга. Няможна, напрыклад, напісаць «Яна апынулася прыгажуняй».

Са словам **увага** звычайна ўжываюцца дзеясловы **ўдзяляць**, **адаваць**. Але часамі можна пабачыць у пары з ім слова **надаваць**. **Надаваць вялікую ўвагу чаму-небудзь** — гэта, безумоўна, няправільная канструкцыя, слова **надаваць** ніколі не ўжывалася ў такім значэнні.

Калі крыху закрануць тут тэрміналогію, то варта, напэўна, спыніцца на адной з найсучаснейшых яе галін, якой з'яўляецца камп'ютарная сфера. У ёй таксама ёсць словы, што ўжываюцца ў значэннях, у якіх іх выкарыстоўваць непажадана. Напрыклад, часта можна прачытаць: **мабільнае прыкладанне** або **мабільны дадатак**. Тут і **прыкладанне**, і **дадатак** ужыты пад уплывам рускага прыложжэння. Па-беларуску ні адно, ні другое не маюць таго значэння, якое дзалае рускаму прыложжэнню перадаваць англійскае application. Таму лепш выкарыстоўваць звычайнае слова **праграма**: **мабільная праграма**, **спампаваць праграму на тэлефон**.

Вяртаючыся да агульнай лексікі, можна падаць прыклад неабгрунтаванага запэўчання. Сёння словам **распавядаць** сталі скрозь заманяць адвечнае беларускае **расказваць**. Магчыма, такім чынам спрабуюць надаць тэксту больш «беларускасці», але гэта, відаць, не самы лепшы спосаб. Распавядаць — выразны ўкраінізм, які пачаў пранікаць у нашу мову параўнальна нядаўна. Таму не варта ўжываць яго асноўны варыянт. Якub Колас казаў, што «...перад увядзеннем кожнага новага слова трэба добра абшарыць кішэні свае памці, перагледзець слоўнікавыя і фальклорныя крыніцы, прыслухацца да жывой гаворкі — а можа і знойдзецца якая тое, што неабходна». Як бачым, у нашым выпадку не трэба доўга шукаць: **расказваць**, **апавадаць**, **паведмаляць**. Дык ужывайма беларуска!

Свае тыповыя памылкі ёсць і ў сферы граматычных формаў. Адна з самых частых — выкарыстанне формы вышэйшай ступені параўнання прыметнікаў у значэнні найвышэйшай. Напрыклад, пішуць: **намінацыя «Лепшы фильм года»**. Такая фраза супярэчыць граматычнаму ладу беларускай мовы. **Лепшым** можа быць толькі нешта пры параўнанні з чымсьці другім: **гэтая экранізацыя лепшая за папярэднюю**. Калі ж мы гаворым пра тое, што з'яўляецца лепшым за ўсіх астатніх «прэтэндэнтаў», то павінен ўжываць форму найвышэйшай ступені: **намінацыя «Найлепшы фильм года»**. Формы найвышэйшай ступені параўнання могуць утварацца і са словам **самы**: **не лепшыя людзі краіны, а самыя лепшыя людзі краіны**.

Такія звычайныя і знаёмыя ўсім словы, як **дзядзятка** і **дзядзятка**, таксама, як ні дзіўна, праблемныя ў плане граматыкі. А менавіта — з пункту гледжання іх ужывання ў множным ліку. Рэч у тым, што гэтыя назоўнікі маюць асаблівыя формы, у якіх яны ўжываюцца з лічэбнікамі 2, 3 і 4: дзве дзядзяткі, чатыры дзядзяткі. Часам у такім выглядзе гэтыя словы пішуць і тады, калі лічэбнікаў 2, 3, 4 няма: усё дзядзяткі з нашай групы. Аднак, калі названыя лічэбнікі адсутнічаюць, правільнымі будуць толькі формы дзядзяткі, дзядзяткі: **за партамі сядзелі харошанькія дзядзяткі, усё мае знаёмія дзядзяткі**.

Ну і пад канец варта закрануць сінтаксіс. Нярэдка сёння можна прачытаць, як нехта «пайшоў за прадуктамі» або «звярнуўся за дапамогай». На жаль, такія фразы нельга лічыць пабудаванымі згодна з заканамернасцямі беларускай мовы. У ёй, калі гаворка ідзе пра аб'ект, які з'яўляецца мэтай дзеяння, звычайна ўжываецца прыназоўнік **па**: **звярнуўся па дапамогу, паехалі па кантатары**. Калі ж нехта ідзе туды, дзе той самы «аб'ект» расце і яго яшчэ трэба сабраць (або вывудзіць — рыбу), то апісваюць гэта з дапамогай прыназоўніка **у**: **Пайсці ў грыбы ці ў тую ж рыбу, // Або паехаць у сямлю // Ці ў млын малоць на хлеб збожжыну — // Усё гэта квапіла хлапчынку (Якуб Колас. «Новая зямля»).**

Адзначаючы пэўную колькасць гагосыці ці чагосыці, звычайна пішам: **больш за 150 чалавек, менш за 10 удзельнікаў**. І часцей за ўсё памылкі тут не ўзнікае. Тым не менш ёсць выпадкі, у якіх прыназоўнік за ўжываць нельга. Такое здараецца, калі назоўнік трэба паставіць, скажам, у творны ці месны склон: **пытанні былі заданыя больш ... 150 настаянікамі**. Як відаць, за тут ужыць нельга (будзе чытацца: **пытанні былі заданыя больш за ста пшчодзясакіх настаянікамі**). Тады на дапамогу прыходзяць злучнікі **і чым**: **шматдзятныя сем'і тут жывуць у больш як 200 будынках, запаведнік населены больш чым 60 відамі чырванакіжнікаў**.

■ Ну і ну!

ІНВАЛІД ВЫКРАЎ ТЭЛЕФОН,

збіўшы пры гэтым пацярпела кіем

У Маскоўскае РУУС сталіцы звярнуўся жыхар гарпасёлка Мір Гродзенскай вобласці з заявай аб тым, што невядома мужчына адкрыта з ужываннем гвалту выкраў у яго мабільны тэлефон.

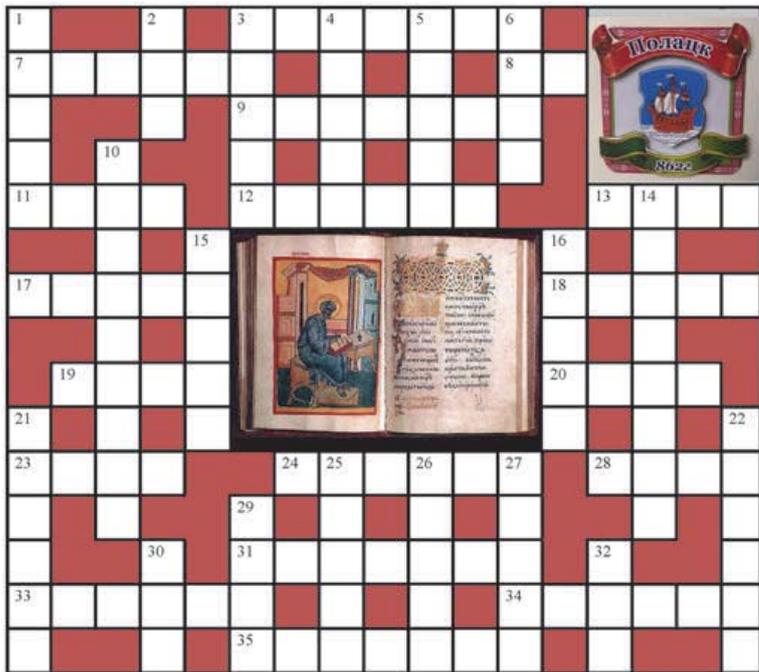
Пацярпелы расказаў, што накіроўваўся на вакзал, каб паехаць дадому. Калі ён выйшаў з аўтобуса на прыпыначным пункце на вуліцы Бабруйскай, услед за ім з аўтобуса выйшаў мужчына і стаў наносіць яму удары па галаве кіем. Пасля чаго выхпіў з нагруднай кішэні кашулі мабільны тэлефон і сышоў.

Выкрадзены тэлефон зламанысці здаў у ламбард, а пасля быў затрыманы супрацоўнікамі крымінальнага вышуку Маскоўскага РУУС. 47-гадовы мужчына з'яўляецца інвалідам другой групы і раней прыцягваўся да крымінальнай адказнасці за крадзяжы і рабаванне. Цяпер яму пагражае пакарэнне ў выглядзе абмежавання волі на тэрмін да пяці гадоў або пазбаўленне волі на тэрмін ад двух да шасці гадоў.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

«Мой Полацк, мой выток»

ПА ГАРЫЗАНТА-ЛІ: 3. Папулярны ў XVI—XVII стагоддзях жанр беларускай літаратуры, пачынальнікам якога быў беларускі першадрукар, пісьменнік, асветнік, ураджэнец г. Полацка Ф. Скарына. 7. «Маленькая радзіма, — // Мой ..., мой выток». З верша Н. Гальпяровіча «Выток». 8. Адзінка электрычнага супраціўлення. 9. ... «Аповесць мінулых гадоў». Старажытны помнік культуры, у якім першае ўпамінанне аб г. Полацку адносіцца да 862 года. 11. «О матчына ... ! Маленства ясна! // Ніколі ніхто мне цябе не заменіць». З верша А. Бацьчы. 12. Рэдкае жаночае імя; у перакладзе з грэчаскай на беларускую мову азначае «дарунак». 13. Творы фальклору — песні, геранічныя сказанні. 17. Хваравітае адчуванне холаду. 18. Буйная прыгожая кветка ў выглядзе званка. 19. Высокае ў вузкае архітэктурнае збудаванне. 20. Народны сход у старажытнай Беларусі. 23. Пра шпіль будынка. 24. Драўляная пасудзіна для закашвання цеста. 28. Вузкая палоска зямлі. 31. Сімянон ... Духоўны пісьменнік, паэт, драматург, педагог XVII стагоддзя, ураджэнец г. Полацка. Вучыў грамаце сыноў маскоўскага цара, у тым ліку і Пятра I, з яго драматургіі пачынаўся ў Расіі прафесійны тэатр. 33. Архітэктурны і дэкаратыўны стыль XVIII стагоддзя. 34. Растворанае ў вадзе рэчыва, якое ўтвараецца пры злучэнні солі з кіслотай. 35. Полацкая князёўна, дачка першага летаніскага полацкага князя Рагвалода, маці вялікага кіеўскага князя Яраслава Мудрага, бабуля трох унучак — каралеў Францыі, Нарвегіі, Венгрыі.

«Восен тлее». 3. Металічнае пакрыццё паверхні абразоў. 4. Той, хто піша кнігі, стварае музыку. 5. Парыў ветру. 6. Падсмажаная лустачка хлеба. 10. Полацкае Рукапісны помнік пісьмова-кніжнай культуры, створаны ў Полацку ў канцы XII — пачатку XIII стагоддзя. 14. «Ганарацца Францішкам Скарынаю // ... — яго землякі». З верша З. Куніцкага «Полацк. Гімн гораду». 15. Чырвоны радок, водступ управа ў пачатку першага радка тэксту; упэўненне ... увёў у сваіх творах Ф. Скарына. 16. «Любіце і шануйце, як святыню, роднае ..., з якім вас літасцівы Бог на свет пусціў». Ф. Скарына. 21. «І пыльна летаніс другі ўжо год пішу: //Старанна ... малыя вываджу». З верша Максіма Багдановіча «Летанісец». 22. Іншасказальнае апавяданне; літаратурны жанр, які выкарыстоўваў старабеларускі пісьменнік Кірыла Тураўскі. 25. Тое, што і заклад. 26. «... Ефрасінні Полацкай». Помнік усходнеславянскай літаратуры XII стагоддзя. 27. Аб'ява аб спектаклі, канцэрт. 29. Удача, поспех у чым-небудзь. 30. Падарунак. 32. Пакаленне.

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ.
г. Дзяржынск.

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1. Поўнацук, адразу (перан.) 2. «Восен тлее, і з лясной глушы //Вецер ... прыносіць гаркаваты». З верша Максіма Танка

26. Жыццё. 27. Афша. 29. Сноп. 30. Дар. 32. Род.
21. «Восен тлее, і з лясной глушы //Вецер ... прыносіць гаркаваты». З верша Максіма Танка
22. Іншасказальнае апавяданне; літаратурны жанр, які выкарыстоўваў старабеларускі пісьменнік Кірыла Тураўскі. 25. Тое, што і заклад. 26. «... Ефрасінні Полацкай». Помнік усходнеславянскай літаратуры XII стагоддзя. 27. Аб'ява аб спектаклі, канцэрт. 29. Удача, поспех у чым-небудзь. 30. Падарунак. 32. Пакаленне.

СЁННЯ

Месяц

Першая квадра 29 жніўня.
Месяц у сузор'і Шаліў.

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	6.19	19.57	13.38
Віцебск	6.07	19.50	13.43
Магілёў	6.10	19.48	13.38
Гомель	6.09	19.42	13.33
Гродна	6.35	20.12	13.37
Брэст	6.38	20.10	13.32

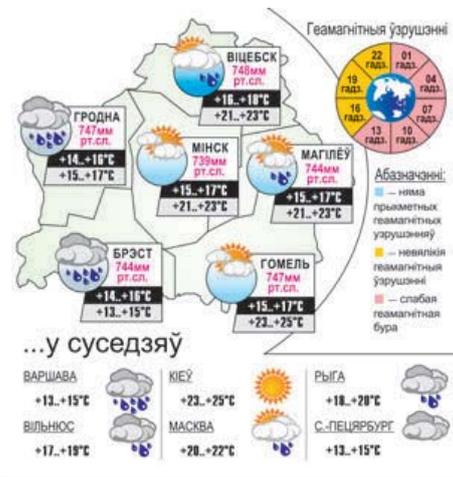
Імяніны

Пр. Самуіла.
К. Саламона, Сцяпана, Юльяна.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА

ЗАЎТРА

УСМІХНЕМСЯ

Як адрозніць электрыка ад настаўніка геаметрыі? Папрасіць назваць антонім да слова «паралельна». Электрык скажа «паслядоўна», а настаўнік геаметрыі — «перпендыкулярна».

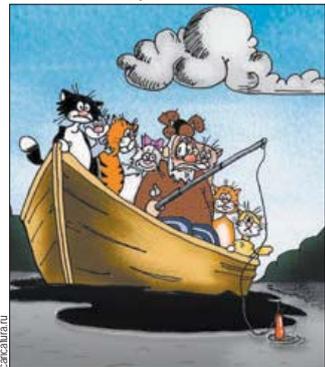
мяса. Толькі што падыходзіць і пытаецца: — Мне салату робіш? — Так (імкнуўся спінай прыкрыць інгрэдэенты). — Драбні мясэ рэж, каб я не зразумеў.

Жонка — мужу: — Вось кажучы, што мужчыны разумнейшыя за жанчын. А ў нас з табой: я лепш вучылася ў школе і ва ўніверсітэце, у мяне вышэйшы IQ, я больш зарабляю... Што скажаш? — Гусь ж такі я разумнейшы, таму што я больш удала ажаніўся.

Жаночая фраза «я здымаю бялізну» да вяселля і пасля азначае зусім розныя рэчы.

Піва не чай, шклянкі не хопіць.

Дзеці — кветкі жыцця :) Сыну пяць з паловай, не есць

Скаржына

Даты	Падзеі	Людзі
1799 год — дата нараджэння (г. Пінск або Піншчына) Пятра Іванавіча Вагнера, медыка, мінералага, тапаграф, ганаровага прафесара Казанскага ўніверсітэта. У 1819 годзе скончыў Тартускі ўніверсітэт са званнем аптэкарскага памочніка. Вывучаў медыцынскія навукі ў Віленскім ўніверсітэце. З 1828 года працаваў урачом на Урале, дзе праводзіў навуковыя даследаванні. П. Вагнер цікавіўся мінералогіяй. У 1840 годзе ён быў зацверджаны прафесарам мінералогіі і геадзіі Казанскага ўніверсітэта. Стаў ініцыятарам адкрыцця пры ўніверсітэце мінералагічнага кабінета. Памёр у 1876 годзе.	1918 год — УЦВК заснаваў Рэўваенсавет Рэспублікі (РВСР) на чале з Львом Троцкім. Гэта быў вышэйшы калегіяльны орган ваеннай улады і палітычнага кіраўніцтва арміі, франтоў, флатоў Узброеных Сіл РСФСР і СССР у 1918—1934 гадах.	1935 год — нарадзіўся Валянцін Іосіфавіч Гафт, савецкі і расійскі акцёр тэатра і кіно, акцёр маскоўскага тэатра «Современник», народны артыст РСФСР. Здымаўся ў фільмах: «Гараж», «Забойства на вуліцы Данта», «Злодзей ў законе» і іншых, у шматлікіх серыялах. Аўтар вершаў і эпіграм.
1877 год — нарадзіўся Фрэдэрык Содзі, англійскі радыёхімік, член Лонданскага каралеўскага таварыства, лаўрэат Нобелеўскай прэміі па хіміі. Аўтар тэорыі радыёактыўнага распаду. Памёр у 1956 годзе.	1945 год — Дзень заканчэння Другой Сусветнай вайны. У гэты дзень у Такійскай бухце на борце амерыканскага лінкора «Місуры» прадстаўнікі Японіі падпісалі акт аб безагаворачнай капітуляцыі японскіх узброеных сіл.	1945 год — Дзень заканчэння Другой Сусветнай вайны. У гэты дзень у Такійскай бухце на борце амерыканскага лінкора «Місуры» прадстаўнікі Японіі падпісалі акт аб безагаворачнай капітуляцыі японскіх узброеных сіл.
1908 год — нарадзіўся Валянцін Пятровіч Глушко, савецкі вучоны ў галіне ракетна-касімічнай тэхнікі, заснавальнік савецкіх вадкасных ракетных рухавікоў, акадэмік АН СССР, двойчы Герой Сацыялістычнай Працы. Распрацаваны ім рухавікі ўстанавіліваліся на ракетаносбіты «Усход», «Узыход», «Саюз». У 1974 годзе ўзначаліў калектыв, створаны С. П. Каралёвым. Пад яго кіраўніцтвам распрацавалася шматразовавая касмічная сістэма «Энергія—Буран». Лаўрэат Ленінскай і двойчы — Дзяржаўнай прэміі. Памёр у 1989 годзе.	Было сказана	Якуб КОЛАС, народны паэт Беларусі: «Але скрыжалі зямлі, дзе запісваюцца казка-праўда і праўда-казка, такія разнастайныя і такія багатыя, што людзі вечно будучы іх чытаць і ўсяго не перачытаюць».